

ÚSTAV VĚDECKOTECHNICKÝCH INFORMACÍ
MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ,
LESNÍHO A VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Lesnický časopis

1

ROČNÍK 10 (XXXVII) — PRAHA, LEDEN 1964

CENA 12 Kčs

ÚSTAV VĚDECKOTECHNICKÝCH INFORMACÍ
MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ,
LESNÍHO A VODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

LESNICKÝ ČASOPIS

Řídí redakční rada: člen korespondent ČSAV Miroslav Vyskot (předseda), inž. V. Bortel, F. Drozeen, inž. dr. J. Halaj, inž. L. Hružík, člen korespondent ČSAV A. Kalandra, prof. inž. dr. V. Korf, doc. inž. A. Priesol, inž. A. Sobotka, doc. inž. D. Zachar, inž. V. Zásměta, inž. G. Žarnovičan.
Vedoucí redaktorka inž. Milena Staňková.

© Ústav vědeckotechnických informací MZLVH, Praha 1964

Obsah — Содержание — Content — Inhalt

Zásměta V.: Za zvýšení úrovně řízení lesního hospodářství	1
Zásměta V.: Některé problémy socialistických výrobních vztahů v lesním hospodářství Некоторые проблемы социалистических производственных отношений в лесном хозяйстве Some Problems in Respect to Socialist Production Relations in Forest Management Algunos problemas de las relaciones productivas socialistas en la economía forestal	3
Urban K.: Některé otázky perspektivního rozvoje lesního hospodářství ČSSR Перспективы развития лесного хозяйства The Perspectives of Forestry Development Perspectivas del desarrollo de la economía forestal	19
Mistrík A.: Súčasný problémy reprodukcie pracovných síl v lesnom hospodárstve Современные проблемы воспроизводства рабочей силы в лесном хозяйстве Present Problems of Manpower Reproduction in Forestry Les problèmes actuels relatifs à la reproduction de la main d'oeuvre dans la sylviculture	35
Hružík L.: Problematika rozvoje technické úrovně lesního hospodářství Проблематика развития технического уровня лесного хозяйства Problematik der Entwicklung des technischen Niveaus in der Forstwirtschaft Problema del desarrollo del nivel técnico de la economía forestal	45

Za zvýšení úrovně řízení lesního hospodářství

Inž. Vítězslav ZÁSMĚTA

Usnesení plenárního zasedání ÚV KSČ z 29. a 30. 5. 1963 klade velký důraz na nutnost zvýšení úrovně řízení národního hospodářství jako nezbytný předpoklad jeho dalšího rozvoje. V uvedeném usnesení stanoví: „Obsah a metody řízení musí být nyní zaměřeny na řešení rozhodujících, věcných problémů národního hospodářství. Metody a nástroje řízení je třeba zaměřit k mobilizaci rezerv na všech stupních.“

Z těchto zásad musíme vycházet i na úseku lesního hospodářství, chceme-li dosáhnout podstatného zvýšení úrovně jeho řízení. Rozbor úrovně řídicí práce provedený v roce 1961 ve vládním usnesení č. 775 ke zprávě o současném stavu lesního hospodářství ČSSR jasně ukázal, že na tomto úseku se dosud vyskytují vážné nedostatky, které je nutno v nejkratší možné době odstranit.

Základním předpokladem pro zlepšení řízení lesního hospodářství je dokonalé poznání celé jeho problematiky, analýza současného stavu a ujasněná koncepce rozvoje lesního hospodářství na dlouhé časové období. Jen na tomto základě je možno úspěšně a plánovitě řešit nejdůležitější současné problémy, a to v souladu s rozvojem ostatních odvětví našeho národního hospodářství. Jen tak můžeme zabránit zaostávání zejména technického rozvoje na úseku lesního hospodářství, a to nejen za naším průmyslem, ale i za zemědělstvím, které si vytýčilo velký úkol vyrovnat do roku 1970 úroveň zemědělství s průmyslem. Nepůjde jen o pouhou mechanizaci prací v lesním hospodářství, ale zejména o zavádění nových technologií výroby zaručujících maximální využívání dodávaných mechanismů, odstraňování namáhavé práce lesního dělníka a především však podstatné zvýšení produktivity práce v lesním hospodářství při současném snižování vlastních nákladů. Jen touto cestou můžeme řešit i problém lesních dělníků a plánovitě umožňovat zvyšování péče o ně.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že jedním z rozhodujících činitelů při zvyšování celkové úrovně lesního hospodářství jsou pracující, kteří musí na tomto úseku sehrát rozhodující roli. Jde nám o to, abychom v lesním hospodářství měli politicky uvědomělé a odborně vysoce zdatné pracovníky, kteří se stanou hybnou pákou rozvoje lesního hospodářství. Proto jim musíme věnovat stále větší pozornost a usilovat o neustálý růst jejich politické a odborné úrovně.

Z výše uvedených zásad vycházeli autoři a redakční rada Lesnického časopisu při sestavování prvního čísla letošního roku. Jeho úkolem je seznámit pracující v lesním hospodářství se základními problémy a perspektivami řešení nejdůležitějších otázek, které jsou pro další rozvoj lesního hospodářství důležité. Jde tu zejména o objasnění některých problémů socialistických výrobních vztahů

v lesním hospodářství tak, jak byly řešeny našimi nejvyššími stranickými a vládními orgány, o některé aspekty perspektiv rozvoje lesního hospodářství a problematiky reprodukce pracovní síly v něm.

Velký důraz je třeba klást na řešení problematiky rozvoje technické úrovně lesního hospodářství, která je klíčovým problémem jeho dalšího rozvoje. Svědčil o tom také velký zájem, který projevili naši pracovníci na oborovém dnu lesního hospodářství konaném při příležitosti mezinárodního veletrhu v Brně v roce 1963. Byl vznesen požadavek na publikování referátu předneseného na tomto oborovém dni inž. L. H r u z í k e m. Toto číslo Lesnického časopisu vyhovuje požadavku a dává tak hodnotný podkladový materiál pro diskusi. Obsahem dalších článků je problematika zvyšování úrovně řízení lesního hospodářství a zvláštní důraz je kladen na plánování a kontrolu, jako nejdůležitější páky na tomto úseku.

Velmi důležitým problémem v lesním hospodářství je odstraňování trvajících přetěžeb. Můžeme toho dosáhnout dvoji cestou, a to zvyšováním produkce v našich lesích, což je záležitost dlouhodobá, a lepším využíváním rostlé dřevní hmoty a jejím nahrazováním jinými vhodnými materiály. O tom, jakých výsledků se nám i na tomto úseku podařilo dosáhnout, informuje článek o vývoji spotřeby dřeva mezi XI. a XII. sjezdem strany, který bude jistě cenným podkladem pro řádné informování široké lesnické veřejnosti.

Věřím, že se první číslo Lesnického časopisu v roce 1964 stane důležitým podkladem pro jednání a diskusi v závodních školách práce a že tak pomůže při zvyšování odborné úrovně pracovníků v lesním hospodářství.

Některé problémy socialistických výrobních vztahů v lesním hospodářství

Некоторые проблемы социалистических производственных отношений
в лесном хозяйстве

Some Problems in Respect to Socialist Production Relations in Forest Management
Algunos problemas de las relaciones productivas socialistas en la economía forestal

Inž. Vítězslav ZÁSMĚTA

Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství, Praha

Lesní hospodářství je významným odvětvím našeho národního hospodářství. Jeho důležitost není jen v produkci dřevní hmoty, ale zejména v tom, že musí všestranně maximálně sloužit socialistické společnosti. Ostatní užitečné funkce lesa nabývají při budování rozvinuté socialistické společnosti stále většího významu, který ještě dnes nedovedeme plně docenit. Proto také zákon č. 166/1960 Sb., o lesích a lesním hospodářství v § 1 stanoví: „Pro tento význam lesů je třeba toto bohatství chránit jako lesní fond, soustavně a plánovitě pečovat o zachování a zvelebování lesů a hospodaření v nich podle zásad pokrokové biologie, techniky a ekonomiky, a tím přispívat k rozvoji národního hospodářství a k zvyšování hmotné a kulturní úrovně pracujících.“

Strana a vláda věnují lesnímu hospodářství stále větší pozornost, o čemž svědčí i výsledky jednání XII. sjezdu KSČ, který ve svém usnesení stanovil: „Zvýšit péči o lesy, které jsou národním bohatstvím. V nejkratší době odstranit přetěžování, jež ohrožuje přirozenou obnovu lesa a oslabuje vlastní surovinovou základnu pro chemický a spotřební průmysl. Mechanizovat namáhavé práce v lesnictví.“

Hlavní pozornost, jak vyplývá z předchozího, je třeba věnovat lesnímu fondu jako základnímu výrobnímu prostředku v lesním hospodářství, který se tak stává objektem největší péče. Proto je také článek zaměřen na tento nejvýznamnější úsek lesního hospodářství.

Zákon o lesích a lesním hospodářství vymezuje lesní fond takto:

„(1) Součástí lesního fondu jsou:

a) pozemky, jejichž hospodářské využití podle zásad řádného lesního hospodářství vytváří hlavní a trvalý zdroj dřeva nebo slouží jiným úkolům, které má lesní hospodářství plnit, a to včetně porostů na nich,

b) pozemky porostlé kosodřevinou,

c) pozemky nezalesněné, které slouží lesnímu hospodářství (např. lesní cesty, plochy lesních skladů).

(2) Za součást lesního fondu mohou být prohlášeny pozemky:

- a) kterých lze nejhospodárněji využít zalesněním,
- b) které zalesněním mají chránit půdu, stavby a jiná technická zařízení na ní před účinky vody, větru, lavin, sesouvání, působit na vyrovnávání klimatických poměrů, zajišťovat pramenné oblasti a léčivá zřídla, vytvářet vhodné zdravotní podmínky zvláště kolem velkých sídlišť, přispívat k estetickému rámcí krajiny nebo uchovávat krajinný ráz, vzácnou květenu neb zvířenu,
- c) které slouží převážně lesnímu hospodářství,
- d) vyžaduje-li to jiný obecný zájem.

(3) Za součást lesního fondu mohou být též prohlášeny stavby a technická zařízení na pozemcích sloužících provozu lesního hospodářství.“

Můžeme proto říci, že ve smyslu lesního zákona jsou lesním fondem všechny pozemky (včetně porostů na nich), popř. i budovy a technická zařízení na pozemcích, jež slouží lesnímu hospodářství. Lesní zákon tedy vymezuje pozemky, které jsou součástí lesního fondu již ze zákona, a pozemky, které mohou být za součást lesního fondu prohlášeny stejně tak jako stavby a technická zařízení na pozemcích sloužících provozu lesního hospodářství. Lesní fond není tudíž žádným majetkovým fondem, ale je to souborné označení a vymezení základního výrobního prostředku v lesním hospodářství, který vyžaduje zvláštní péče a ochrany. O stavu lesního fondu a změnách v jeho rozsahu je nutno vést řádnou evidenci.

Pozemky (půda) lesního fondu se podle obhospodařování dělí na lesní a nelesní. Lesní půda se pak dále člení na půdu porostní (pozemky porostlé lesními dřevinami včetně kosodřeviny, dočasné holiny, vrbové prutníky, ochranné lesní pásy, vřesoviště) a bezlesí (plochy lesních školek, lesních skladů, měkké lesní cesty, průseky všech druhů přesahující šířku 4 m). V tabulce I je uvedena celková rozloha lesů v ČSSR, jednotlivých krajích, výměra lesů připadající na jednoho obyvatele a průměrná lesnatost podle inventarizace lesů 1960.

I. *)

	Výměra půdy		Výměra lesa na 1 oby- vatele	Průměrná lesnatost
	lesní	porostní		
	tis. ha		ha	%
ČSSR	4 284,8	4232	0,31	33,5
České kraje	2 509,2	2463	0,26	31,8
Slovenské kraje	1 775,6	1769	0,43	36,2
Středočeský	291,2	284	0,13	25,4
Jihočeský	387,4	384	0,60	34,1
Západočeský	419,5	409	0,51	38,6
Severočeský	262,5	255	0,24	33,6
Východočeský	327,4	323	0,28	29,1
Jihomoravský	427,5	421	0,22	28,5
Severomoravský	393,7	387	0,24	35,6
Západoslovenský	312,3	309	0,18	21,0
Středoslovenský	808,4	807	0,62	45,0
Východoslovenský	654,9	653	0,59	40,5

*) Sestavil inž. Jaroslav K a b e l e.

S vytvářením socialistického sektoru v průmyslu a zemědělství bylo třeba vyřešit i problém socializace lesního fondu jako nezbytného předpokladu pro zavedení pokrokových velkovýrobních forem hospodaření i na úseku lesního hospodářství. Po roce 1945 dochází v důsledku konfiskace zemědělského a lesního majetku Němců, Maďarů a zrádců českého a slovenského národa, revize první pozemkové reformy a nové pozemkové reformy a na základě převzetí majetku obcí k začlenění rozhodující výměry lesního fondu do obhospodařování státu. Přes všechna tato opatření však zůstávala značná část lesního fondu v držbě soukromníků nebo společností soukromoprávní povahy, což způsobovalo velké potíže z hlediska správního i ekonomického a mělo nepříznivý vliv na stav těchto lesů.

K zásadnímu řešení tohoto problému dochází na základě usnesení PB ÚV KSČ z listopadu 1958 vycházejícího z rozboru tehdejšího stavu lesů a jejich obhospodařování. Cílem tohoto usnesení bylo:

1. převést všechny státní (národní) lesy, které obhospodařovala některá ministerstva, ústřední orgány nebo národní výbory a lesní družstva obcí s výjimkou lesů, které měly speciální účel, do obhospodařování jedné k tomu účelu vytvořené organizace (Státních lesů),

2. při dokončování združstevňování vesnice získat rolníky, aby spolu se zemědělskou půdou předávali do společného obhospodařování v JZD i své lesy,

3. spolu s těmito úkoly řešit i neuspokojivý stav hospodaření v lesích drobných držitelů nezemědělců a dále v lesích kulaků a příslušníků bývalých vykořisťovatelských tříd, a tím postupně omezovat individuální užívání lesů.

Usnesení PB ÚV KSČ z roku 1958 dalo tak jasnou linii k tomu, jak zajistit plnění úkolu stanoveného XI. sjezdem strany, tj. dosáhnout co nejdříve rozhodujícího vítězství socialistických výrobních vztahů na vesnici jak na úseku zemědělském, tak i lesnickém. Při zajišťování tohoto usnesení bylo dosaženo některých dobrých výsledků a došlo k zlepšení situace na úseku obhospodařování a správy lesů v ČSSR.

Vývoj vlastnictví (užívání) lesního fondu od roku 1938:

1. V roce 1938 připadalo z celkové výměry lesního fondu na:

a) buržoazní stát	21 %,
b) na obecní lesy	11 %,
c) na lesy společenstevní (urbariální, komposesorátní a singulární)	11 %,
d) na církevní lesy	5 %,
e) na lesy velkostatkářů	41 %,
f) na drobné soukromé lesy	11 %.

2. Z celkové výměry lesního fondu, která činila v roce 1948 4 220 000 ha, byl:

- a) státní lesní fond (národní lesní majetek včetně bývalého obecního lesního majetku) 3 310 000 ha, tj. 78,4 %,
- b) družstevní lesní fond (lesní družstva jednotlivců) 4 000 ha, tj. 0,1 %,
- c) lesní fond v soukromém vlastnictví (užívání) — lesy soukromé, urbarialistů, komposesorátů, singularistů a jiných společenstev soukromoprávní povahy 906 000 ha, tj. 21,5 %.

3. Z celkové výměry lesního fondu v ČSSR, která činila koncem roku 1958 4 243 000 ha, připadalo

- a) na státní lesní fond (včetně lesů národních výborů a lesních družstev obcí) celkem 3 653 000 ha, tj. 86,1 %,
- b) na družstevní lesní fond (lesy družstev jednotlivců a členů JZD ve společném obhospodařování) 62 000 ha, tj. 1,5 %,
- c) na lesní fond v soukromém vlastnictví nebo užívání (lesy zemědělců, které nebyly začleněny do JZD, lesy singularistů, urbarialistů, komposesorátů*) a jiných společenstev soukromoprávní povahy a soukromníků nezemědělců) 528 000 ha, tj. 12,4 %.

4. Z celkové výměry lesního fondu v ČSSR, která činila koncem roku 1962 4 285 000 ha, již připadalo

- a) na státní lesní fond 3 794 000 ha, tj. 88,5 %,
- b) na družstevní lesní fond 342 000 ha, tj. 8 %,
- c) na lesní fond v soukromém vlastnictví (užívání) 149 000 ha, tj. 3,5 %.

Na daném stupni vývoje se lesní fond skládá ze dvou základních ekonomických sektorů:

a) Státního zahrnujícího rozhodujícího výměru lesního fondu, která činí 88,5 % celkové rozlohy lesního fondu ČSSR. Do tohoto sektoru patří veškerý národní majetek, ať je spravován Státními lesy jako speciálními organizacemi lesního hospodářství zřízenými k tomu účelu ministerstvem zemědělství, lesního a vodního hospodářství nebo ostatními ústředními úřady, národními výbory apod., lesy převzaté do obhospodařování ve smyslu zákona SNR č. 2/1958 Sb. nebo podle ostatních právních předpisů.

b) Družstevního zahrnujícího lesy, jež byly dány do společného obhospodařování v JZD rolníky, kteří do JZD vstoupili s veškerou půdou tedy i lesní, lesy bývalých lesních družstev jednotlivců a ostatní lesy předané JZD do užívání podle dalších právních předpisů. JZD se tak stala uživateli lesního fondu a jsou oprávněna k užívání lesních pozemků ve stejném rozsahu, v jakém by náleželo vlastníku, ale nemohou pozemek zatížit, ani zcizit. Uživateli pak náleží vše, co na pozemku vzešlo, má právo měnit jeho podstatu a čerpat z ní a provádět na něm stavby.

Kromě těchto dvou základních ekonomických sektorů existuje v lesním hospodářství ještě malovýrobní sektor, v jehož vlastnictví (užívání) je již jen 3,5 % celkové výměry lesního fondu.

Kapitalistické hospodaření se projevovalo svými nepříznivými vlivy i za údobí předmnichovské republiky. Vážné důsledky nemohou být nijak zastřeny tím, že v tomto údobí bylo hospodařeno podle lesních hospodářských plánů. Pokud však neexistovaly z hlediska vlastníka (uživatele) lesa ekonomické podmínky, nebyla ustanovení lesních hospodářských plánů velkými a vlivnými kapitalistickými vlastníky lesů dodržována a docházelo tak k samovolnému hospodaření

*) Lesy urbářské a komposesorátní se v roce 1958 podílely na celkovém rozsahu lesního fondu v soukromém vlastnictví (užívání) již jen výměrou 59 000 ha, zatímco větší část těchto lesů (cca 360 000 ha) byla podle zákona Slovenské národní rady č. 2/1958 Sb. převzata převážně do obhospodařování Státních lesů.

v lese, zvláště pokud šlo o těžbu. To se často velmi nepříznivě projevovalo na stavu lesa. Kladný účinek lesních hospodářských plánů se v kapitalistickém řádu proto nemohl v žádoucí míře projevit.

Při hospodaření na lesním fondu v předmnichovské kapitalistické republice se projevovaly zejména tyto hlavní nedostatky:

1. Lesy byly soustavně přetěžovány, i když se tak dělo „legální“ formou. Obmýtní doby byly často stanoveny ne z hlediska dosažení maximální produkce dřevní hmoty, ale tak, aby soukromému vlastníku umožňovaly dosažení co největších zisků bez ohledu na další vývoj. Dále docházelo k vynucování tzv. mimořádných těžeb často k úhradě finančních schodků v jiných odvětvích, zejména v zemědělství. Toto musíme mít na zřeteli při posuzování tzv. zvýšených těžeb, které do značné míry vyplynuly ze zvýšené obmýtní doby (v poměrně krátké době v průměru nejméně u 30 % rozlohy všech lesních porostů), zvýšené péče o ochranu a zvelebování lesa, respektování a posilování ostatních užitečných funkcí lesa (účelové lesy) atd.

2. Podle inventarizace lesů 1950 bylo v ČSSR celkem 275 000 ha výmladkových lesů, které znamenají nejen ztráty na celkové produkci dřevní hmoty, zejména však značné ztráty na její kvalitě, což je za dané situace pro národní hospodářství zvláště závažné. Kromě toho vznikají často značné ztráty na úrodnosti lesní půdy.

3. Masovým vysazováním jehličnatých monokultur došlo k narušení přirozené skladby lesních porostů, a tím ke vzniku škod, které se dají velmi těžko vyčíslit (snížení přirozené odolnosti lesních porostů proti působení biotických i abiotických činitelů).

4. Nedostatečnou pěstební péčí, zejména při výchově porostů na některých soukromých velkostatkách, docházelo k zhoršování celkového stavu lesních porostů, snižování zásoby a odolnosti porostů vůči škodlivým činitelům.

5. K dalším škodám docházelo jednostranným zaměřením hospodaření na holosečný hospodářský způsob, který znemožňoval cílevědomou, zejména přirozenou obnovu lesních porostů.

Dosažením rozhodujícího vítězství na úseku socializace lesního fondu (zespolečenštěním základního výrobního prostředku) vzniká objektivní nutnost plánovitého řízení lesního hospodářství, které se tak stává nedílnou součástí socialistické hospodářské soustavy.

Vedoucí a usměrňující silou v našem socialistickém státě je Komunistická strana Československa, která na základě své vědecké politiky stanoví cíle a úkoly rozvoje národního hospodářství, a tím řídí všechny jeho úseky, tedy i lesní hospodářství.

Socialistický stát zajišťuje jednotné řízení celého lesního hospodářství v ČSSR. Významným aktem státního řízení lesního hospodářství, který jako základní právní norma na tomto úseku upravuje především nejdůležitější vztahy uvnitř lesního hospodářství, je zákon č. 166/1960 Sb., o lesích a lesním hospodářství. Lesní zákon se tak stává významnou pákou přímého způsobu řízení lesního hospodářství.

Vzhledem k tomu, že lesní fond je základním a nejdůležitějším výrobním prostředkem v lesním hospodářství, lesní zákon stanoví úkol, že: „Uživatelé lesů jsou povinni hospodařit v nich tak, aby úrodnost lesní půdy a produkce dřevní hmoty se zvyšovaly a aby nebyly ohrožovány ani ostatní funkce lesa.“ Opatřeními lesního zákona se tedy nejenom zabráňuje nesprávnému využívání součástí lesního fondu a úniku lesních pozemků z něho, ale je sledován cíl stále zvyšovat

úrodnost lesní půdy a produkci dřevní hmoty při současném zvyšování schopností lesa plnit ostatní jeho užitečné funkce. Vyřešení základních problémů v lesním hospodářství umožnilo provést tato nejdůležitější opatření ke zlepšení péče o lesní fond a jeho zvelebení:

1. Lesy v ČSSR byly rozděleny podle jejich převládajícího poslání na lesy hospodářské (výnosové), jejichž hlavním posláním je produkce dřevní hmoty, i když musí plnit i ostatní funkce lesa, a lesy zvláštního významu nebo určení (účelové), u nichž převažují jiné funkce, než je produkce dřevní hmoty.

2. Byl stanoven základní hospodářský způsob v našich lesích, kterým je maloplošný pasečný způsob. Tento hospodářský způsob musí být postupně zaváděn všude tam, kde jsou k tomu vhodné podmínky.

3. Veškerý lesní fond v našem státě byl rozdělen na lesní hospodářské celky. Pro jejich vymezení byly rozhodující zejména účel a intenzita hospodaření, územní celistvost a arondace, poměry přírodní (stanovištní a růstové), gravitační, orografické, hlediska organizační zvládnutelnosti, účelné správní organizace a jiné ekonomicky zdůvodněné předpoklady. Tím byly vytvořeny i základní předpoklady pro organizační uspořádání lesních závodů, které mohou být tvořeny z jednoho nebo více lesních hospodářských celků, přičemž hranice lesních závodů nesmí tyto celky rozdělovat. Polesí lesních závodů smí pak být tvořena pouze v rámci jednotlivých lesních hospodářských celků.

4. Pro vytvořené lesní hospodářské celky jsou vypracovávány lesní hospodářské plány jako výsledná díla hospodářské úpravy lesů, která se tak stávají jednou z významných pák pro řízení lesního hospodářství. Lesní hospodářské plány vypracované na podkladě nejnovějších výsledků vědy a výzkumu, pro jejichž zpracování bylo použito všech potřebných průzkumů (průzkum přírodních poměrů, průzkum dopravních a těžebních poměrů, průzkum ekonomických poměrů, organizačního, ochranného a dalších) dávají základní linii pro hospodaření v lesích na delší časová údobí. Lesní hospodářské plány jsou tak jedním z nejdůležitějších činitelů při plánování rozvoje lesního hospodářství a jeho řízení.

5. Pravidelně konanými inventarizacemi lesů (zjišťováním stavu a těžebních možností lesů) na základě vypracovaných lesních hospodářských plánů jsou vytvářeny nezbytné předpoklady pro plánování lesního hospodářství, zejména stanovení dlouhodobých koncepcí. Pomocí nich je zjišťován komplexní vývoj lesního hospodářství za určité časové údobí, stav lesního fondu a stupeň účinnosti současných forem řízení na lesní hospodářství.

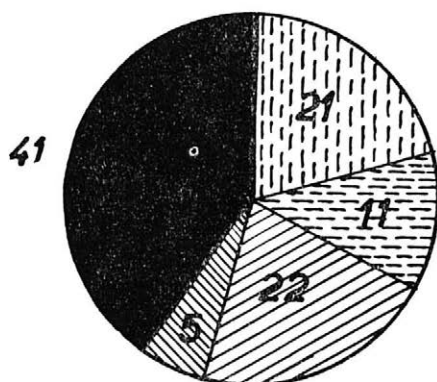
6. Plným využitím hospodářské úpravy lesů při řízení lesního hospodářství se umožňuje vytváření souladu mezi plánováním lesního hospodářství a státními výhledovými plány rozvoje národního hospodářství.

7. Na základě vytvořených předpokladů je pak možno zavádět nové formy hospodaření na lesním fondu za účelem jeho zvelebení (na úseku semenářství a výroby sazenic, zalesňování, výchovy a obnovy porostů, prováděním převodů pařezin a cílevědomých přeměn nežádoucích druhových skladeb porostů a při ochraně lesního fondu).

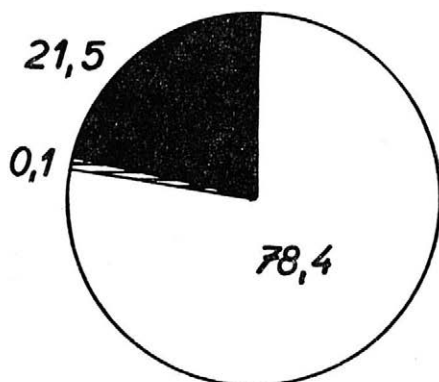
8. Provedením technologické typizace lesních porostů a na jejím základě technologické přípravy pracovišť je možno zavádět novou technologii výroby zejména na těžebním úseku.

9. Byla provedena delimitace půdního fondu v ČSSR, jejímž cílem bylo navrhnout nejúčelnější využití půdního fondu z hlediska výhledové organizace zemědělské a lesní výroby při současném zajištění ochrany půdy, zájmů vodohos-

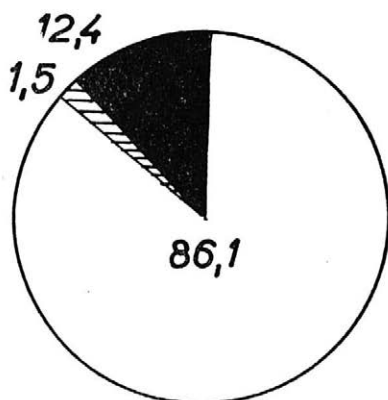
STAV V ROCE 1938

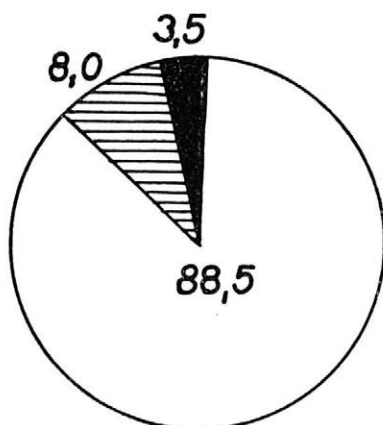
STAV V ROCE 1948

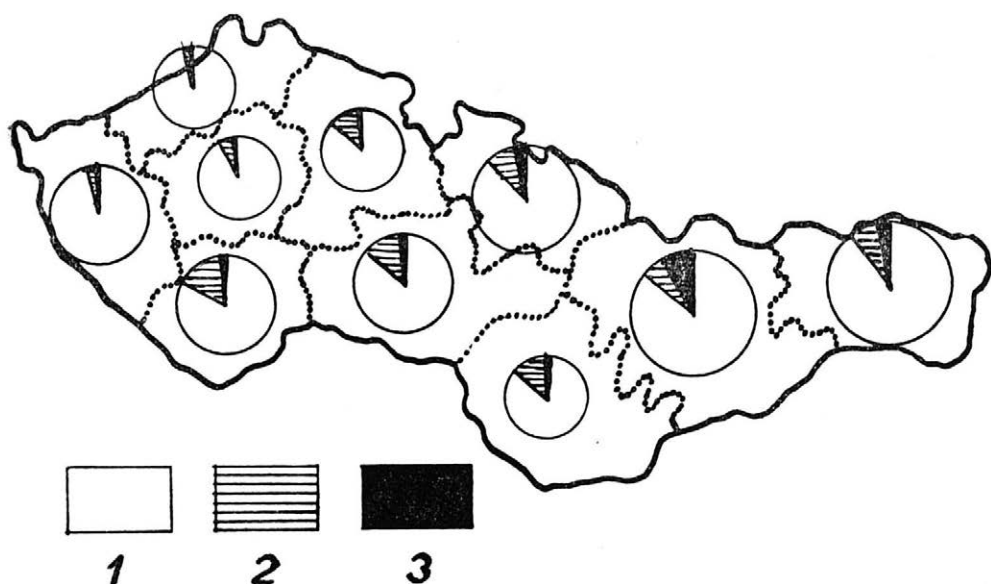
STAV V ROCE 1958

STAV V ROCE 1962

1. Vývoj vlastnictví (užívání) lesního fondu od roku 1938 v procentech: 1 — lesy buržoazního státu, 2 — obecní lesy, 3 — drobné soukromé lesy a společenstevní lesy, 4 — církevní lesy, 5 — lesy velkostatkářů, 6 — státní lesní fond, 7 — družstevní lesní fond, 8 — lesní fond v soukromém vlastnictví (užívání).

2. Vlastnictví (užívání) lesního fondu v jednotlivých krajích podle stavu k 31. 12. 1962: 1 — státní lesní fond, 2 — družstevní lesní fond, 3 — lesní fond v soukromém vlastnictví (užívání).

podáříských a územně plánovacích. Delimitace půdního fondu a jeho rozdělení mezi zemědělský a lesní fond je v současné době na základě usnesení předsednictva ÚV KSČ za pomoci širokých aktivů zpřesňována. V důsledku delimitace půdního fondu dochází k zalesnění značných ploch, a tím k podstatnému rozšíření lesního fondu. Tak jen do roku 1970 se rozloha lesního fondu zvětší zalesněním vydelimitovaných nelesních půd o 75 000 ha.

Socialistický stát využívá při řízení lesního hospodářství různých forem, at již jsou to právní normy nebo ekonomické a morální podněty. Cílem všech forem státního řízení lesního hospodářství je zabezpečit potřebné proporce v národním hospodářství, a to mezi lesním hospodářstvím a ostatními odvětvími národního hospodářství a maximálně zajišťovat plnění ostatních užitečných funkcí lesa.

Za účelem zajištění jednotného řízení lesního národního majetku v ČSSR a ke zvýšení jeho účinnosti byly zřízeny speciální organizace lesního hospodářství pro správu tohoto majetku, a to v oboru působnosti ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství a ministerstva národní obrany. Tyto organizace lesního hospodářství zajišťují odborné obhospodařování všech lesů v ČSSR, a to buď přímým obhospodařováním nebo odbornou správou lesů. Odbornou správou lesů se rozumí činnost, která záleží převážně v pracích povahy plánovací, odborně technické a evidenční pro vlastníka (uživatele) lesa. Tímto způsobem zajišťuje socialistický stát jednotné řízení všech lesů. Vzdor tomu, že na daném stupni vývoje existují různé sektory, nejsou mezi nimi rozpory jako v buržoazním státě. I když tedy neexistují antagonní rozpory, projevují se některé nespolečenské tendence v hospodaření na lesním fondu, a to zejména v soukromém a družstevním vlastnictví (užívání).

Socialistický stát provedl řadu opatření ke zlepšení celkové situace a stavu drobných lesů pod odbornou správou, aby tak bylo dosaženo rozhodného obratu

v hospodaření s tímto lesním fondem. Přes přijatá opatření nedošlo k výraznému zlepšení stavu drobných lesů pod odbornou správou a projevují se i nadále tyto vážné nedostatky:

1. Není plněn jeden z rozhodujících úkolů, kterým je zalesňování. Stav holin v drobných lesích pod odbornou správou činil na konci roku 1962 15 000 ha, tj. 3,1 % výměry lesní půdy, zatímco ve Státních lesích připadalo v této době na holiny jen 1,8 %. Plnění úkolů v zalesnění v těchto lesích má stále klesající tendenci. Lepšího plnění plánu co do rozsahu a kvality bylo dosaženo v lesích JZD. V některých družstvech, zejména v průmyslových oblastech, kde při zvýšených úkolech zemědělské výroby a nedostatku pracovních sil nestačí JZD sama zvládnout zemědělské práce, zůstává plnění úkolů v lesním hospodářství značně pozadu. Nedostatečné provádění ošetření a ochrany vysazených lesních kultur zapříčiňuje značné ztráty na výsadbách.

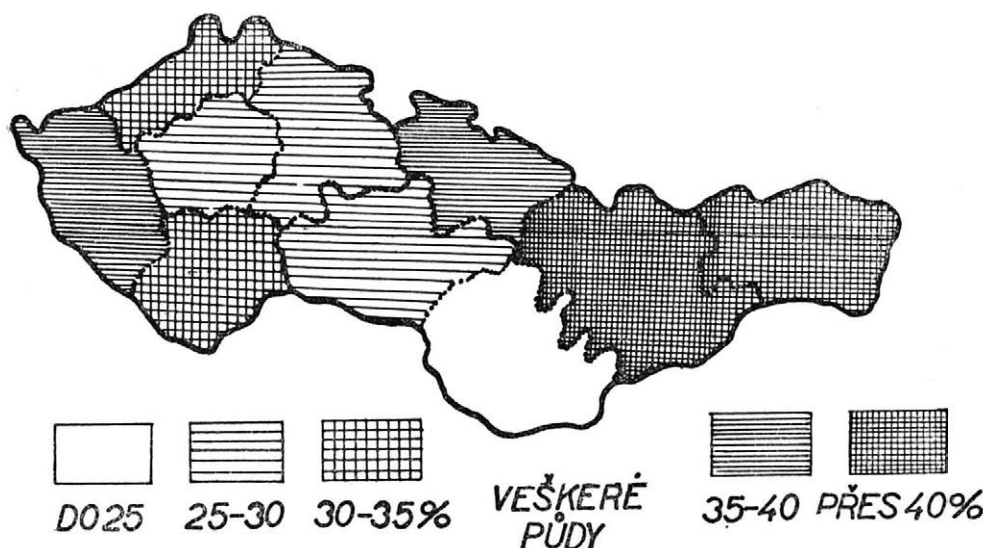
2. Obdobné problémy se vyskytují i ve výchově lesních porostů, kde nejsou plněny prořezávky, ani probírky. Kvalita prováděných prací ve výchově porostů je na nízké úrovni.

3. Těžba dřeva, která je plněna ze všech úkolů nejlépe, vykazuje rovněž řadu nedostatků zejména v nesprávném provádění (přetěžování mýtních porostů na úkor předmýtních, těžba nevyznačené dřevní hmoty, škodlivé a nesprávné prořezávání lesních porostů atd.).

4. K zhoršování stavu drobných lesů pod odbornou správou dochází často neoprávněnými těžbami a krádežemi dřeva. Toto porušování socialistické zákonosti se projevuje zejména u soukromníků a bývalých majitelů lesů a v některých případech rovněž u JZD, zejména těch, která provádějí neplánovanou výstavbu.

5. Vyskytují se případy, kdy soukromí majitelé (uživatelé) lesů formálně sdružili lesy do JZD, avšak hospodaří na nich i nadále individuálně a užitky z nich si rozdělují mezi sebe, přičemž ještě nezákonně dosáhli zvýhodnění v placení příspěvků za odbornou správu lesů.

6. Lesy soukromé i JZD jsou často postupně ničeny soustavnou pastvou do-

3. Lesnatost v jednotlivých krajích ČSSR podle inventarizace lesů 1960.

bytka, která znemožňuje přirozenou obnovu lesů a zabraňuje provádění opatření na zlepšení jejich stavu. Tak podle průzkumu, který byl proveden Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů, je na Slovensku spásáno 220 000 ha lesní půdy, z čehož značnou část tvoří lesy soukromé a lesy obhospodařované JZD.

Při rozboru tohoto neuspokojivého stavu zjišťujeme, že má řadu příčin. Je to především nezáměr soukromých uživatelů drobných lesů, neboť považují jejich užívání za dočasné, mají snahu vytěžít z nich co nejvíce a neplnit úkoly, které jsou pro ně pracovně i finančně náročné, zejména pak úkoly pěstební. Rovněž značná část JZD se snaží plnit pouze těžbu dřeva, žádají mimořádné povolení těžeb za účelem získání potřebného materiálu pro výstavbu a opravy budov a zařízení. Pěstební úkolům pak nevěnují potřebnou pozornost. Další příčinou je mnohdy nízká úroveň řízení drobných lesů pod odbornou správou, zejména ze strany orgánů vykonávajících odbornou správu lesů, nedostatečný dohled orgánů státní péče o lesy národních výborů, jakož i nízká úroveň řízení ze strany JZD obhospodařujících drobné lesy.

Všechny výše uvedené nedostatky mají nepříznivý vliv na hospodaření na rozloze 11,5 % lesního fondu. Chceme-li zvyšovat úroveň lesního hospodářství a zlepšit péči o lesní fond, musí dojít k zásadnímu obratu v hospodaření i na tomto úseku.

Předsednictvo ÚV KSČ projednalo a zhodnotilo v říjnu roku 1963 plnění úkolů uložených na tomto úseku usnesením politického byra ÚV KSČ ze dne 25. listopadu 1958 a vtyčilo linii pro dořešení obhospodařování a správy lesů v ČSSR zároveň s opatřeními ke zlepšení celkového stavu a úrovně hospodaření v drobných lesích pod odbornou správou.

Zhodnotíme-li současný stav péče o lesní fond jako základní výrobní prostředek v lesním hospodářství, zejména z hlediska zda je na něm hospodařeno tak, aby úrodnost lesní půdy a produkce dřevní hmoty se zvyšovaly a byly plněny i ostatní užitečné funkce lesa, docházíme k těmto závěrům:

1. Celková rozloha lesního fondu se neustále zvětšuje. Zalesněním vymýtkovaných nelesních půd se výměra lesního fondu do roku 1970 zvýší o 75 000 ha. Nedochází tedy ke snižování, ale zvyšování lesnatosti v ČSSR.

2. Projevují se nedostatky v evidenci lesního fondu, a tím je znesnadňováno potřebné sledování vývoje růstu, popř. ubývání lesního fondu v katastrech obcí, v rámci okresních národních výborů apod. Nepřesnosti v evidenci lesního fondu mají často za následek nesprávné odnímání součástí lesního fondu pro jiné účely než pro lesní hospodářství bez souhlasu příslušných národních výborů.

3. I když dochází k soustavnému růstu rozlohy lesního fondu, není na něm dosud hospodařeno tak, aby se úrodnost lesní půdy a produkce dřevní hmoty zvyšovaly. O tom svědčí zvláště neúměrně vysoké procento holin, pomalý postup převodů pařezin na vysokokmenné lesy a žádoucích změn druhové skladby porostů a malá intenzita hospodaření v těžko přístupných a těžebně opomíjených porostech.

4. Vážné nedostatky se vyskytují především při hospodaření na lesním fondu v drobných lesích pod odbornou správou lesů. Na tomto úseku je nutno urychleně dořešit obhospodařování a správu lesů s cílem soustředění maximální možné výměry lesního fondu do obhospodařování Státních lesů.

5. Při všech opatřeních je nutno sledovat, aby byly zachovány a zvyšovány ostatní funkce, které mají lesy plnit pro socialistickou společnost.

Další rozvoj lesního hospodářství je nemyslitelný bez soustavného zvyšování péče o lesní fond. Podaří-li se nám úspěšně vyřešit tento důležitý problém, splníme tím jeden z významných úkolů daných lesnímu hospodářství XII. sjezdem KSČ.

Souhrn

Význam lesního hospodářství pro celé národní hospodářství ČSSR zdůrazňuje zákon č. 166/1960 Sb., o lesích a lesním hospodářství. Podle něho je předmětem zvláštní péče lesní fond jako základní výrobní prostředek v lesním hospodářství. Lesním fondem jsou všechny pozemky (včetně porostů na nich), popř. i budovy a technická zařízení na pozemcích, jež slouží lesnímu hospodářství.

Výměra lesní půdy v ČSSR činí podle inventarizace lesů 1960 4 285 000 ha, výměra porostní půdy 4 232 000 ha. Na jednoho obyvatele v ČSSR připadá 0,31 ha lesní půdy. Průměrná lesnatost činí 33,5 %.

S vytvořením socialistického sektoru v průmyslu a zemědělství bylo třeba vyřešit i problém socializace lesního fondu jako nezbytného předpokladu pro zavádění pokrokových, velkovýrobních forem hospodaření i na úseku lesního hospodářství.

Základní linii pro vyřešení tohoto problému dalo usnesení PB ÚV KSČ z listopadu 1958, které uložilo soustředit převážnou část národního lesního majetku do obhospodařování Státních lesů, dále při dokončování združstevňování vesnice získat rolníky, aby spolu se zemědělskou půdou předávali do společného obhospodařování v JZD i lesy a řešit neuspokojivý stav hospodaření v lesích drobných držitelů nezemědělců, v lesích kulaků a jiných příslušníků bývalých vykořisťovatelských tříd.

Při provádění socializace lesů ve smyslu výše uvedeného usnesení bylo dosaženo dobrých výsledků. K 31. 12. 1962 činí již státní lesní fond 88,5 %, družstevní lesní fond 8 % a lesní fond v soukromém vlastnictví (užívání) jen 3,5 %.

V lesním hospodářství ČSSR existují tedy na daném stupni vývoje dva základní ekonomické sektory, a to státní a družstevní, které zahrnují 96,5 % veškerého lesního fondu. Ve vlastnictví (užívání) malovýrobního sektoru je již jen 3,5 % lesního fondu.

Vedoucí a usměrňující silou v ČSSR je Komunistická strana Československa, která na základě své vědecké politiky stanoví cíle a úkoly rozvoje národního hospodářství, čímž řídí všechny jeho úseky, tedy i lesní hospodářství. Socialistický stát zajišťuje jednotné řízení celého lesního hospodářství ČSSR. Významným aktem státního řízení, který jako základní právní norma na tomto úseku upravuje především nejdůležitější vztahy uvnitř lesního hospodářství, je lesní zákon. Socialistický stát provádí celou řadu opatření směřujících k zvelebování lesního fondu. Při řízení lesního hospodářství využívá různých forem, ať již jsou to právní normy nebo ekonomické a morální podněty. Za účelem zajištění jednotného řízení lesního hospodářství byly zřízeny speciální organizace pro správu tohoto majetku, které zajišťují odborné hospodaření ve všech lesích ČSSR buď přímým obhospodařováním, nebo odbornou správou lesů.

Přes některé dobré výsledky, kterých bylo dosaženo při socializaci lesního fondu, se dosud nepodařilo zvýšit úroveň hospodaření v drobných lesích pod odbornou správou. Vážné nedostatky se vyskytují zejména při plnění plánovaných úkolů v pěstební činnosti a často dochází k porušování socialistické zákonnosti.

Předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa projednalo v říjnu 1963 situaci v drobných lesích pod odbornou správou a stanovilo linii pro dořešení obhospodařování a správy lesů v ČSSR zároveň s opatřením ke zlepšení celkového stavu a úrovně hospodaření v drobných lesích pod odbornou správou. Cílem těchto opatření je zapojení celého lesního fondu ČSSR do plné produkce, a tím i zajištění maximálního plnění všech ostatních užitečných funkcí lesa.

Literatura

1. Kabele: Odborná správa malolesů. 1956, SZN Praha. — 2. K n o p, Z á s m ě t a: Ekonomika a organizace lesního hospodářství II. 1962, SZN Praha. — 3. Z á s m ě t a, B ö h m: Lesní zákon a prováděcí vyhláška. 1962, SZN Praha. — 4. Z á s m ě t a: Problémy obhospodařování a správy lesů v ČSR. 1959, Les. práce, č. 2. — 5. Z á s m ě t a a kol.: Základy hospodaření v malých lesích. 1961, SZN Praha.

Некоторые проблемы социалистических производственных отношений в лесном хозяйстве

Значение лесного хозяйства для всего народного хозяйства ЧССР подчеркивает закон № 166/1960 г. Свод законов, о лесах и лесном хозяйстве. Согласно этому закону, лесной фонд как основное средство производства лесного хозяйства является предметом особой заботы. Лесной фонд представляют все земельные площади (включая насаждения, произрастающие на них), при случае и постройки и технические устройства на участках, служащих лесному хозяйству.

Площадь лесных земель в ЧССР составляет, согласно инвентаризации лесов в 1960 г., 4 285 000 га, площадь земли, занятой под леса, составляет 4 232 000 га. На одного жителя ЧССР приходится 0,31 га лесной земли. Среднее облесение составляет 33,5 %.

Вместе с созданием социалистического сектора в промышленности и сельском хозяйстве нужно было решить также проблему социализации лесного фонда как необходимой предпосылки введения передовых, крупнопроизводственных форм хозяйства и в области лесоводства.

Основная линия решения этой проблемы была дана постановлением Политбюро ЦК КПЧ в сентябре 1958 г., которое постановило сосредоточить подавляющую часть национальной лесной собственности под ведомство Государственных лесов, затем при завершении кооперирования сел убедить крестьян отдавать в общее пользование ЕСХК вместе с сельскохозяйственной землей и леса, и решить неудовлетворительное положение в области ведения хозяйства лесов мелких собственников-неземледельцев, в лесах кулаков и прочих, принадлежащих к бывшим эксплуататорским классам лиц.

При проведении социализации лесов согласно вышеприведенному постановлению были достигнуты хорошие результаты. К 31. 12. 1962 г. государственный лесной фонд составлял уже 88,5 %, кооперативный лесной фонд — 8 %, лесной фонд частных владельцев (пользование) лишь 3,5 %.

Таким образом, в лесном хозяйстве ЧССР на данном этапе развития существуют два основных экономических сектора, государственный и кооперативный, которые включают 96,5 % всего существующего лесного фонда. На долю собственности (пользования) мелкопроизводственного сектора приходится уже только 3,5 % лесного фонда.

Ведущей и направляющей силой в ЧССР является Коммунистическая партия Чехословакии, которая на базе своей научной политики устанавливает цели и задачи развития народного хозяйства и руководит смесью его отраслями, в том числе и лесным хозяйством. Социалистическое государство обеспечивает единое управление всего лесного хозяйства ЧССР. Знаменательным актом государственного управления, который в качестве основной правовой нормы в этой области направляет прежде всего наиболее важные отношения внутри лесного хозяйства, является лесной закон. Социалистическое государство проводит целый ряд мероприятий, направленных на благоустройство лесного фонда. При управлении лесным хозяйством оно применяет разные формы, будь это юридические нормы или же экономические и моральные побуждения. С целью обе-

спечения единого руководства лесным хозяйством были созданы специальные организации по управлению этой собственностью, обеспечивающие умелое ведение хозяйства во всех лесах ЧССР или непосредственным ведением хозяйства, или специальным управлением лесов.

Несмотря на некоторые хорошие результаты, достигнутые при социализации лесного фонда, до сих пор не удалось повысить уровень ведения хозяйства в мелких лесах под специальным управлением. Серьезные недостатки проявляются особенно в выполнении плановых заданий в лесоводческом деле, и в частом нарушении социалистических законов.

Президиум Центрального комитета Коммунистической партии Чехословакии рассмотрел в октябре 1963 г. вопрос мелких лесов под специальным управлением и установил дальнейшую линию окончательного решения вопроса ведения хозяйства и управления лесов в ЧССР вместе с мероприятиями по улучшению общего состояния и уровня ведения хозяйства в мелких лесах под специальным управлением. Цель этих мероприятий — включить весь лесной фонд ЧССР в полную продукцию, а тем самым обеспечить максимальное выполнение всех остальных полезных функций леса.

Some Problems in Respect to Socialist Production Relations in Forest Management

The significance of forest management for the entire national economy of the Czechoslovak Socialist Republic is being stressed by the Law No. 166/1960 Coll., concerning forests and forests management. According to this act is in forest management the object of special care the forest fund as the basic means of production. The forest fund comprises all estates (including the forest stands thereupon) or buildings and technical equipment situated on them, which serve the purposes of forest management.

The area of forest soils in Czechoslovakia amounts according to the inventarization of forests undertaken in the year 1960 to some 4 285 000 ha, the area of growing forest ground then to 4 232 000 ha. Per one inhabitant of the ČSSR this means 0,31 ha of forest ground. The average forestation amounts to 33,5 per cent.

In connection with the built-up of the socialist sector in industry and agriculture it was also necessary to solve the problem in relation to the sozialization of the forest fund, a measure preclusively essential for the introduction of progressive, large-scale forms of managements also in the sector of forest management.

The basic principle for solving this problem was outlined by the Policy Organ of the Central Committee of the Czechoslovak Communist Party in November 1958, by which the largest part of the national forest production was entrusted to be concentrated in the management of the State Forests, moreover in the conclusive phase of sozialization of villages to win over the farmers to hand over together with their agricultural land into common management in Co-operative Farms also forest stands solving thus the inadequate situation of management in forests, owned by small holders not belonging to the agricultural profession, in forests owned by landlords (kulacks) and by other members of the former class of exploiters.

In accomplishing the sozialization of forests in accordance with the above mentioned resolution satisfactory results were being achieved. By December 31st, 1962 the state forest fund amounts already to some 88,5 per cent, that of Co-operative Farms reached 8 per cent while the forest fund still in private hands (right of use) 3,5 per cent only.

Hence, in Czechoslovak forest management there exist in the present phase of development two basic economical sectors, one of them under the competence of the state and the other under Co-operative Farm management comprising altogether 96,5 per cent of the total forest fund. In the ownership (right of use) of the small-scale sector are consequently left only some 3,5 per cent of the total forest fund.

The leading and directing force in the ČSSR is the Communist Party of Czechoslovakia which on ground of its scientific policy is setting the aims and targets of the development of the national economy guiding thus all its sectors, that means virtually the forest management as well. The socialist state safeguards the uniform control of the entire forestry in the Czechoslovak Socialist Republic. The most significant act of this state control provides the above mentioned Forestry Law adapting in this section as the basic legal norm in the first line the most important relations within the range of forest management. The socialist state applies a whole series of measures aiming at the promotion of the forest fund. In exerting the control over forest management the state makes use of different forms may it be in terms of legal norms or economical suggestions or moral impulses. In order to ensure the uniform control of the forest management specific organizations are set up for the administration of this property safeguarding thus the proper management of all forest stands in Czechoslovakia either by direct control or under the expert guidance of the forest organization organs.

In spite of some satisfactory results achieved by the socialization of the forest fund it was not possible so far to raise the management standards in small forest holdings being under expert guidance. Serious shortcomings occurred especially in fulfilling the planned targets of silvicultural activity and in many cases even violations of the socialists lawfulness are reported.

The managing committee of the Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia dealt therefore in October 1963 with the situation in small forest stands being under expert guidance and set up the further line with regard to the final solution of the management and administrations of forest in ČSSR taking at the same time steps for the improvement of the overall state of affairs and management standards in small forest stands being under expert guidance. The objective followed by these measures is to include the entire forest fund of ČSSR in full production safeguarding thus the maximum utilization of all the remaining useful functions of the forest.

Algunos problemas de las relaciones productivas socialistas en la economía forestal

La importancia de la economía forestal para toda la economía nacional en la República Socialista Checoslovaca acentúa la ley no 166/1960, Recopilación de leyes, que trata de los bosques y de la economía forestal. Según la ley mencionada el objeto lo constituye una atención particular el fondo forestal como medio básico de la producción en la economía forestal. El fondo forestal incluye todos los terrenos (con las culturas sobre ellos), eventualmente también los edificios y las instalaciones técnicas en los terrenos, las cuales sirven a la economía forestal.

La extensión de la tierra forestal en la República Socialista Checoslovaca importa según el inventario de los bosques en 1960 4 285 000 ha, la extensión de los

terrenos de culturas 4 232 000 ha. A un habitante en la República Socialista Checoslovaca recae 0,31 ha de la tierra forestal. La forestación media importa 33,5 %.

Con la creación del sector socialista en la industria y en la agricultura fué necesario solucionar también el problema de la socialización del fondo forestal como premisa indispensable para la introducción de las formas progresistas de gran producción de la explotación también en el sector de la economía forestal.

La línea básica para la solución del problema mencionado dió la resolución del Buró Pragense del Comité Central del Partido Comunista Checoslovaco del mes noviembre 1958, la cual encargó centralizar la parte predominante de las propiedades forestales nacionales al tratamiento económico de los Bosques Estatales, luego a la terminación del establecimiento de las cooperativas agrícolas en el campo, en convencer a los agricultores que junto con la tierra cultivable agrícola transfieran también al tratamiento económico en las Cooperativas Unificadas Agrícolas los bosques y solucionar así el estado no satisfactorio de la explotación en los bosques que pertenecen a pequeños productores que no son agricultores, en los bosques de los grandes terratenientes y otros miembros de las clases de los explotadores anteriores.

Durante la realización de la socialización de los bosques en el sentido de la resolución mencionada se lograron buenos resultados. El 31 de diciembre 1962 importa ya el fondo forestal del estado el 88,5 %, el fondo forestal cooperativo 8 % y el fondo forestal de la propiedad (utilización) particular solamente 3,5 %.

En la economía forestal de la República Socialista Checoslovaca por consiguiente en el grado dado del desarrollo existen dos sectores económicos básicos a saber el estatal y el cooperativo los cuales incluyen 96,5 % de todo el fondo forestal. En la propiedad (utilización) particular del sector de los pequeños productores está ya sólo 3,5 % del fondo forestal.

El Partido Comunista Checoslovaco es la fuerza guía y orientadora en la República Socialista Checoslovaca que a base de su política científica determina las metas y deberes de la economía nacional con lo cual rige todos los sectores, pues también el de la economía forestal. El Estado Socialista asegura la dirección única de toda la economía forestal Checoslovaca. Una acción de gran importancia la cual como norma jurídica básica en ese sector acondiciona ante todo las relaciones más importantes en la economía forestal es la ley forestal. El Estado Socialista toma toda una serie de medidas que conducen al perfeccionamiento del fondo forestal. En la dirección de la economía forestal aprovecha diferentes formas, ya sean de norma jurídica o bien económica, y aspectos morales. Para el fin de asegurar una dirección única de la economía forestal fueron establecidas organizaciones especiales para la administración de esta propiedad que aseguran un tratamiento económico semejante en todos los bosques Checoslovacos, sea por el tratamiento económico directo o bien por la dirección experta de los bosques.

A pesar de varios buenos resultados que se obtuvieron en la socialización del fondo forestal no fué posible hasta ahora elevar el nivel del tratamiento económico forestal en bosques pequeños bajo dirección experta. Las faltas serias aparecen particularmente en el cumplimiento de los deberes planificados en la actividad de cultivación y a menudo tiene lugar la violación de la legislación socialista.

La dirección del Comité Central del Partido Comunista Checoslovaco discutió en octubre del año 1963 la situación de los bosques de menor importancia bajo la dirección experta determinando el procedimiento ulterior para solucionar el tratamiento económico y la dirección de los bosques en la República Socialista Che-

coslovaca junto con la medida para el mejoramiento del estado total y nivel del tratamiento económico en bosques pequeños bajo dirección experta. La meta de estas precauciones es la introducción de todo el fondo forestal Checoslovaco en plena producción, asegurando de esta manera el cumplimiento máximo de todas las demás funciones, provechosas del bosque.

Některé otázky perspektivního rozvoje lesního hospodářství ČSSR

Перспективы развития лесного хозяйства

The Perspectives of Forestry Development

Perspectivas del desarrollo de la economía forestal

Inž. Karel URBAN

pracovník aparátu předsednictva vlády, Praha

V současné době se v duchu usnesení XII. sjezdu KSČ soustřeďuje úsilí pracujících naší republiky na stanovení konkrétních cílů v rozvoji naší socialistické společnosti prostřednictvím perspektivních plánů.

Vypracovává se plán na leta 1964 a 1965 a stojí před námi i bezprostřední úkol vypracování perspektivního plánu na leta 1966—1970. Je třeba si uvědomit, že jen na základě kvalitního perspektivního plánu je možno správně určovat roční úkoly. Lesní hospodářství je neodlučitelnou součástí celého našeho národního hospodářství, která zaujímá významné místo v oblasti materiální výroby. Kromě toho musí plnit i jiné důležité funkce, nutné pro harmonický vývoj naší socialistické společnosti. Význam a úlohu lesního hospodářství plně podtrhuje i usnesení XII. sjezdu KSČ, které stanovilo zvýšit péči o lesy, které jsou národním bohatstvím, v nejkratší době odstranit přetěžování, jež ohrožuje přirozenou obnovu lesa a oslabuje vlastní surovinovou základnu pro chemický a spotřební průmysl a mechanizovat namáhavé práce v lesnictví. Tato souhrnná direktiva zahrnuje prakticky celou oblast dalšího rozvoje lesního hospodářství.

Úkolem pracujících v lesním hospodářství je, aby v perspektivním plánu byla tato direktiva plně vyjádřena v konkrétních úsecích rozvoje lesního hospodářství. Pro určení optimální varianty perspektivního plánu lesního hospodářství je nutno určit nejvýhodnější cesty k dosažení určených cílů. Musíme perspektivní plán rozvoje lesního hospodářství oprostit od subjektivních názorů a podložit jej objektivním zkoumáním dosavadního vývoje. Samozřejmě nebude možno provést objektivní analýzy najednou, vzhledem ke složitosti našich přírodních podmínek a složitosti vztahů k celému našemu národnímu hospodářství, nehledě k úrovni našich znalostí a prostředků k podrobné analýze. Přesto je třeba, abychom při návrhu perspektivního plánu využili všech dostupných podkladů (a na lesních závodech je bohatý číselný materiál včetně znalosti konkrétních podmínek), abychom přispěli značným podílem k řešení rozvoje celého našeho národního hospodářství do roku 1970.

Rozvoj lesního fondu

Základním úkolem lesního hospodářství v perspektivě je péče o lesní fond. Z hlediska lesnatosti naše postavení (33,5 %) v Evropě je velmi příznivé, poněvadž vyšší lesnatost vykazuje jen Sovětský svaz 33,9 %, Albánie 41,2 % a Švédsko 56 %. Nepůjde tedy u nás o nějaké výrazné zvýšení rozlohy lesní půdy již také proto, že naše republika potřebuje využít v maximální míře půdy pro zemědělské účely. Musí tedy jít v otázce rozšiřování lesní půdy jen o plochy, které je nutno zalesnit z půdoochranných hledisek, nebo o plochy, kde nelze dosavadní půdy využít pro zemědělství. Bude třeba proto zrevidovat původní úvahy vycházející ze zpracování generálního plánu zvelebení zemědělského, lesního a vodního hospodářství o zalesnění asi 380 000 ha půdy. Tato revize bude muset být vykonána se vši zodpovědností v souvislosti s úkolem XII. sjezdu KSČ o využití veškeré zemědělské půdy. Musíme proto opravit i naše původní návrhy o zalesnění nelesních půd v období do roku 1970. V tomto období zalesníme asi 75 000 ha nelesních půd, které jsou pro zalesnění nesporné a které nebude také obtížné vyčlenit ze zemědělského půdního fondu, což zatím činilo vážné překážky při uskutečňování zalesnění nelesních půd. Když tedy uvážíme, o jaké půdy v podstatě půjde, nemůžeme počítat, že zalesnění těchto ploch bude znamenat nějaký podstatnější přínos pro zvýšení dřevní surovinové základny, i když samotné zalesňování těchto půd bude velmi náročným úkolem pro uskutečnění perspektivy lesního hospodářství. Proto základním úkolem zůstává řádné hospodaření na naší dosavadní lesní půdě, a to ze dvou základních hledisek:

1. plným využitím veškeré lesní půdy,
2. vytvářením maximální zásoby.

V otázce využití veškeré lesní půdy jsme v minulosti měli a dosud máme vážné nedostatky. Otázkou holin v lesním hospodářství jako vážným problémem se několikrát zabývaly vrcholné stranické a vládní orgány. Že se touto otázkou zabývaly neprávem, ukazuje přehled, o jaké plochy ve výměře a procentech celkové lesní půdy jde. Pro ucelené posouzení srovnávám vývoj za období 1955 až 1962, a to s ohledem na to, že údaje o stavu holin v předchozích letech jsou velmi nepřesné. Teprve důkladnější prověrky holin s přípravou vládního usnesení č. 448/1956 určily přesnější odhad. Před tím byly vykazovány výměry podstatně nižší (tabulka I).

I. Vývoj holin za období 1955—1962

Rok	Plocha holin k 31. 12.	% z celkové porostní plochy
1955	198 855	4,7
1956	188 668	4,5
1957	154 471	3,6
1958	118 573	2,9
1959	104 277	2,4
1960	117 613	2,8
1961	99 893	2,3
1962	88 465	2,0

Z tabulky I je vidět, že jde o značné plochy, které vysoce překračují přirozenou mez, tj. 1 % veškeré porostní plochy. I když je vidět určitý pokrok v letech po vydání vládního usnesení č. 448/1956, nemůžeme se vcelku za toto období pochlubit zvláštním úspěchem. I když jsme snížili celkovou plochu holin o více než polovinu, trvají vážné nedostatky na tomto úseku našeho lesního hospodářství.

To je možno doložit tím, jaké plochy jsme museli zalesňovat, abychom částečně likvidovali holiny. Nejlépe to vynikne, když srovnáme vývoj zalesnění jen na lesní půdě s vývojem snižování výměry holin (tabulka II).

II.

Rok	Vývoj zalesnění na lesní půdě v ha	Vývoj holin v ha	Holiny vzniklé těžbou v ha
1955	90 758	198 855	38 157
1956	90 812	188 668	37 047
1957	83 153	154 471	36 160
1958	87 424	118 573	35 316
1959	85 635	104 277	29 878
1960	86 772	117 613	27 904
1961	59 781	99 893	32 740
1962	62 678	88 465	
Celkem	647 213		237 202
Celkem snižená výměra holin o ha		110 390	

Když to nyní srovnáme, vyplne nám jedna závažná skutečnost, že jsme za 8 let snížili výměru holin na lesní půdě o 110 390 ha, a když k tomu připočteme likvidaci holin vzniklých ročními těžbami ve výměře 237 202 ha, znamená to celkem 347 592 ha skutečně zalesněné plochy za období 1955–1962. Přitom jsme, jak je patrné z tabulky II, za tato leta zalesnili 647 213 ha lesní půdy. Vyplyvá z toho jeden velmi závažný fakt pro naše lesní hospodářství, že totiž máme neúměrně vysoké ztráty na zalesnění, které při propočtech z těchto údajů činí 46,3 %. Přípustné ztráty činí 25 % (přičemž se domnívám, že i to vzhledem k efektivnosti zalesnění je vysoké procento), takže další ztráty na zalesnění činí 21,3 %.

Bez nadsázky je třeba otevřeně říci, že zde máme jednu z největších rezerv jak v celkových nákladech, tak pochopitelně v pracovních a produktivitě práce, nehledě k tomu, že se nám musí snížit špička v zalesňování, a tím je možno pokročit i v otázce zrovnoměnění lesní výroby. V té souvislosti je třeba si totiž uvědomit, že celkové přímé náklady spojené jen s obnovou lesa (zakládání školek, výroba sazenic, příprava půdy, sje a sadba na lesní půdě, ošetřování a ochrana lesních kultur) činí v průměru 80 % přímých nákladů na celou pěstební činnost. Je třeba si též uvědomit, že mzdy v celé pěstební činnosti činí asi 75 % celkových přímých nákladů na pěstební činnost. Nemíjí třeba dále propočítávat co tedy tyto ztráty a jejich řešení znamenají pro perspektivu našeho lesního hospodářství. Otázka zalesňování, jak se ukazuje, má nadále v perspektivě klíčové postavení. Neváhám říci, že se k ní musíme zásadně vrátit, a to v celé souvislosti od školkařství až po ochranu kultur. Nesmíme podceňovat otázku optimálního poměru mezi sje a sadbou; mezi věkem sazenic a přípravou půdy a ochranou kultur. Tyto otázky by měly být důkladně vyhodnoceny v souvislosti s celkovými náklady a ztrátami při zalesňování. Na tyto otázky bude třeba zaměřit úsilí jak výzkumných ústavů, tak našich lesních závodů. Nelze totiž tyto otázky jen jednoduše odůvodňovat kvalitou prací, škodami zvěří apod., i když tyto otázky jsou rovněž součástí celé problematiky. Je třeba si totiž uvědomit, že výchozí výměra holin z roku 1955 se

nevyznačuje v podstatné míře extrémními podmínkami. Její rozložení udává tabulka III.

To znamená, že extrémní plochy pro zalesňování činily 45 006 ha, tj. 22,6 %. V ostatních případech jde o redukované plochy, tedy o podmínky lepší pro zalesnění pod ochranou porostů.

III. Výměra holin a ředin koncem roku 1955

	Celkem	Souvislé plochy nad 0,1 ha	Redukované plochy	
			do 10 let	nad 10 let
ČSSR	198 855	45 006	42 307	111 542

Závěrem tedy v otázce plného využití lesní půdy zůstává klíčovou otázkou zalesnění, z toho urychlení likvidace holin při podstatném snížení ztrát na zalesnění.

Rozebereme nyní otázku druhého základního hlediska, tj. vytváření maximální zásoby. Musíme si uvědomit jeden závažný fakt, že při uskutečňování obnovy lesa sledujeme především perspektivní cíle v uskutečňování a tvorbě lesa z hlediska jeho ostatních funkcí pro národní hospodářství a již méně bereme ohled na rozvoj spotřebitelských odvětví národního hospodářství z hlediska skladby dřevin a jejich sortimentů. To je pochopitelné, neboť dnešní obnova přichází v úvahu pro zužitkování při nejlepším v předmýtním věku, což daleko přesahuje možnost reálného výhledu spotřebitelských odvětví.

Podle mého názoru můžeme však odhadnout perspektivu dalšího rozvoje spotřebitelských odvětví, když si alespoň hrubě srovnáme dosavadní vývoj rozhodujících spotřebitelských odvětví. Vezměme nejprve změny ve spotřebě základních sortimentů, a to v letech 1957–1961, kdy se uskutečňovalo vládní usnesení č. 448/1956 v lesnictví. V procentech na celkových dodávkách byl vývoj:

	1957	1960	1961
kulatina	63,4	63,0	62,0,
dolovina	11,0	9,6	8,6,
vláknina	18,5	20,7	21,5,
ostatní užitkové	7,1	6,7	7,8.
celkem užitkové	100,0	100,0	100,0

To ukazuje, že vývoj jde cestou větší spotřeby sortimentů pro chemicko-mechanické zpracování dřeva, tj. na vlákninu a rovnané užitkové dříví na úkor kulatiny a doloviny. Věnujme tedy pozornost spotřebě vlákniny i z hlediska dřevin, abychom mohli posoudit i tuto otázku.

Vývoj ve spotřebě dřevin na vlákninu v tis. plm mimo smrk v letech 1958 až 1961 udává tabulka IV.

Projevuje se tedy zvýšená tendence ve spotřebě borovice, měkkých listnáčů a buku. Přitom je třeba vzít v úvahu, že tento vývoj se uskutečňuje v současných

	1958	1959	1960	1961
Borovice	55,0	124,0	128,0	127,0
Měkké listnáče	18,0	28,0	32,0	32,0
Buk	102,0	133,0	147,0	143,0
Celkem	175,0	285,0	307,0	302,9

kapacitách celulózek a že další rozvoj celulózařského průmyslu musí jít cestou dalšího využití listnáčů za použití sulfátového způsobu výroby.

Při rozboru spotřeby řeziva jako hlavního produktu z kulatiny je vidět podstatné snížení. Tak spotřeba řeziva pro výrobu a provoz se v roce 1961 snížila proti roku 1957 o 12 %, pro výstavbu o 26 %. To znamená, že v hlavních spotřebitelských odvětvích se spotřeba podstatně snižuje absolutně při prakticky zvýšené výrobě v těchto odvětvích.

Vcelku se tedy ukazuje, že spotřeba jehličnaté kulatiny na řezivo bude klesat, rovněž bude dále klesat spotřeba doloviny, která je nahrazována ocelovou výztuží, a konečně že bude stoupat spotřeba vlákniny se zvyšujícím se podílem ostatních dřevin, zejména listnatých — měkkých listnáčů a buku.

Mimo to však je nutno předpokládat další větší spotřebu dřeva pro vlastní chemický průmysl, poněvadž neefektivnější využití dřeva je v jeho chemickém zpracování. V tomto případě se domnívám, že otázka dřevin nebude rozhodující, že rozhodující bude množství dřevní suroviny. Z toho odvozené hledisko dnešní obnovy a hledisko dlouhodobějšího rozvoje spotřebitelského průmyslu nebudou v rozporu. Můžeme proto prakticky uskutečňovat všechna biologická hlediska, tj. obnovu z hlediska přirozených podmínek stanoviště.

Je proto úkolem vytvářet při obnově lesů porosty odpovídající danému stanovišti, aby mohla být uskutečňována maximální produkce, a tím současně zabezpečeny ostatní důležité funkce lesa. V tom však je vážný problém. Obnovu uskutečňujeme dnes, aniž bychom ji měli v širokém měřítku podloženu podrobným typologickým průzkumem.

Sledujeme tedy vývoj obnovy lesa alespoň v porovnání s výsledkem povšechného stanovištního průzkumu, a to odděleně v českých krajích a na Slovensku, kde jsou rozdílné podmínky (tabulka V).

Jde tedy zásadně o omezení jehličnanů, zejména smrku, a o zvýšení podílu listnáčů, zejména dubu, buku, javoru a lípy. Pochopitelně, jak jsem uvedl, jde o hrubou úvahu, poněvadž přesné určení musí vycházet z lesních hospodářských plánů opřených o podrobný typologický průzkum.

Porovnejme nyní toto cílové složení se skutečným zalesněním v posledních letech (tabulka VI).

Vcelku by podíl jehličnanů a listnáčů odpovídal cílovému zastoupení. Srovnáme-li však tuto otázku v českých krajích a na Slovensku, vidíme, že na Slovensku podíl jehličnanů značně převyšuje cílové zastoupení, zatímco v českých krajích je podíl značně nižší, než tyto úvahy předpokládají.

V. Porovnání současného a cílového zastoupení dřevin v %

	ČSSR		České kraje		Slovensko	
	dnešní	cílové	dnešní	cílové	dnešní	cílové
Smrk	49	22	53	27	27	13
Jedle	5	11	13	10	8	13
Borovice	16	18	20	26	6	7
Modřín	1	4	1	4	4	5
Ostatní jehličnany	—	—	—	—	1	—
Jehličnany	71	55	87	67	43	38
Dub	6	13	4	11	12	15
Buk	15	20	5	14	28	28
Habr	3	1	1	1	6	2
Javor		3		1	1	6
Jasan	1	1	1	0,4	1	1
Jilm		1		0,2		1
Bříza	1	1	1	1	2	1
Olše	1	1	0,7	1	1	1
Lípa		2	0,2	3		2
Topol		1	0,1	0,4	1	1
Ostatní listnáče	2	1	—	—	5	4
Listnáče	29	45	13	33	57	62

Je však ještě třeba sledovat za toto období rozdělení pro české kraje a Slovensko zastoupení alespoň hlavních dřevin, a to smrku, dubu a buku, které v hlavní míře ovlivňují příští cílové zastoupení. Z tohoto srovnání můžeme mnohem lépe posoudit situaci a orientaci pro perspektivu.

Porovnání cílového zastoupení hlavních dřevin s dosavadním vývojem zalesnění v % podává tabulka VII.

Z tohoto srovnání již vidíme vážné odchylky od cílového zastoupení. Značně převyšuje smrk v českých krajích a (co je zvláště zážející) i na Slovensku. Stejně je tomu u dubu, který rovněž převažuje proti cílovému zastoupení. Proto musíme vážně posoudit pro perspektivu otázku zastoupení dřevin z hlediska vytváření maximální zásoby. Ukazuje se, že i zde máme vážné problémy a nelze tuto otázku odbýt problémy produkce osiva a nutnosti zalesňovat staré holiny smrkem. V předěšlé části jsem ukázal, že plocha souvislých holin není rozhodující, aby bylo nutno v takové míře používat k zalesnění smrku. Otázka osiva musí být řešena optimální skladbou zásob, což nám umožní řešení našeho semenářství v příštích letech. Nebudu rozebírat další otázky týkající se ostatní pěstební činnosti, které rovněž ovlivňují problém tvorby maximální zásoby, poněvadž to jednak není cílem této statě, jednak řešení těchto otázek musí vycházet z konkrétních podmínek lesních hospodářských plánů.

VI.

		Jehličnany		Listnáče	
		ha	%	ha	%
Cílové zastoupení	ČK		67		33
	SK		38		62
	ČSSR		55		45
1958	ČK	29 570	51,2	26 111	48,8
	SK	19 413	45,4	23 606	54,6
	ČSSR	48 983	49,5	29 717	50,5
1959	ČK	31 641	57,4	23 321	42,5
	SK	19 001	43,1	24 640	56,9
	ČSSR	50 642	51,1	47 961	48,9
1960	ČK	32 789	56,9	22 362	43,1
	SK	18 840	42,8	25 113	57,2
	ČSSR	51 638	52,1	47 475	47,9
1961	ČK	24 412	61,0	15 578	39,0
	SK	18 140	51,8	16 913	48,2
	ČSSR	42 552	56,6	32 491	43,4

VII.

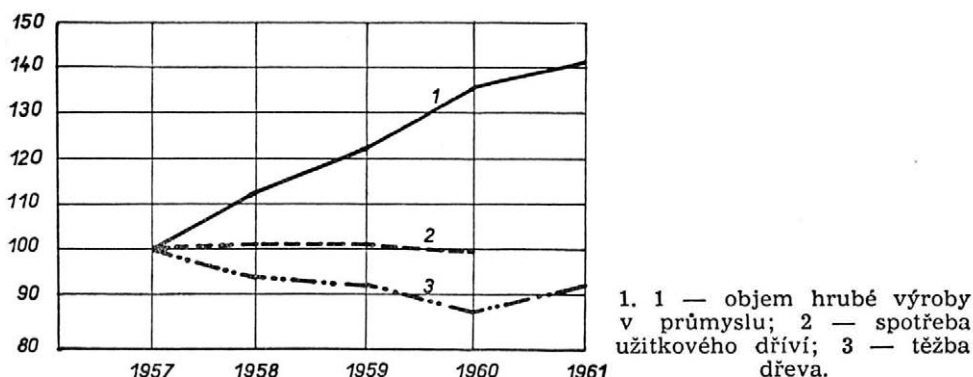
		Smrk	Dub	Buk
		%		
Cílové zastoupení	ČK	27	11	14
	SK	13	15	28
	ČSSR	22	13	20
1958	ČK	56	17	8
	SK	44	23	15
	ČSSR	50	20	11
1959	ČK	55	16	11
	SK	39	22	21
	ČSSR	49	19	16
1960	ČK	59	30	17
	SK	41	23	27
	ČSSR	52	27	22
1961	ČK	52	27	14
	SK	43	30	23
	ČSSR	48	29	22

Problémy snižování těžeb dřeva

Druhou základní oblastí v činnosti lesního hospodářství, jak to stanovil XII. sjezd KSČ, je odstranit v nejkratší době přetěžování, jež ohrožuje přirozenou obnovu lesa a oslabuje vlastní surovinovou základnu pro chemický a spotřební průmysl.

Tento úkol je velmi obtížný již proto, že prakticky zasahuje do celé oblasti národního hospodářství. Jde prakticky o to, snížit spotřebu dřeva v celém národním hospodářství. Bez tohoto základního předpokladu by bylo stěží možno tuto direktivu ve snížení těžby uskutečnit. Toho dokladem je skutečnost, že přesto, že jsme v období mezi XI. a XII. sjezdem KSČ ve značné míře dosáhli relativního snížení spotřeby dřeva, absolutní spotřeba užitkového dřeva se udržela na stejné výši, což neumožnilo podstatné snížení těžby, jak se předpokládalo. To lze nejlépe dokumentovat na srovnání vývoje celkového růstu objemu hrubé výroby v národním hospodářství, těžby dřeva a spotřeby užitkového dříví. Toto srovnání je uvedeno v indexu k roku 1957, který je brán za 100.

Graf na obr. 1 zcela názorně ukazuje, že bylo v průběhu let 1957–1961 dosaženo značných relativních úspor dřeva a že rok od roku relativní úspory vzhledem k růstu výroby mají značný vzestup. To musíme považovat za značný úspěch. Na druhé straně, jak jsem již uvedl, nám i tyto značné relativní úspory neumožňují zatím podstatné žádoucí snížení těžby.

Musíme si proto uvědomit, jak velkou péči věnuje naše strana lesnímu hospodářství, když přes tyto skutečnosti XII. sjezd KSČ usnesl snížit v nejkratší době přetěžování. Musíme si uvědomit, že k naplnění této direktivy je třeba přecházet na jiné materiály, což si vyžádá značných změn v technologii hlavních spotřebitelských odvětví se všemi dalšími důsledky.

Otázka spotřeby dřeva a hospodaření dřevem pochopitelně není jen otázkou spotřebitelských odvětví, ale i ve značné míře samotného lesního hospodářství.

Především je to otázka zamezení znehodnocování dřeva v celém výrobním procesu a za druhé otázka maximálního využití dřeva při manipulaci.

Řešení těchto problémů je z podstatné části v technologii výroby. Jde jednak o problém plynulosti výrobního procesu, jednak o vhodnou technologii, která zamezí nebo na nejnižší míru omezí ztráty na dřevní surovině ve výrobním procesu a konečně o dokonalou technologii na skladech, která umožní maximální využití hmoty.

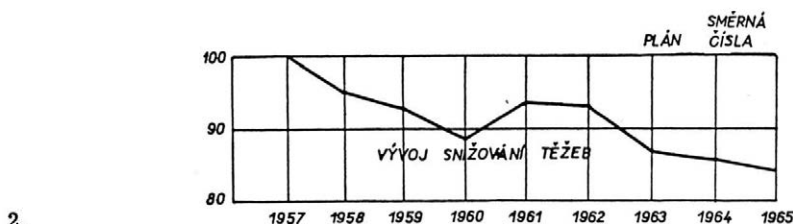
Znamená to tedy uskutečnit technologickou typizaci podle jednotlivých typických skupin pracovišť s podobnými výrobními podmínkami, aby podle vhodné technologie mohly být nasazeny mechanizační a jiné prostředky tak, aby byl zrychlen výrobní proces, zamezeno ztrátám a bylo využito v maximální míře veškeré dřevní suroviny. To je podle mého názoru klíč k řešení hospodaření dřevem v lesním hospodářství.

Uvedl jsem vývoj těžeb ve srovnání s růstem hrubého objemu výroby v národním hospodářství a spotřebou užitkového dříví, a to za leta 1952—1961.

Je třeba se podívat, jak vypadá situace v dalších letech.

Vývoj těžeb za období 1957—1965. Rok 1963 je plán a leta 1964 a 1965 směrná čísla. Vývoj uvádím rovněž v indexu, kdy rok 1957 je 100 (obr. 2).

Z obr. 2 je vidět, že od roku 1957 těžba klesla a má dosáhnout v roce 1965 indexu 84,4 proti roku 1957. Přitom je vidět, že trend od roku 1963 ve snižování je pozvolný. Abychom mohli zamezit zcela přetěžování, měli bychom se dostat asi

na index 71 proti roku 1957. Přitom za leta 1963—1965 činí index snížení 2,3. Toto tempo by nezajistilo splnění úkolu odstranit přetěžby v nejkratší době. To pochopitelně vyplývá z toho, jak jsem uvedl na začátku, že bude třeba energicky řešit otázku spotřeby. Bude proto třeba v perspektivě na leta 1966—1970 zcela konkrétně řešit otázku spotřeby v jednotlivých odvětvích národního hospodářství, aby mohla být direktiva XII. sjezdu KSČ ve snížení těžby uskutečněna.

Problémy mechanizace prací

Třetím základním úkolem vyplývajícím z usnesení XII. sjezdu KSČ je mechanizovat namáhavé práce v lesnictví. Tato direktiva zahrnuje prakticky celou těžební činnost, kde pracujeme s těžkou hmotou a k tomu ještě v podmínkách, které nemají obdoby v ostatních odvětvích národního hospodářství. V průmyslových podmínkách je manipulace s těžkými výrobky usnadněna možností použití různých zvedacích zařízení právě s ohledem na terénní podmínky a zejména krátkost cesty technologického postupu. V lesním hospodářství je právě specifické to, že celý technologický postup je prováděn při přesunu vytěžených kmenů na mnoha-kilometrové vzdálenosti. Přitom je v našich podmínkách řešení tohoto problému obtížnější proti jiným státům jako SSSR, Švédsku, Finsku, Kanadě a některým dalším státům proto, že náš způsob hospodaření je intenzivní. A konečně problém je v tom, že při práci v porostech jsme zatím odkázáni na energetické zdroje s vyloučením elektrické energie. Direktiva XII. sjezdu KSČ zahrnuje i značnou oblast pěstební činnosti, kde jsme v mechanizaci skutečně jen na samém počátku. Proto uskutečňování direktivy v mechanizaci práce v podmínkách našeho lesního hos-

podářství bude jedním z hlavních a nejnáročnějších úkolů celé perspektivy. Jeho řešení je naprosto nezbytné, abychom se mohli vypořádat s problémem pracovních sil, který se v současné době stává klíčovým problémem pro další rozvoj našeho lesního hospodářství.

Rozebereme k posouzení celkového stavu situaci ve vývoji mechanizace v lesním hospodářství. V pěstební činnosti, jak jsem již uvedl v úvodu, jsme teprve na počátku. Poněkud lepší situace je v mechanizaci prací v lesních školkách. V roce 1962 jsme dosáhli tohoto stupně mechanizace:

Lesní školky:	Stupeň mechanizace
příprava půdy	42,0 %
síje	16,1 %
pletí a kypření	17,5 %
vyzvedávání sazenic	31,7 %

Příprava půdy:

pro přirozenou obnovu	11,0 %
pro umělou obnovu	5,2 %

Nemůžeme být s tímto stavem naprosto spokojeni, zejména s mechanizací prací ve školkách. Musíme si uvědomit, že ve školkách máme všechny předpoklady ke komplexní mechanizaci, a ty jednak v průměrné výměře našich školek, která činí 45,3 arů (nově budované školky v roce 1962 dosáhly v průměru rozlohy 0,66 ha), jednak se domnívám, že nemůžeme jít cestou staré technologie pěstování sazenic ve školkách a pro tuto technologii vyvíjet mechanismy. Tato cesta vývoje mechanismů na malovýrobní způsob pěstování sazenic se ukazuje jako neschůdná. Podle mého názoru musíme jít cestou využití mechanismů a závěsného nářadí používaných zejména v zemědělství a tomu přizpůsobit technologii výroby sazenic s úpravou šířky řádků. Na ostatních úsecích pěstební činnosti půjde o to využívat chemizace spojené s mechanizací. To samozřejmě platí i ve školkařské praxi. Do roku 1970 bychom prakticky měli dosáhnout 100procentní mechanizace prací ve školkách. Problémem zůstává otázka školkování sazenic. V této oblasti je otázka plné mechanizace zatím problematická. Tento problém bychom ještě měli řádně promyslet a uvážit jiné způsoby než školkování sazenic. Domnívám se, že bychom tuto otázku měli řešit jednak z hlediska urychlené likvidace extrémních stanovišť, jednak z hlediska změny technologie výroby sazenic.

Stejně zůstává problémem mechanizace zalesňování, kde je možno sice dosáhnout 100procentní mechanizace přípravy půdy pro zalesňování, avšak jamkování a vlastní výsadba bude moci být do roku 1970 stěží mechanizována v plné šíři. Stejně tomu bude u ošetřování kultur a výchovy porostů.

V melioracích bude rovněž možno dosáhnout 100procentní mechanizace stejně jako v ochraně lesa.

Jaká je situace u těžební činnosti. Za poslední leta se stupeň mechanizace zvýšil. Vývoj v hlavních činnostech v % udává tabulka VIII.

I když vidíme z tohoto přehledu pokrok zejména v manipulaci a nakládání, je třeba si uvědomit, že za tímto stupněm mechanizace se skrývá značná část ruční práce. Tak při kácení jde o odvětvování, odkorňování a štípání, v přibližování o namáhavé ruční zapínání a navalování kmenů a prakticky o manuální způsob přibližování a skládání rovnacího dříví. V odvozu dlouhého dříví je situace dobrá,

VIII.

	Kácení	Přibližování	Odvoz	Manipulace na skladech	Nakládání	
					v lese	na skladech
1956	5,8	17,1	17,1	47,9	27,5	25,7
1957	6,8	18,1	96,9	54,8	38,5	30,3
1958	10,7	24,9	97,5	62,7	47,9	35,8
1959	14,2	28,5	97,8	67,9	50,8	41,0
1960	18,0	34,9	98,1	73,3	56,8	47,0
1961	20,3	38,3	98,4	75,2	62,1	50,2
1962	21,8	43,9	97,2	78,7	68,0	55,4

avšak při rovnání dřeva je značná část ruční práce s nakládáním a skládáním. V manipulaci stupeň mechanizace prakticky zahrnuje jen zkracování dřeva.

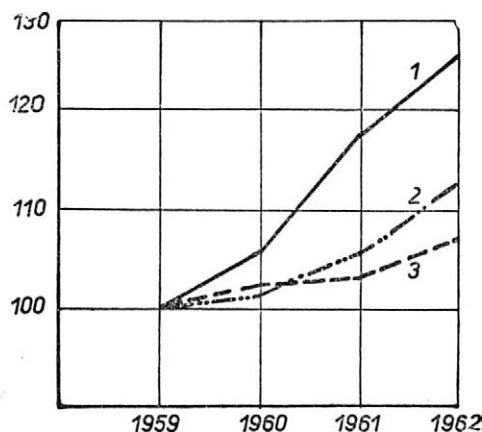
Tyto skutečnosti si můžeme prakticky ověřit při porovnání vývoje hrubého objemu výkonů, mechanizace, počtu pracovníků a přímých nákladů na některé základní výkony (obr. 3).

Tento vývoj ukazuje, že hrubý objem výkonů stoupá vcelku mírně, zatímco stupeň mechanizace stoupá ve značném rozsahu; rovněž i počet dělníků v lesnické činnosti stále stoupá.

I když připustíme, že v hrubém objemu výkonů je zahrnuta vyšší intenzita pěstební činnosti a ve vývoji mechanizace uvažujeme jen těžební činnost, není tento vývoj ve vzájemném souladu.

Rozebereme tedy ještě otázku vývoje mechanizace hlavních těžebních úseků s vývojem přímých nákladů na tyto výkony.

Vývoj mechanizovaného kácení, přibližování a odvozu ve srovnání s vývojem přímých nákladů na 1 plm celkové těžby, přibližování a odvozu znázorňuje tabulka IX.

3. Porovnání vývoje hrubého objemu výkonů, objemu mechanizovaných prací a počtu dělníků (rok 1959 = index 100): 1 — objem mechanizovaných prací, 2 — hrubý objem výkonů, 3 — počet dělníků v lesnické činnosti.

IX.

Role	Mechanický způsob kácení v 1000 plm	Přímé náklady na 1 plm	Mechanický způsob přibližování v 1000 plm	Přímé náklady na 1 plm	Mechanický způsob odvozu v 1000 plm	Přímé náklady na 1 plm
1961	2431	27,15	4152	27,24	11 481	20,72
1962	2552	28,00	4936	27,83	11 414	21,83

To dokumentuje zcela přesvědčivě, že vývoj jde nesprávným směrem, že se vzrůstajícím stupněm mechanizace těchto prací nám opačně prakticky u těchto výkonů stoupají přímé náklady.

Sledujeme proto dále některé příčiny. Půjde zejména o využití hlavních mechanismů vyjádřené vývojem výkonů v plm b. k. (tabulka X).

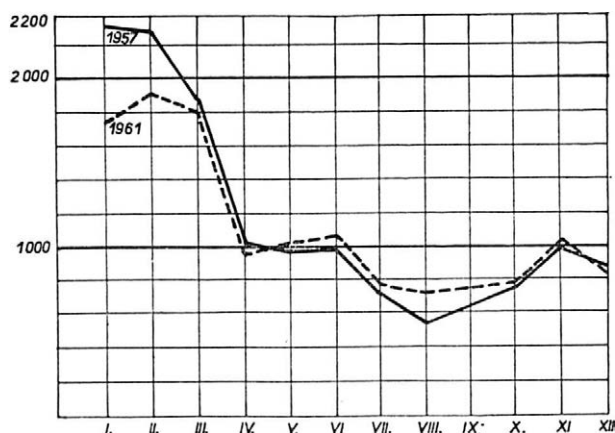
X.

Rok	Motorové pily	Traktory v přibližování		Odvoz	
		pásové	kolové	traktory	auty
1958	2325	2728	3097	3233	6231
1959	2711	2934	3381	3683	6762
1960	2800	3016	3437	3677	6716
1961	2806	2916	3567	3695	6883
1962	2373	2753	3488	3332	6557

Na všech těchto úsecích výkony za toto období prakticky stagnují, takže zvýšeného stupně mechanizace je dosahováno zvýšeným počtem mechanismů.

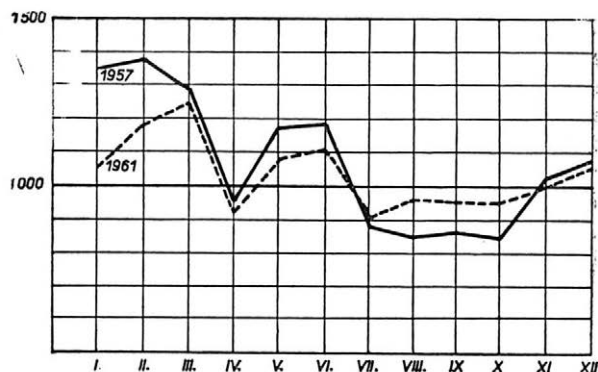
Přestože zvyšujeme podíl mechanizace, nedochází ani ke zrovnoměnění výroby u jednotlivých výkonů, o čemž svědčí srovnání měsíčních výkonů v těžbě, přibližování a odvozu dřeva (obr. 4, 5, 6).

Tyto rozborů ukazují na jeden závažný fakt, že při vzrůstající mechanizaci nám stagnují výkony, že nám vzrůstají náklady a konečně že se nám ani podstatně nedaří zrovnoměnit výrobní proces. Příčin je několik. Především zvýšený počet mechanismů vyžaduje řádnou přípravu pracovišť, výběr vhodné technologie a cílevědomé řízení výrobního procesu. Jistě zde hraje úlohu kvalita mechanismů a jejich plná vybavenost, ovšem důležitým předpokladem je i otázka komplexní mechanizace, jak jsem o tom hovořil v úvodu, kdy jsem ukázal, že přes vzrůstající mechanizaci zůstává značná část operací zcela nemechanizovaných. Musíme rovněž uvážít otázku vhodnosti dosavadních mechanismů. Zdá se, že řešení je třeba hledat v těžké mechanizaci, zejména na skladech.

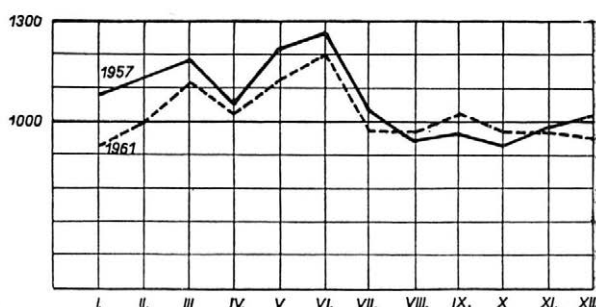

4. Těžba dřeva v 1000 plm.

5. Přibližování dřeva v 1000 plm.

6. Odvoz dřeva v 1000 plm.

Přitom máme reálné předpoklady dosáhnout plné mechanizace při řešení otázek práce na skladech, a to od komplexní mechanizace na současných malých skladech až po automatizované linky na nově budovaných skladech.

V souvislosti s tím bude třeba vyjasnit otázku odkorňování. Z hlediska mechanizace by bylo účelné odkorňovat dřevo především u spotřebitelských odvětví.

V těžbě dřeva bychom měli dosáhnout do roku 1970 90procentní mechanizace. Problémem zůstává odvětvování, kde je zatím možno počítat s odstraňováním větví nad 6 cm řetězovými pilami.

V přibližování bychom měli dosáhnout nejméně 70procentní mechanizace při podstatném zvýšení podílu přibližování lanovkami.

Nakládání v lese by mělo rovněž v mechanizaci značně pokročit, a to asi na 70 %, a nakládání na vagóny na 90 %.

Přitom je ovšem třeba zdůraznit, že je třeba řešit otázky mechanizace komplexně na základě ekonomického rozboru a vzájemných vztahů jednotlivých výrobních úseků. V tomto by měly sehrát významnou úlohu vzorové závody. Podle mého názoru je třeba na těchto závodech mnohem odvázněji experimentovat a zavádět nejnovější poznatky naše i světové, abychom se v otázce mechanizace, která musí přinést zvýšení produktivity práce, dostali rychleji dopředu. Ze všeobecného rozboru se ukazuje v otázce mechanizace mnoho vážných problémů a nezbytně bude třeba tuto otázku mnohem důkladněji posoudit pro správné určení perspektivy.

Rozebral jsem některé zásadní otázky, které souvisí s vypracováním plánu na leta 1964 a 1965 a perspektivního plánu na leta 1966 až 1970. Ukazuje se, že jsme v minulých letech dosáhli úspěchů. V příštím období bude však třeba dosáhnout výraznějších výsledků, a to jak v pěstební činnosti, tak i ve snižování těžby a zejména v rozvoji mechanizace. Pokusil jsem se poukázat na některé vážné problémy, které bude nutno v perspektivě dokonale rozebrat a určit zásadní způsob řešení. Některé otázky jsou podrobněji rozebrány v dalších příspěvcích. Nedořešené otázky bude třeba vyjasňovat v lesním provozu i v našem lesnickém výzkumu.

Věřím, že tento článek pomůže alespoň zčásti našim pracovníkům v lesním hospodářství, aby se mohli lépe orientovat a aby na základě těchto celkových rozborů provedli podrobný rozbor jednotlivých otázek ve vzájemných vazbách na lesních závodech, aby perspektivní plán vyjadřoval reálné, avšak progresivní cíle k rozvoji našeho lesního hospodářství.

Souhrn

1. V perspektivním rozvoji lesního hospodářství ČSSR zůstává i nadále klíčovou otázkou péče o lesní fond. Přesto, že se podařilo snížit od roku 1955 do roku 1962 výměru holin z 198 855 ha na 88 465 ha, činí tato výměra ještě 2 % celkové porostní plochy. Proto je třeba v nejbližší době tuto výměru snížit na normální stav. Při dosavadním zalesňování vznikají stále vysoké ztráty na zalesnění. Bude třeba tuto otázku řešit v souvislosti od školkařství až po ochranu kultur.

Hledisko dřevinné skladby pro budoucí potřebu spotřebitelských odvětví podle dosavadního a zejména perspektivního rozvoje těchto odvětví nebude pravděpodobně v rozporu s potřebou obnovy lesa při respektování přirozených podmínek. Přesto dosavadní vývoj zalesňování podle podílu dřevin není v souladu s povšechným typologickým průzkumem. Je proto třeba při obnově vycházet cílevědomě z lesních hospodářských plánů opřených o podrobný typologický průzkum.

2. Direktivou XII. sjezdu KSČ je určeno odstranit v nejbližší době přetěžbu. Dosavadní vývoj ve spotřebě dřeva, který je pro odstranění přetěží rozhodující, je vcelku příznivý, když srovnáme vývoj objemu hrubé průmyslové výroby a těžby. Přitom se však spotřeba užitkového dříví drží na stejné úrovni. Proto bude třeba jít cestou výraznějšího snižování spotřeby užitkového dříví jak úsporami, tak záměnou materiálu. To však vyžaduje, aby spotřebitelská odvětví vypracovala konkrétní opatření v perspektivním plánu tak, aby jejich realizace zajistila předpokládaný vývoj ve snižování těžeb.

3. V mechanizaci prací v lesním hospodářství bylo dosaženo značného pokroku. Přesto značná část prací zůstává nemechanizována. Důsledkem toho a nízké úrovně řízení lesní výroby je to, že vývoj kvalitativních ukazatelů je nepříznivý. Výkony na některých úsecích mechanizovaných prací stagnují, vývoj přímých nákladů je rovněž nepříznivý a také nedošlo k podstatnému zrovnoměnění výroby. Je proto třeba jít cestou komplexní mechanizace. Některé úkony v těžební činnosti je třeba mechanizovat na 100 % a na nově budovaných skladech je třeba zavádět těžkou mechanizaci. Je třeba přezkoumat technologii výroby sazenic ve školkách a zajistit 100procentní komplexní mechanizaci těchto prací. Stejně je třeba i na ostatních úsecích pěstebních prací dosáhnout podstatného zvýšení mechanizace.

Перспективы развития лесного хозяйства

1. В перспективном развитии лесного хозяйства ЧССР остается и далее ключевым вопросом забота о лесном фонде. Несмотря на то, что удалось с 1955 года снизить до 1962 года площадь необлесенных участков со 198 855 га до 88 465 га, составляет эта площадь все еще 2 % общей площади насаждений. Поэтому нужно в кратчайший срок снизить площадь необлесенных участков насаждений до нормального уровня. При современном облесении возникают все еще большие потери. Этот вопрос нужно будет решать в целой взаимосвязи, начиная с питомников и вплоть до защиты культур.

Современное определение состава древесных пород для будущих нужд потребительских отраслей не будет, вероятно, учитывать существующее и, в особенности, перспективное развитие этих отраслей, противоречить потребности лесовозобновления при соблюдении естественных местных требований. Невзирая на это, развитие облесения с учетом доли отдельных древесных пород не гармонирует с всеобщим типологическим обследованием. Поэтому нужно при лесовозобновлении исходить целенамеренно из лесных хозяйственных планов, опирающихся на подробное типологическое обследование.

2. Директива XII съезда КПЧ вменяет в обязанность устранение в кратчайший срок сверхплановые рубки. Развитие вопроса потребления древесины в настоящее время, которое играет решающую роль в устранении сверхплановых рубок, в общем благоприятное, если сравнить развитие объема валового промышленного производства и лесозаготовки. При этом, однако, потребление деловой древесины держится на одном и том же уровне. Поэтому нужно будет встать на путь более резкого снижения потребления деловой древесины как посредством экономики, так применением заменителей. Но это требует, чтобы потребительские отрасли разработали конкретные мероприятия в перспективном плане так, чтобы их реализация обеспечила предполагаемое развитие в снижении объема рубок.

3. В области механизации работ в лесном хозяйстве было достигнуто значительного прогресса. Все же значительная часть работ остается немеханизированной. Последствием этого и низкого уровня руководства лесным производством является неблагоприятное развитие качественных показателей. Выработка в некоторых областях механизированных работ не повышается, развитие прямых затрат также неблагоприятное, а также не было достигнуто существенного повышения равномерности производства. Поэтому нужно встать на путь комплексной механизации. Некоторые операции нужно механизировать в лесозаготовке на 100 %, а на новостроенных складах нужно внедрять тяжелую механизацию. Нужно проверить технологию производства саженцев в питомниках и обеспечить 100 % комплексную механизацию этих работ. В равной мере нужно и в прочих отраслях лесоводства достигнуть существенного повышения механизации.

The Perspectives of Forestry Development

1. The care of the forest fund still remains a key problem in the perspective development of Czechoslovak forestry. In spite of the fact that the extent of clear-cutting areas was reduced from 198 855 ha. in 1955 to 88 465 ha. in 1962, this area still makes 2 % of the total forest land. It is therefore necessary to reduce the clear-cutting areas to their normal extent as soon as possible. The afforestation is still suffering from high losses. This problem must be solved complexly both in the nurseries and plantations.

The tree species composition planned with regard to future needs of the consumption sectors according to their present and perspective development will not be probably at variance with the regeneration of forests performed with respect to their natural conditions. Nevertheless, the actual tree species composition in the development of afforestation is not in accordance with the general typological research results. Therefore, the regeneration of forests must start from the forest management plans based on a detailed typological research.

2. According to the resolution of the XIIth Congress of the Czechoslovak Communist Party, the overlogging must be withdrawn as soon as possible. Comparing the development of the volume of gross industrial production with the utilization of wood, the actual development of wood consumption, a decisive factor in overlogging, is generally favourable. There are, however, no fluctuations in timber consumption. Therefore, it will be necessary to reduce the timber consumption both by timber saving and by replacing it by competitive materials. This programme

demands that the consumption sectors elaborate some concrete measures in the perspective plan as to secure the expected development in the reduction of loggings.

3. A considerable progress has been achieved in the field of mechanization of forest operations. Nevertheless, a great deal of forest operations is not mechanized as yet. This fact and the low level of managing activity in the forest production entails the unfavourable development of the quality characteristic. The outputs in some fields of mechanized labour are stagnant, the development of direct costs is also unfavourable, and no remarkable progress has been achieved in the effort of obtaining a production equability. It is therefore necessary to take a way of complex mechanization. Some logging operations must be mechanized to 100 % and a highest mechanization must be applied in the newly established timberyards. The technology of plant production in the nurseries must be also revised in order to reach a complete mechanization of these operations to 160 %. It is clear that the mechanization of other silvicultural operations must be substantially increased, too.

Perspectivas del desarrollo de la economía forestal

1. En el desarrollo perspectivo de la economía forestal en la República Socialista Checoslovaca continua aún la cuestión básica relativa al cuidado por el fondo forestal. A pesar de que se logró rebajar desde en el año 1955 hasta 1962 la extensión de los claros de 198 855 ha a 88 465 ha importa esta extensión todavía 2 % de la superficie total de las culturas forestales. Por esta razón es necesario rebajar dicha extensión en un tiempo más corto posible al estado normal. En la forestación hasta ahora realizada surgen continuamente pérdidas elevadas para la forestación. Será indispensable solucionar esta cuestión en plena conexión desde la cultivación de las plantas en los semilleros hasta protección de las culturas forestales.

El punto de vista de la composición de la variedad de los árboles para la necesidad futura de los ramos consumidores según el desarrollo actual y sobre todo según el perspectivo de los ramos mencionados, no estará probablemente en contradicción con la necesidad de la regeneración del bosque respetando las condiciones naturales. A pesar de lo mencionado el desarrollo de la reforestación según la participación de los árboles no está en armonía con la investigación tipológica general. Por dicha razón en la reforestación es necesario salir del propósito de los planes económicos forestales apoyados en el estudio tipológico detallado.

2. Por medio de la directiva del XII. Congreso del Partido Comunista Checoslovaco se determina suprimir en un tiempo más corto posible la sobreexplotación de la madera. El desarrollo actual en el consumo de la madera, el cual es decisivo para la liquidación de las sobreexplotaciones de la madera es en conjunto favorable cuando comparamos el desarrollo del volumen de la gruesa producción industrial y de la explotación de madera. El consumo de la madera de uso esta manteniendose sin embargo en el mismo nivel. Por esta razón será necesario guiarse por el descenso más expresivo del consumo de la madera de uso, tanto por vía de economía como por el cambio del material. Sin embargo esto exige que los ramos consumidores elaboren medidas concretas en el plan perspectivo de forma que su relación asegure el desarrollo supuesto en el descenso de la explotación de madera.

3. En la mecanización de los trabajos en la economía forestal fué logrado un progreso considerable. A pesar de esto una parte considerable de los trabajos continúa aún sin mecanización alguna. A causa de esta circunstancia y del bajo nivel de la dirección de la producción forestal es que el desarrollo de los índices cualitativos no es favorable. Los rendimientos de algunos sectores de los trabajos mecanizados estan estagnando, el desarrollo de los costos directos asimismo es desfavorable y también no ha tenido lugar una compensación considerable de la producción. Por lo tanto es necesario guiarse por la mecanización compleja. Algunas operaciones es necesario mecanizarlos en actividad de la explotación de la madera en 100 % y en los depósitos nuevamente edificados es necesario introducir la mecanización pesada. Es indispensable reexaminar la tecnología de la producción de los plantones en los semilleros forestales y asegurar el 100 % de la mecanización compleja de los trabajos mencionados. Igualmente es indispensable también en otros sectores de los trabajos de cultivación alcanzar una elevación considerable de la mecanización.

Súčasný problémy reprodukcie pracovných síl v lesnom hospodárstve

Современные проблемы воспроизводства рабочей силы в лесном хозяйстве

Present Problems of Manpower Reproduction in Forestry

Les problèmes actuels relatifs à la reproduction de la main-d'oeuvre dans la
sylviculture

Inž. Augustín MISTRÍK

Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství, Praha

Obdobie rekonštrukcie vojnou zničených výrobných kapacít a následná búrlivá výstavba a prestavba profilových odvetví nášho národného hospodárstva ovplyvnila samozrejme aj pomery v lesnom hospodárstve. V mnohých prípadoch využili sa priaznivé podmienky pre rozvoj jednotlivých úsekov činnosti, no vcelku sa nepodarilo správne v predstihu vytvoriť predpoklady pre úspešné čelenie situácii, zvlášť na úseku pracovných síl.

Uskutečený bol predovšetkým socializačný proces, vďaka ktorému dosiahlo sa víťazstvo socialistických výrobných vzťahov i v lesnom hospodárstve. Zatiaľ čo v roku 1951 z celkovej výmery lesnej pôdy patrilo štátnemu sektoru 79,13 % a družstevnému 0,95 %, súkromný vlastnil 19,92 %. Koncom roku 1962 klesol podiel súkromného sektoru na 3,55 %, družstevného sa zvýšil na 8,06 % a štátny predstavoval už 88,39 % celkovej výmery lesnej pôdy. Uskutočnila sa tak úprava obhospodarovania a správy lesov, čo vytvorilo podmienky pre zjednotenie a zlepšenie ich riadenia, ako i pre dôsledné zabezpečovanie výrobných úloh.

Na druhej strane však prestavba a výstavba národného hospodárstva postavila lesné hospodárstvo pred veľmi náročný problém reprodukcie pracovných síl v dôsledku

- zvýšenia podielu prác uskutočňovaných vo vlastnej rézii lesných závodov,
- zníženia bývalých tradičných zdrojov pracovných síl v poľnohospodárstve,
- odchodu vlastných pracovníkov lesného hospodárstva do ostatných, predovšetkým priemyselných odvetví národného hospodárstva.

Súkromne hospodáriaci roľníci hľadal sám, ako i so svojim poňatím doplnkové zamestnanie a tým i zárobok v lese pri ťažbe, približovaní a odvoze dreva. Dnes družstevná veľkovýroba, úspešná len pri špecializácii výroby, nasadení a využití mechanizácie, obmedzuje nielen okruh prostriedkov, použiteľných aj v lesnom hospodárstve, ale vytvára tiež predpoklady pre plnšie zamestnanie vlastných pracovníkov. Dotkneme sa len ťažby, približovania a odvozu dreva, no i z týchto činností je zjavné zvýšenie nárokov na objem prác v rézii lesných závodov a tým na vzrast vlastných pracovníkov lesného hospodárstva (tabuľka I, II, III).

I. Podiel ťažby dreva v réžii lesných závodov

Ukazovateľ	Rok 1951		Rok 1956		Index 1956 1951 v %	Rok 1962		Index 1962 1951 v %
	1000 plm	%	1000 plm	%		1000 plm	%	
Ťažba dreva v réžii LZ	8 989,6	80,2	12 262,8	93,3		11 681,3	96,2	
Výkup dreva	2 218,9	19,8	880,6	6,7	39,7	457,2	3,8	20,6
Celkom	11 208,5		13 143,4			12 138,5		

II. Podiel približovania dreva v réžii lesných závodov

Ukazovateľ	Rok 1953		Rok 1956		Index 1956 1953 v %	Rok 1962		Index 1962 1953 v %
	1000 plm	%	1000 plm	%		1000 plm	%	
Približovanie dreva vlastnými prostriedkami LZ	4 648,9	35,3	5 458,7	40,1		10 259,5	85,5	
Približovanie dreva cudzími	8 546,2	64,7	8 168,8	59,9	95,6	1 753,0	14,5	20,5
Celkom	13 195,1		13 627,5			12 012,5		

Pri ročnom fonde pracovnej doby na úrovni roku 1962, t. j. 2336,4 hodín, a potrebe skutočne odpracovaných hodín v ťažbe 2,978 hod./1 plm, v približovaní dreva vlastnými prostriedkami 1,404 hod./1 plm, v odvoze dreva vlastnými prostriedkami 0,965 hod./1 plm (taktiež úroveň roku 1962), vychádza:

u ťažby dreva (1761,6 tis. plm) — zvýšenie potreby o	2245 robotníkov,
u približovania dreva vlastnými prostriedkami (5610,5 tis. plm) — zvýšenie potreby o	3371 robotníkov,
u odvozu dreva vlastnými prostriedkami (4096,4 tis. plm) — zvýšenie potreby o	1691 robotníkov,
celkom v ťažbe, približovaní a odvoze o	7307 robotníkov.

Z údajov je zrejmý rozdiel v objeme približovania a odvozu dreva celkom medzi rokom 1953 a rokom 1962. Pre správnejšiu porovnateľnosť bol o tento rozdiel upravený objem v technických jednotkách u približovania a odvozu dreva cudzími v roku 1953.

Počet osôb trvale činných v poľnohospodárstve doznal veľké zmeny jednak absolútnym znížením o 663 000 osôb, k 1. 2. 1963, oproti stavu k 1. 2. 1956, jednak ešte výraznejším absolútnym znížením o 1 095 000 osôb u súkromného sektoru.

III. Podiel odvozu dreva v rézii lesných závodov

Ukazovateľ	Rok 1953		Rok 1956		Index 1956 1953 v %	Rok 1962		Index 1962 1953 v %
	1000 plm	%	1000 plm	%		1000 plm	%	
Odvoz dreva vlastnými prostriedkami LZ	6 819,5	53,6	9 034,9	68,3		10 915,9	93,6	
Odvoz dreva cudzími	5 919,1	46,4	4 198,6	31,7	70,9	744,1	6,4	12,5
Celkom	12 738,6		13 233,5			11 660,0		

Počet osôb trvale činných v poľnohospodárstve k 1. februáru 1956—1962
v % stavu k 1. 2. 1956 v %:

	1956	1958	1960	1962
celkom	100	92,0	79,1	69,3
súkromný sektor	100	61,8	25,7	16,8

Zníženiu bývalých zdrojov pracovných síl v poľnohospodárstve nečelilo sa v lesnom hospodárstve dosť včas a pružne úpravou technológie, organizácie práce, zavádzaním najpokrokovejšej techniky a vytváraním podmienok, ktoré by vedeli prispieť k získaniu a udržaniu pracovníkov.

Ďalej sa lesnému hospodárstvu nepodarilo vytvoriť tie isté, alebo aspoň približne rovnaké pracovné, sociálne a kultúrne podmienky pre pracujúcich, s akými sa stretávame v priemyselných odvetviach. Zvlášť mladí ľudia hľadajú technickú vybavenosť a tým i výrobné odvetvia, ktoré im umožnia rýchlejšie zvýšiť životnú úroveň. V dôsledku toho dochádza stále k fluktuácii pracovníkov v lesnom hospodárstve tak, že v roku 1962 dosiahol odchod stálych a celosezónnych robotníkov 19 % priemerného evidenčného stavu pracovníkov tejto kategórie.

Pred lesným hospodárstvom stoja nesporne veľké množstevné, no predovšetkým kvalitatívne náročné úkoly ako v pestebnej, tak i v ťažobnej činnosti.

Zväčšuje sa počet vysádzaných sadeníc na jeden hektar, zvyšujú sa nároky na sadbový materiál, prikrčuje sa k zalesňovaniu zbytkov holín a ťažkozalesnitelných plôch, zvyšuje sa pracnosť v ošetrovaní a ochrane kultúr, ako i pri lesopestebných zásahoch v porastoch. Ťažba sa presunuje do ťažkopristupných a ťažobne zanedbávaných porastov, zvyšuje sa náročnosť na technologickú prípravu pracovišť, na manipuláciu drevnej hmoty a predlžujú sa odvozné vzdialenosti.

Vyššie uvedené skutočnosti predstavujú vyššiu pracnosť výroby a tým i zvýšenie nárokov na techniku a pracovné sily i pri prípadne množstevne nestúpajúcom trende úloh. Pri ich zabezpečovaní hrajú rozhodujúcu úlohu pracovníci, ktorí viac ako v priemysle spolurozhodujú o efektívnom využití nasadenej techniky a úspechu pracovného výkonu. Je to dané špecifickými podmienkami lesného hospodárstva, u ktorého je v porovnaní s inými odvetvami najväčší vplyv terénu a klímatu na pracovné prostredie. Automatizácia výrobného procesu je možná len v dielčích

úsekoch, preto úloha pracovníka ovládajúceho nástroje a mechanizačné prostriedky je tým viac rozhodujúca.

Situáciu v pracovných silách u organizácie Štátnych lesov v období 1960 až 1962 uvádza tabuľka IV.

IV. Stav pracovných síl u štátnych lesov v roku 1960 a 1962

	1960		1962	
	skutočnosť	plnenie plánu v %	skutočnosť	plnenie plánu v %
Objem výkonov celkom vlastnými pracovníkmi v 1000 Pc	1 997 044	104,0	2 249 794	103,0
z toho pestebná činnosť v 1000 Pc	599 513	101,8	591 880	100,9
z toho ťažobná činnosť v 1000 Pc	692 989	100,4	776 477	100,2
Priemerný evid. stav pracovníkov celkom	103 576	104,2	108 755	99,6
z toho robotníci	81 411	104,7	85 635	99,6
z toho stáli a celosezónni robotníci	28 533	—	32 856	—
Podiel žien k 31. 12. z evid. stavu pracovníkov	34,9	—	31,9	—
Podiel miezd z celkových nákladov v %	56,19	98,6	54,51	97,5
Podiel miezd z priamych nákladov na pestebnú činnosť v %	74,84	100,8	71,08	99,2
ťažobnú činnosť v %	34,23	99,4	31,92	98,4

Celkove priaznivé plnenie plánu pracovníkov je dosiahnuté vysokým podielom sezónnych robotníkov a nákladnými presunmi robotníkov stálych i príležitostných. Náklady na presuny robotníkov, nutné pre zabezpečenie úloh, stúpili v roku 1962 na 86 277 000 Kčs oproti 76 488 000 Kčs v roku 1961, t. j. o 13,7 %.

Pracovné sily sú dnes limitujúcim činiteľom v lesnom hospodárstve nielen v smere kvalitatívneho, ale i množstevného zabezpečovania vytýčených úloh. Zvlášť je nepriaznivý stav u lesných závodov pohraničných oblastí, avšak nesmeruje k zlepšeniu ani stav na závodoch vo vnútrozemí a na Slovensku. Technicko-hospodárskych pracovníkov odvádza potom v týchto prípadoch nutnosť zabezpečenia potrebných pracovných síl od vlastného usmerňovania a riadenia výrobného procesu a v pomere k získaným pracovníkom pripúšťajú často kvalitatívne závady v prevedení pracovného výkonu.

Podiel miezd na nákladoch, predovšetkým v pestebnej činnosti, svedčí o vysokých nárokoch na pracovné sily, neúmerných v porovnaní s vyspelými odvetvami národného hospodárstva. Potvrdzuje to, že lesné hospodárstvo zaostáva za priemyslom v účinnom uskutočňovaní orientácie svojho vybavenia na znižovanie podielu živej práce a na odstránenie ťažkých a namáhavých prác. Pretože rozvoj profilových odvetví si vyžiada ďalšie pracovné sily, riešenie problému reprodukcie pracovných síl v lesnom hospodárstve môže byť uspokojivo uskutočnené len

znížením potreby živej práce zavedením novej techniky, zme-
nou technológiou a sprogresívnou organizáciou práce;

úpravou pracovných, sociálnych a kultúrnych pod-
mienok pracovníkov ako i zvyšovaním ich kvalifikácie.

Nová technika, progresívna technológia a organizácia práce

Zavedenie a využitie novej techniky, racionalizácia pracovných postupov, sprogresívňovanie organizácie práce a stav stálych a celosezónnych pracovníkov sú vzájomne na sebe závislé činiteľa, rozhodujúci o úrovni výroby. Nie je možné zabezpečiť výkonnosť a ekonomicky únosný chod výkonných mechanizačných prostriedkov krátkodobými brigádnikmi alebo sezónnymi pracovníkmi. Naproti tomu sa nepodarí získať stáleho a celosezónneho pracovníka pre prácu s nevýkon-
ným mechanizmom, keď dosiahnutý zárobok nie je úmerný analogickým pod-
mienkam zrovnateľných odvetví.

Doterajší stav a v posledných rokoch zaznamenaný vzrast podielu stálych a celosezónnych robotníkov z celkového počtu robotníkov je neuspokojivý a v roku 1962 dosiahla sa len úroveň roku 1956 (tabuľka V).

V. Počty a podiel stálych a celosezónnych robotníkov u lesných závodov Štátnych lesov

	1951	1953	1956	1959	1961	1962
Priemerný evid. stav stálych a celosezónnych robotníkov	37 699	36 472	29 785	28 561	30 903	32 856
Podiel stálych a celosezónnych robotníkov z celkového počtu robotníkov v %	57,5	46,6	37,1	35,7	37,3	38,36

K zvýšeniu počtu stálych a celosezónnych robotníkov v roku 1961 prispelo predovšetkým začlenením n. p. Lesostav Bratislava a v roku 1962 služby leso-
technických meliorácií do organizácie Štátnych lesov.

Najväčší nedostatok stálych lesných robotníkov je v lesopestebných prácach, z ktorých je nimi uskutočňované — podľa šetrenia za rok 1960 na vybraných dvoch lesných závodoch každého podniku — len 3,9 %. V ťažbe dreva tento podiel činí 49,8 %, v približovaní dreva 65,7 %, v manipulácii a expedícii dreva 65,9 %, v odvoze dreva 86,3 % a v údržbe strojov a dopravných prostriedkov 86,3 %.

Vychádzajúc z očakávaného priemerného stavu 34 450 stálych lesných ro-
botníkov v roku 1963 a z nútnosti vytvoriť vhodné posádky pre prevádzku me-
chanizmov a dokonalejšiu organizáciu práce, stojí pred lesným hospodárstvom úloha zvýšiť podiel stálych robotníkov v roku 1964 na 44,1 % a v roku 1965 na 47,1 %. Pri uvažovaní 3percentného prirodzeného úbytku stálych robotníkov znamená to úlohu získať v ročnom priemere roku 1964 1600 a v roku 1965 851 stálych lesných robotníkov náborom z ostatných zdrojov, keď výchovou kvalifi-
kovaných pracovníkov v odborných lesníckych učilištiach zaistí sa 1700 robotní-
kov ročne.

Nová technika a pokroková organizácia prác nemôže sa presadiť pri doteraz prevládajúcom spôsobe výroby v lesnom hospodárstve. Je neúmerne vysoké množstvo pracovísk vzájomne od seba vzdialených napriek tomu, že už u bývalých podnikov lesného priemyslu stretávali sme sa s ich priestorovým a časovým sústreďovaním ako i tzv. prúdovou výrobou.

V podmienkach rozptýlenosti pracovísk nemohla uspokojivo postúpiť ani mechanizácia prác. Pre rozptýlené pracovné skupiny nemohol byť dostatok mechanizačných prostriedkov, pre nasadenú techniku neboli vytvárané vhodné podmienky prípravou pracovísk a časové využitie mechanizmov ostávalo na neuspokojivej úrovni. Docielená progresivita v stupni mechanizácie niektorých druhov prác bola uskutočnená predovšetkým zvýšením počtu prostriedkov a menej zvýšením výkonov na jeden mechanizačný prostriedok. V ťažbe dreva výkonom 2392 plm na 1 pílu v roku 1962 kleslo využitie na 85,4 % úrovne z roku 1960, v približovaní dreva pásovými traktormi výkonom 2753 plm na 91,3 % úrovne roku 1961 a v odvoze dreva nákladnými autami výkonom 6557 plm na 97,6 % úrovne roku 1960. Jedine u približovania dreva kolesovými traktormi dosiahlo sa výkonom 3488 plm o 1,5 % vyšie využitie ako v roku 1960.

Stupeň mechanizácie, podiel miezd a skutočne odpracované hodiny u vybraných druhov prác na lesných závodoch Štátnych lesov v roku 1962 uvádza tabuľka VI.

Nedostatky vo využití mechanizačných prostriedkov, v ich štruktúre a kvalitatívnom provedení, v ďalších prípadoch nedostatok mechanizmov sú príčinou pomalého tempa znižovania podielu živej práce u jednotlivých výkonov. Výroba mechanizačných prostriedkov vhodných pre podmienky prác v lesnom hospodárstve, spolu s odstránením nedostatkov vo výkonovom ich využití, musí preto v budúcnosti zohrať aktívnejšiu úlohu v riešení problému pracovných síl. Môže sa tak stať na príklad v školkárskej činnosti, kde nová technika a technológia môže priniesť 40 % úsporu pracovných síl a vo výchovných zásahoch 30 % úsporu.

VI.

	Stupeň mechanizácie v %		Podiel miezd na priamych nákladoch v %		Skutočne odpracované hodiny na jednotku	
	1962	index 62/61	1962	index 62/61	1962 v hod.	index 62/61 v %
Zakladanie škôlok					3900/ha	78,4
Výroba sadeníc					142,4/1000 Pc	87,1
Ťažba dreva	72,8	125,3	76,7	98,4	2,979/plm	96,7
Približovanie dreva vlastnými prostried- kami	44,4	127,2	37,0	98,7	1,405/plm	93,1
Odvoz dreva vlastnými prostried- kami	98,7	100,6	31,7	95,5	0,965/plm	90,4
Manipulácia dreva	78,7	107,4	66,8	98,8	1,125/plm	107,7
Vagónovanie dreva	55,4	118,4	63,6	99,1	0,671/plm	103,1
Ťažba dreva celkom			52,8	98,7	7,145/plm	97,2

Očakávame, že mechanické odkôrňovanie dreva, manipulácia dreva na vybudovaných dolných skladoch, diaľkové ovládanie navijákov traktorov, lanoviek a zavádzanie ďalších nových prostriedkov a pracovných postupov zmenia doterajší charakter prác lesného hospodárstva.

Pre nasadenie novej techniky je nutné vytvoriť podmienky technologickou prípravou pracovísk, ako i zavedením vhodnej technológie a organizácie práce. Práve na tomto úseku riadiacej činnosti technicko-hospodárskych pracovníkov lesného hospodárstva je nutné odstrániť praktikizmus, rutinerstvo a subjektivismus. Podkladom pre rozhodovanie musia sa stať štúdie práce a na ne naväzujúce rozbory účinnosti a efektívnosti rôznej techniky, pracovných postupov a organizácie práce. Situáciu v organizácii práce v pracovných skupinách u stálych pracovníkov podľa šetrenia na dvoch vybraných závodoch každého podniku v roku 1960 uvádza tabuľka VII.

VII. Organizácia práce u vybraných LZ v roku 1960

	V pestebnej činnosti					V ťažbe dreva				
	samo- statne	v pracovnej skupine o počte				samo- statne	v pracovnej skupine o počte			
		2	do 6	do 10	nad 10		2	3	4	5 nad 5
Podiel stálych robotníkov v roku 1960 pracujúcich v %	20	18,8	51,9	8,6	0,7	2,0	17,2	23,2	18,9	16,0 24,7

Aj pri práci v pracovných skupinách bolo to len 41,0 % skupín v pestebnej činnosti a 69,0 % skupín v ťažbe dreva na čele so zodpovedným vedúcim.

Neboli tak vytvorené podmienky pre špecializáciu pracovníkov pre zvýšenie využitia mechanizačných prostriedkov, skvalitnenie odborného dozoru, ako i pre zlepšenie sociálnych podmienok. Organizácia prác v komplexných čatách podstatnejšie ovplyvnila už dnešný stav. Skúsenosti ukazujú na možnosť zahrnúť do pojmu komplexnosti i fázu odvozu a hodnotiť nielen čaty, ale strediská. Možnosti v zlepšení organizácie práce stoja za to, aby im bola venovaná väčšia pozornosť.

Pracovné, sociálne a kultúrne podmienky pracovníkov a zvyšovanie ich kvalifikácie

Pracovné, sociálne a kultúrne podmienky sú ďalšími činiteľmi, ktorí majú závažný vplyv na získavanie a udržanie stálych robotníkov, ako aj príležitostných brigádnikov a sezónnych robotníkov. Bude možné znížiť nepriaznivý vplyv dnešnej rozptýlenosti pracovísk ich priestorovým a časovým sústredením, avšak nepodarí sa odstrániť vplyv svahovitosti a povrchu terénu v tom prípade, kedy pracovný výkon je bezpodmienečne viazaný na pracovisko v teréne. Je to na príklad v zalesňovaní, pri výchovných zásahoch, pri stínke a pod. V týchto prípadoch i v budúcnosti bude táto otázka riešená príplatkami v odmeňovaní.

Vplyv nepriaznivých klimatických činiteľov je možné odstrániť zastavením práce za extrémnych podmienok. V tomto prípade je nutné mať k dispozícii náhradnú prácu na vhodnom pracovisku. Lesné závody dokázali sa s tým vysporiadať len v niektorých prípadoch pomocou pridruženej výroby drevárskej a ostatnej. Väčšinou z tzv. pridruženej výroby sa stala výroba celoročná, s režimom stáleho celoročného využívania kapacít a len v nej zamestnaných pracovníkov. Pokročilo

sa tiež tam, kde pracovníci mali kvalifikáciu aj pre ďalší druh prác. Riešeniu tejto problematiky je nutné venovať primeranú pozornosť, pretože v opačnom prípade sa nepodarí lesnému hospodárstvu udržať získaných pracovníkov.

Zmiernenie vplyvu nepriaznivých podmienok povetnostných, terénnych a ďalších docieľuje sa ochrannými a pracovnými oblekmi a pomôckami. Vysoká nemocnosť pracovníkov lesného hospodárstva, zapríčinená práve výkonom práce v sťažených podmienkach, svedčí o potrebe doriešiť niektoré problémy kvality ochranných a pracovných odevov a pomôcok, prípadne otázku dĺžky užívacieho obdobia. Na druhej strane však nevyčerpávali technicko-hospodárski pracovníci všetky možnosti k usmerneniu robotníkov na používanie niektorých ochranných pomôcok, ako sú predovšetkým prilba a rukavice.

Práca v malých skupinách a na mnohých, rozptýlených pracoviskách sťažuje vytvorenie podmienok pre obmedzenie pešej dochádzky pracovníkov na dlhé vzdialenosti. Použitie verejných dopravných prostriedkov je možné len v niektorých málo prípadoch, preto je lesné hospodárstvo odkázané v prevážnej miere na dopravu robotníkov vozovým parkom lesných závodov. Situáciu v dochádzke lesných robotníkov na pracovisko z miesta ubytovania podľa zistenia stavu za rok 1960 u šetrených vybraných závodov uvádza tabuľka VIII.

Terénne a klimatické podmienky v ťažbe dreva sťažujú využitie fondu pracovnej doby a zvyšujú nároky na starostlivosť a organizáciu prác. Oproti roku 1960 stúpili neodpracované dni stálych a celosezónnych robotníkov z 9,2 % na 10,36 % použiteľného fondu smien pracovníkov tejto kategórie. Pre nemoc a úraz bolo zameškané v roku 1962 542 507 smien, t. j. až 55,14 % neodpracovaných dní, t. j. päťnásobok strát zapríčinených nepriaznivým počasím. Starostlivosť o kvalitné ochranné a pracovné pomôcky, o dopravu robotníkov na pracovisko, o vhodnú stravu, hygienické ubytovanie a o zvyšovanie odbornosti práce tvoria preto úseky, na ktorých je nutné tiež progresívnejšie pokračovať v zjednaní nápravy. Zvlášť znepokojujúci je vývoj v úrazovosti, o čom svedčí ukazovateľ úrazovej četnosti vo výške 32,89 a úrazovej závažnosti 5,78 v roku 1962, pričom je sústavné zhoršovanie týchto ukazovateľov oproti každému predchádzajúcemu roku.

Veľmi dôležitú úlohu stimulátora osobnej zainteresovanosti na kvalite a množstve vykonanej práce tvorí odmeňovanie. Od roku 1959 do roku 1963 boli v lesnom hospodárstve zavedené postupne nové mzdové systémy, ktoré prispeli k možnosti vytvorenia lepších podmienok pre plnenie úloh. Zaviedol sa poriadok do miezd ako po stránke metodologickej, tak i po stránke organizačnej, zvýšil sa podiel mzdových taríf v priemerných zárobkoch. Zavedené boli príplatky za vedenie

VIII.

Ukazovateľ		Celková vzdialenosť pracoviska od miesta ubytovania					Z celkovej vzdialenosti cesta pešo				
		do 2 km	do 4 km	do 6 km	do 10 km	nad 10 km	do 2 km	do 4 km	do 6 km	do 8 km	nad 8 km
Počet robotníkov v % majúcich od miesta ubytovania vzdialenosť pracoviska	pestovanie lesa	6,5	30,2	20,2	34,5	8,6	13,7	33,1	18,0	27,3	7,9
	ťažba dreva	5,6	35,0	28,7	19,7	10,0	15,9	40,0	27,6	11,3	5,2

čiat, za sťažené prostredie a zvýšil sa tiež podiel prémie na 3,2 % celkove vyplatených miezd robotníkov v roku 1962. Pretože súčasne so zavádzaním novej mzdovej sústavy neboli vytvárané podmienky pre zásadnú zmenu v nasadzovaní novej techniky, zavádzaní pokrokovej technológie a organizácie práce, neprejavilo sa zlepšenie mzdových podmienok zvýšením záujmu robotníkov o prácu v lesnom hospodárstve.

Nové zásady odmeňovania na základe tarifných kvalifikačných katalogov a priznávanie kvalifikačných tried vyžiadalo si preškolenie väčšiny lesných robotníkov. Inventúrou kvalifikácie za rok 1962 bolo zistené, že definitívna kvalifikačná trieda bola priznaná u 77,2 % lesných robotníkov. Dočasná kvalifikačná trieda je uplatňovaná zvlášť u príležitostných robotníkov, ktorí pracujú v lesnom hospodárstve len určitú kratšiu dobu, majú pre výkon práce potrebnú skúsenosť, ale nepodrobili sa kvalifikačnej skúške. Nová technika, pokroky v technológii a organizácii práce, nutnosť rešpektovať zásady bezpečnej práce vyžadujú si pokračovať ďalej a sústavne vo zvyšovaní kvalifikácie robotníkov prostredníctvom závodných škôl práce. Pracovníkov pre návštevu prednášok a cvičení bude možné získať však len vtedy, keď sa bude venovať zvýšená pozornosť náplni a prevádzaniu školenia a robotníci sa presvedčia o tom, že jeho absolvovanie vplýva na množstvo a kvalitu nimi vykonávané práce.

Techniku a pracovné sily zapojujú do výrobného procesu a organizáciu práce určujú technicko-hospodárski pracovníci. Títo v konečnom výsledku rozhodujú o efektívnosti pracovných postupov a konečnom efekte výrobnej činnosti lesného hospodárstva. Napriek nesporne relatívnemu zlepšeniu niektorých ukazovateľov výroby, zapájaniu robotníkov do socialistickej súťaže nevyužili sa dané možnosti a nepodarilo sa vzbudiť všade záujem pracujúcich o problémy riadenia výroby. Práve špecifické podmienky práce v lesnom hospodárstve, keď nie je prakticky možné prebrať všetku prácu robotníkov na každom pracovisku, vyžaduje si prevýchovu robotníkov v spolupracovníkov technicko-hospodárskych pracovníkov v pravom slova zmysle. Úloha je to veľmi náročná, no jej vyriešenie je nevyhnutne nutné pri zameraní nášho lesného hospodárstva na maloplošné hospodárenie a aj uskutočniteľné v úzkej spolupráci hospodárskeho vedenia so straníckymi a odborárskymi orgánmi.

Z á v e r

Lesnému hospodárstvu je sverená starostlivosť o racionálne využitie fondu lesnej pôdy pre neustále zvyšovanie produkcie a kvality drevnej hmoty a rozvíjanie ostatných užitočných funkcií lesa. Neplnenie týchto úloh ovplyvní nepriaznivo rozvoj naväzujúcich odvetví a tým ovplyvní ich prínos k rozvoju celého národného hospodárstva.

Výstavba nových kapacít profilových odvetví nutne si vyžaduje dotovanie týchto úsekov výkonnými pracovnými silami. Stojí preto pred lesným hospodárstvom úloha vysporiadať sa pri zabezpečovaní svojich úloh s problematikou reprodukcie pracovných síl návazne na vývojové tendencie národného hospodárstva, t. j. znížiť potrebu

- zavádzaním novej techniky, progresívnej technológie a organizácie práce
- úpravou pracovných, sociálnych a kultúrnych potrieb pracovníkov a zvyšovaním ich kvalifikácie.

Splnením týchto predpokladov dostane sa lesné hospodárstvo na úroveň ostatných progresívnych výrobných odvetví a jeho prínos k rozvoju národného hospodárstva bude objektívne vyčerpávať možnosti dané jeho objemom a povahou výroby.

Строительство основных отраслей народного хозяйства и внедрение крупного производства в сельском хозяйстве повлияло также на развитие лесного хозяйства. В некоторых случаях были использованы благоприятные условия для развития отдельных областей, но не удалось создать вовремя предпосылки для успешного решения ситуации в области рабочей силы.

При повышении качественных требований к труду в лесном хозяйстве и вытекающим из этого повышению трудоемкости остается и далее несоразмерно высокой доля живого труда. Исходя из общей потребности народного хозяйства в рабочей силе, представляется возможным решение проблемы воспроизводства рабочей силы путем снижения затраты живого труда вследствие внедрения новой техники, изменения технологии и введения прогрессивной организации труда, упорядочения рабочих, социальных и культурных условий работников лесного хозяйства.

Приводится анализ существующего положения в вышеуказанных областях деятельности, а также мероприятия по улучшению положения, включая проблематику оплаты и роли технико-экономических работников в качестве организаторов производства.

Present Problems of Manpower Reproduction in Forestry

The establishment of profile branches of national economy and the application of large-scale production in agriculture affects also the development of forestry. The favourable conditions have been sometimes used for the progress in some fields of forestry, but no success has been achieved in establishing appropriate presuppositions for the solution of manpower situation.

With regard to the increase of the demands of high-quality forest work and to there of resulting increase of labour rate, the portion of live labour remains still excessively high. In the connection with the total manpower needs of national economy, the solution of manpower reproduction problem may be solved by decreasing the need of live labour, by establishing new techniques, by technological changes, by making the organization of work more progressive, and by the improvement of working, social and cultural conditions of forest workers.

There is also given an analysis of following subjects: the present state of above mentioned fields of activity, the measures relating to the improvement of this situation including the problems of remuneration, and the role of technical and economic workers as organizers of the production process.

Les problèmes actuels relatifs à la reproduction de la main-d'oeuvre dans la sylviculture

L'édification des branches fondamentales de l'économie nationale et la mise en oeuvre de la grande production dans l'agriculture ont également influencé le développement de la sylviculture. Dans certains cas on a utilisé des conditions favorables pour l'évolution des différents secteurs, cependant on n'a pas réussi à former à temps voulu des conditions amenant une résolution avantageuse en ce qui concerne la main d'oeuvre.

En augmentant les exigences qualitatives, relatives aux travaux dans la sylviculture, ce qui entraîne les situations nécessitant une grande dépense de main-d'oeuvre, il arrive qu'il y a toujours une proportion relativement très élevée du travail humain. En considérant les besoins d'ensemble de l'économie nationale, pour ce qui est la main d'oeuvre, le problème de la solution de la reproduction de la main d'oeuvre paraît être possible en abaissant le besoin du travail humain par l'introduction de la technique nouvelle, la modification de la technologie, l'introduction de l'organisation du travail ayant un caractère progressiste, par la réglementation des conditions sociales, culturelles et celles de travail des travailleurs dans la sylviculture.

L'auteur soumet à l'analyse l'état actuel de l'activité dans les secteurs mentionnés ci-dessus en suggérant en même temps les mesures portant l'amélioration, y compris les problèmes de la rémunération et du rôle des travailleurs économes et des techniciens, se présentant comme organisateurs de la production.

Problematika rozvoje technické úrovně lesního hospodářství

Проблематика развития технического уровня лесного хозяйства

Problematik der Entwicklung des technischen Niveaus in der Forstwirtschaft

Problema del desarrollo del nivel técnico de la economía forestal

Inž. Ladislav HRUŽÍK

Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství, Praha

Naše lesní hospodářství svým významem jak pro současný stav, tak i pro další rozvoj výroby i ekonomiky tvoří v celém národním hospodářství podstatný podíl. Jeho význam neustále stoupá, a to nejen jako výrobní surovinové základny pro mnoho ostatních odvětví, ale i jako významného faktoru ovlivňujícího klimatické a vodní poměry. Tento význam bude do budoucna podstatně stoupat zvláště v našich poměrech hospodaření a pro potřebu dalších vodních zdrojů. Na celém národním důchodu netvoří hodnotově vysoký podíl vzhledem k vysoké průmyslové výrobní kapacitě, a proto často tato nesprávná porovnání dávají zkreslenou situaci jak při vlastním hodnocení, tak i při vybavování lesního hospodářství. V poslední době bylo však přijato několik závažných usnesení a opatření nejvyšších řídicích orgánů k zlepšení situace na tomto úseku.

Celkové vybavení lesního hospodářství a jeho vliv na podíl živé práce

Celková hodnota základních fondů lesního hospodářství tvoří bez půdy a lesních porostů 9684 mil. Kčs. Hodnota základních fondů strojního vybavení však činí z této celkové hodnoty pouze 741 mil. Kčs, tj. 7,6 %. Je proto technická úroveň lesního hospodářství oproti úrovni průmyslu zásadně ovlivněna nepříznivým podílem stavebních základních fondů a jejich podstatně menším vlivem na celkovou technickou úroveň. V hodnotě výrobních stavebních základních fondů vysoce převažují lesní silnice a cesty, které tvoří 85,8 %, a jejich dlouhá reprodukční doba zkresluje proto vlastní vybavenost lesního hospodářství v porovnání s ostatními odvětvími. Přesto však ani tato vysoká hodnota cest a silnic již intenzivnímu provozu nestačí a její rekonstrukce a výstavba dále odčerpává značný podíl prostředků investovaných do lesního hospodářství.

Vlastní strojní vybavenost je rozhodujícím činitelem pro růst produktivity práce a snižování podílu živé práce na celkovém objemu výroby. Na jednoho pracovní-

ka připadá ke konci roku 1962 pouze 6820 Kčs strojních základních fondů a na jednoho výrobního dělníka pouze 8635 Kčs základních strojních fondů. Na jednoho pracovníka v celém národním hospodářství připadlo v roce 1960 24 100 Kčs strojních fondů, z toho pochopitelně nejvíce v průmyslu 38 400 Kčs, ve stavebnictví 11 340 Kčs. V zemědělství 6880 Kčs, tedy i v zemědělství více než v lesnictví. Na tomto poměru proto i přímo závisí podíl přímých mezd, tj. živé práce, jako jednoho z rozhodujících ukazatelů technické úrovně výroby. Tento podíl je oproti průmyslu podstatně vyšší a tvoří zhruba dvojnásobek. V roce 1950 se podílely mzdové fondy 58,9 %, v roce 1960 56,8 % a v roce 1962 52,18 % z celkových výrobních nákladů, zatímco v průmyslu činil podíl mzdových fondů v roce 1961 pouze 26,4 % z celkových nákladů. Přitom v pěstební činnosti v roce 1960 75,5 %, v roce 1962 71,45 %. V těžební činnosti v roce 1960 58,2 %, v roce 1961 57,3 % a v roce 1963 56,3 %.

Obraz o vybavenosti výrobní základny lesního hospodářství by však nebyl úplný, kdybychom jej současně neporovnali se současným využíváním těchto prostředků. V tomto směru však ukazatele v lesním hospodářství jsou méně příznivé než v ostatních odvětvích. Casové využití mechanizačních prostředků se pohybuje pouze od 23,2 % u lanovek, 53,2 % u motorových pil, do 65,8 % u kolových traktorů a 78 % u nákladních automobilů, zatímco v průmyslu vlivem větší možnosti směnnosti se pohybuje ve stejném porovnání od 92,4 % do 105,6 %.

Tento nepříznivý ukazatel je praktickým důsledkem vlastních výrobních podmínek, kde až na nepatrné výjimky se dosud nepodařilo podstatně změnit tradiční výrobní způsoby, založené výhradně na ruční práci (které se v lesním hospodářství dochovaly z minulosti).

Postupující vybavování mechanismy nebylo a ani dosud v podstatě není doprovázeno novými technologickými způsoby a tak, i když počet a hodnota mechanismů roste, slouží tyto mechanismy více pouze prostému nahrazení ruční práce a živé energie motorickou energií než vlastnímu ovlivňování úrovně výroby zvyšováním produktivity práce. Proto změnit výrobní základnu v lesním hospodářství nebude úkolem pouze růstu technického strojního vybavení, ale současně změny technologie jednotlivých výrobních procesů, protože izolované vybavování dalšími základními fondy by nemohlo přinést potřebný výsledek. Již několikrát jsme se přesvědčili, že tato izolace byla více na škodu než k prospěchu, zvláště když zavedením překotné řádně neověřené výroby a hlavně nezajištěním změny technologie je ještě dnes mnoho vyrobených strojů nevyužito.

Hodnotový stav vybavení výrobní základny je však třeba ještě doplnit rozbořením účinnosti jednotlivých kategorií strojů. Přírodní podmínky i prostorové a váhové rozměry hlavního výrobku — dřeva — podmiňují také technické parametry strojů. Dnes je již jasné, že cestou tzv. malé mechanizace můžeme prakticky pouze nahradit, a to ještě ne úplně, pouze část živé práce, že však obratu v zaostávání za průmyslem můžeme zvláště u výroby dřeva dosáhnout pouze pomocí těžké mechanizace. Současné strojní vybavení však má opačný poměr. Na celkových strojních základních fondech se podílejí: a) dopravní prostředky 69 %, b) energetické stroje 2,3 %, c) pily, skladovací zařízení, pracovní stroje, vč. pěstebních 21 %, d) ostatní, vč. inventáře 7,7 %.

Účinnost nasazení těchto převážně lehkých mechanismů je proto velmi nízká a někde dokonce ani nenahrazuje ruční práci zejména proto, že požadavky na nízké váhové parametry současně brzdí možnost sladění s vysokými výkonnostními parametry a mají vysoké materiálové nároky.

Současný stav technologie

Abychom si dokreslili celkovou situaci výrobní a technické základny, je nutno ještě provést rozbor současného technologického stavu. V podstatě se zabýváme dvěma základními činnostmi, tj. pěstováním a těžbou a na ně pak navazujícími pomocnými činnostmi. Obě dvě základní činnosti jsou charakterizovány značnou roztržitostí. I když v základě nemůžeme odstranit některou prostorovou roztržitost, nepodařilo se doposud odstranit ani časovou roztržitost, která tvoří hlavní brzdu dalšího rozvoje.

Kromě vlastní obnovy lesa je prakticky základem pěstební činnosti výroba sadebního materiálu. Celková rozloha produkční plochy lesních školek je dnes rozložena takto:

Převládají lesní školky do výměry 0,20 ha s 21 % a do výměry 0,40 ha s 34 %, do výměry 0,60 ha je 19 %, do 1 ha 11 % a nad 1 ha pouze 15 % školek. Tato značná roztržitost školek, a tím i nemožnost jejich vybavení stroji, způsobuje, že spotřeba pracovního času na 1 ha školkařské plochy činí u nás 4790 hod./rok, tj. 2,3 pracovníka, zatímco např. v NDR činí již dnes pouze 1540 hod./rok, tj. 0,7 pracovníka. Stupeň dosažené mechanizace u těchto školek neodpovídá ani potřebám, ani možnostem, které již dnes máme. Vlastní příprava půdy, kde je pro orbu dostatek prostředků, činí pouze 42 %, sítě 16 %, kypření a pletí 17 %, vyzvedávání sazenic 31,7 %, kde je naprostý dostatek vyorávačů. Teprve v letošním roce bylo přikročeno k intenzivnějšímu použití chemických prostředků pro práce v lesních školkách. Proto se ročně vynakládá v lesním hospodářství pouze ve školkařské činnosti na 1 ha ruční přípravy o 6027 Kčs více, na 1 ha sítě 3694 Kčs, na 1 ha pletí a kypření 2421 Kčs a na 1 ha vyzvedávání sazenic 3389 Kčs, než by bylo vynaloženo při mechanizovaném způsobu. Promítneme-li si tato čísla do celkové výměry lesních školek, tj. 4400 ha, reprezentuje tento nízký stupeň mechanizace pouze u přípravy půdy přes 7 mil., u sítě 2,5 mil., u kypření 12,5 mil. a u vyzvedávání 2,1 mil. Kčs, takže setrváním u převážného podílu ručních prací ztrácí lesní hospodářství s každým % nedosažené mechanizace 250 tis. Kčs, což celkově představuje možnost ročního snížení nákladů až o 20 mil. Kčs.

Obdobná situace je na úseku ostatních pěstebních prací přesto, že tyto úseky jsou podstatně méně vybaveny a existuje zde i méně možností. Při vlastní obnově lesa dosáhl stupeň mechanizace v přípravě půdy pro přirozenou obnovu pouze 11 % a pro umělou obnovu pouze 5,2 %.

Stejná situace je v těžební činnosti, přestože zde existují příznivější podmínky a možnost jejich rychlejšího ovlivnění. Tak v uplynulých letech se pracovalo průměrně na 150 500 pracovištích a průměrná soustředěnost na jedno pracoviště byla 80 plm dřeva. Tato základní roztržitost se potom promítá jak do přibližování, tak i do odvozu dřeva. Celkový stupeň mechanizace v těžební činnosti dosáhl v roce 1961 57,2 %, v roce 1962 60,9 %. Nejvyššího stupně mechanizace bylo dosaženo v odvozu 97,9 % a nejméně v přibližování 41,1 %. Na výrobu 1 plm dřeva bylo v průměru spotřebováno 7,14 hod. pracovního času, zatímco např. v Holandsku bylo spotřebováno 6,8 hod., ve Švédsku 6,4 hod., ve Finsku 6,4 hod., a to již v roce 1960. Nejvíce pracovního času je spotřebováno při vlastní těžbě, a to 2,97 hod., přibližování 1,4 hod. a manipulaci 1,1 hod. Nejméně v odvozu — 0,9 hod. na 1 plm. V lesním hospodářství pracovalo ke konci roku 1962 4469 motorových a 1324 elektrických pil, 683 pásových a 1367 kolových traktorů a 2197 nákladních automobilů. Na těžebně dopravních pracích bylo zapojeno 4469 motorových a 1324 elektrických pil, 505 pásových a 1023 kolových

traktorů, 160 lanovek a 1522 nákladních automobilů. Zvýšeného stupně mechanizace nebylo dosaženo lepším využitím prostředků, ale větším početním vybavením proti předcházejícím letům. U motorových pil v těžbě vzrostl počet na 126,1 %, u elektrických na 106 %, u kolových traktorů v přibližování na 140,2 % a u nákladních automobilů v odvozu na 111,2 % proti roku 1961. Proto se i zde projevuje růst stupně mechanizace o 3,7 % ne jako pokrok, ale jako vážné zaostávání. Index výkonů na jednotlivé prostředky v roce 1962 oproti minulému období podstatně poklesl — u motorové pily na 84,9 %, u kolového traktoru na 97,4 % a u nákladního automobilu na 95,2 % oproti roku 1961.

Tak jako celou pěstební činnost podstatně ovlivňuje činnost školkařská, tak činnost těžební ovlivňuje síť a vybavení manipulačních skladů. V současné době je dřevo manipulováno na 761 skladech neboli průměrně se po odečtení přímých dodávek manipuluje na jednom skladě od 7—10 tis. plm dřeva. Z toho také vyplývá značná nevybavenost manipulačních skladů. Pouze 19 %, tj. 151 skladů je zřízeno na vlastních pozemcích a pouze 8 % skladů, tj. 61 má vlastní vlečku. Vybavení těchto skladů neodpovídá ani potřebám jak co do rozlohy, tak ani co do vnitřního prostorového uspořádání. Pouze na 11 skladech jsou umístěny jeřáby, z toho 3 věžové, 3 kabelo-portálové a 5 mostových. Odkornovací stroje jsou instalovány pouze na 4 %, tj. na 31 skladech a pouze na 44 skladech jsou instalovány větší zkracovací stanice. Ostatní mechanizace je založena na principu malé mechanizace a na 90 skladech dokonce není ani elektrická energie. Proto ani na tomto úseku nebylo ještě dosaženo podstatného obratu v technickém rozvoji. Stupeň mechanizace při manipulaci dosáhl 78,7 % a při nakládání dřeva pouze 55,4 %. V kapacitním rozložení opět převládají malé sklady: do 5000 plm je jich 45 %, do 10 000 plm 33 %, do 20 000 plm 15,3 % a nad 20 000 plm pouze 6,7 %. Kapacitní skupina nad 20 000 plm je však právě prakticky jediná, kde je možno očekávat na základě mechanizace vyšší produktivitu práce.

Rozhodující podíl základních fondů tvoří lesní cesty, jejich hustota dnes však již neodpovídá ani potřebám intenzivního hospodaření, ani vlastnímu rozložení surovinových zásob. V roce 1962 připadalo na 1000 ha lesa 3,12 km tvrdých cest a 7,27 km měkkých cest. Zvláště nepříznivý je tento poměr na Slovensku, kde na 1000 ha připadá pouze 1,72 ha tvrdých a 2,91 ha měkkých lesních cest. Roční výstavba nestačí zejména u tvrdých cest tento stav radikálně změnit a na Slovensku je příčinou značných ztrát na dřevní hmotě — gravitačním spouštěním. Rychlejšímu tempu výstavby cest brání zastaralost, a tím i značná nákladnost této výstavby.

V důsledku zaostávání vlastních technickovýrobních podmínek se prohlubuje i vážné zaostávání v pracovních silách, a to nejen v jejich počtu, ale i ve vlastní kvalifikaci. Potřebné kvalifikace není dosahováno ani u dělníků, ani u technických pracovníků. Pouze 35 % lesních dělníků má potřebnou plnou kvalifikaci a jejich doplňování z řad absolventů učňovských škol se nedaří. U technickohospodářských pracovníků, kteří tvoří 19,5 % podíl z celkového stavu pracovníků, je 43,3 % bez odborného vzdělání.

Celkový rozbor technické a výrobní základny lesního hospodářství ukazuje na vážné zaostávání a je nanejvýš nutno usměrnit další vývoj. V celém národním hospodářství se v současné době klade důraz na shromadňování, koncentraci a specializaci výroby. Jde o to, jsou-li podmínky v lesním hospodářství natolik rozdílné, abychom měli nebo mohli jít jinou cestou. Srovnáme-li naše výrobní podmínky s příbuznými odvětvími i s průmyslem, najdeme zde sice mnoho různých působících faktorů, avšak i mnoho společných faktorů. I zemědělci donedávna pracovali na roztržštěných pracovištích, na které by asi těžko nasazovali dnešní

technologii a mechanizaci. I když jsme v lesním hospodářství vázáni delší výrobní dobou, nemůžeme se dostat k výkonné technice starými podmínkami.

Jaké jsou tedy cesty a možnosti, kterých bychom měli začít urychleně využívat:

1. Zavést do pracovních postupů zákonitou cykličnost jak v pěstební, tak i v těžební činnosti. Považovat přitom jako zásadu návrat na jednotlivá pracoviště jednou za 5 let.

2. Po vzoru průmyslu prosadit důkladnou předvýrobní přípravu všech pracovišť před vlastním nasazováním mechanismů.

3. Provést účelnou koncentraci pracovišť a tak vytvořit podmínky pro průmyslovou velkovýrobní technologii.

4. Postupně soustředit výrobu, která se neváže přímo na lesní pracoviště, do větších výrobních jednotek.

5. Na základě koncentrace pracovišť a soustředění výroby přistoupit ke specializaci v organizaci práce.

6. Usměrnit další vybavování lesního hospodářství základními prostředky ve prospěch strojních investic.

7. Zvážit nutnost zavádění jednoúčelových specializovaných mechanismů potřebných pouze v malých sériích.

8. Zajistit výrobu potřebných mechanismů cestou specializace výroby mezi členskými státy RVHP.

9. Provést touto cestou i účelnou specializaci vývojových a výzkumných prací, a tak soustředit dnešní roztržštěnost vědeckých pracovníků zaměřených často na řešení stejných otázek po několika liniích.

Na základě těchto zásad byla vypracována perspektiva dalšího rozvoje lesního hospodářství jak po stránce technologického zaměření, tak i technického vybavení. Protože technické vybavení není možno zajišťovat izolovaně pouze pro naše lesní hospodářství vzhledem k malému počtu požadovaných strojů i zařízení, byla tato perspektiva projednána v rámci členských států RVHP a bude přikročeno i ke specializaci výroby strojů a zařízení.

Pěstování lesa tvoří několik skupin činnosti: Je to především zajištění dostatku vhodného semene a jeho uchování po delší dobu k překonání periodičnosti semenných roků. Vlastní sběr semen ze stojících stromů zůstane i do budoucna bez větších změn. Vývoj je zaměřen na konstrukci pojízdných hydraulických zvedáků s vysokou průchodností a vysokou stabilitou pro výstup do korun až do výše 30 m. Současně mají mít tyto hydraulické zvedáky zařízení na ovládání a řízení zvedáků z pracovního místa sběrače. Je jisté, že dořešení tohoto úkolu nebude snadné, zvláště s ohledem na tvar korun stromů a umístění semen. Jako prozatímní řešení bude urychlen vývoj motorového výtahu se zařízením k bezpečnému přestupu trhače na sousední stromy.

Sběr těžkých opadavých semen ze země bude zajištěn výrobou vysavače, jehož sériová výroba bude uskutečněna v roce 1965. Je to adaptér k malotraktůrce a pracuje s čistotou vysávání do 80 %, což je postačující pro provozní potřebu. Dosahuje v poloprovozním ověření a při střední úrodě výkonů 20–50 kg žaludů a 5–10 kg bukvic za směnu a snižuje náklady na 1 q semene na 30–100 Kčs u žaludů a 300–1000 Kčs u bukvic.

Vlastní zpracování šišek a surového semene bude soustředěno do dvou semenářských závodů, které budou postaveny do roku 1967 a vybaveny nejnovějšími mechanismy a automatizačními prvky. Součástí těchto závodů budou

i moderní klimatizační sklady pro dlouhodobé bezztrátové uskladňování semen z let bohaté úrody. Výstavba těchto závodů byla již zahájena a jejich dobudováním bude dosaženo zvýšení produktivity práce z dnešních 5 hodin na 1 q šišek na 1,33 hod., tj. snížení spotřeby času o 74 % proti dnešnímu stavu.

Druhou skupinou je školkařská činnost. Aby mohlo být přikročeno ke komplexnímu technickému vybavení, je na tomto úseku nutno provést technologická opatření jako opatření přípravná. Ukazuje se nutné přebudovat systém lesních školek a současně specializovat výrobu sazenic. Do roku 1970 se má zvýšit dnešní průměrná výměra školek 0,47 ha na 0,80 ha a 52 % lesních školek má mít rozlohu od 0,5—5 ha a 8 % školek nad 5 ha. To znamená přebudovat dnešních 70 % lesních školek, přitom však i školky menší výměry mají být uspořádány tak, aby úhrnná plocha sdružených i jednotlivých školek neklesla pod 3 ha plochy. Sdružené lesní školky jsou školky v okruhu do 500—1000 m.

Technické vybavení lesních školek není dosud plně unifikováno a počítá se dvěma základními energetickými nosiči, a to RS-09 výroby NDR a TN 4K2-10 výroby Agrostroje. Vývoj závěsného nářadí je prakticky u obou těchto nosičů dořešen; skládá se z otočného neseného pluhu a nesené rotační frézy, secího stroje se zasypávačem i se samostatným zakrývačem výsevu pískem, z půdního kartáče, neseného všerobu, 2—3řádkového nebo 3—4řádkového vyorávače zasazenic, 5 až 7řádkového školkovacího stroje, celozáhonového podřezávače, rotační okopávačky, závěsného rozmetadla, neseného přehazovače kompostu, z postřikovacího neseného zařízení. Vcelku lze říci, že adaptéry k traktoru RS-09 jsou prakticky většinou již v sériové výrobě, adaptéry k traktoru TN-4K2-10 až na pluh a frézu budou v ověřovacích sériích během roku 1965—1966.

Technologie předpokládá u traktoru naší výroby záhony šířky 100 cm, u RS-09 150 cm. Pro rychlejší postup mechanizace ve školkařské činnosti bude proto účelnější orientovat náš školkařský provoz v převážné míře na soupravy RS, které budou v příštích letech dováženy z NDR.

Přebudováním systému lesních školek a uplatněním uvedené mechanizace se předpokládá, že se sníží na 1 ha školkařské plochy potřeba pracovního času na 1500 pracovních hodin, což u nás po dosažení stanovených úkolů představuje úsporu přes 5000 pracovníků.

V současné době se zakládá v našem lesním hospodářství průměrně 400 ha nových lesních školek ročně (1959 — 244 ha, 1960 — 217 ha, 1961 — 642 ha, 1962 — 589 ha, 1963 — 272 ha). Přitom však koncentrace těchto školek je velmi neuspokojivá. Obnovujeme-li ročně 400 ha lesních školek, znamená to, že úkol přestavby je naprosto reálný, a proto příští leta bude nutno v něm daleko intenzivněji pokračovat.

Kromě produkce prostokořenných sazenic se počítá s produkcí sadebního materiálu v rašelinocelulózových kelímcích, které mají jednak začít etapu odstraňování časového omezení zalesňování a odbourávání pracovní špičky, jednak podstatně snižují ztráty při zalesňování extrémních ploch. Rašelinocelulózových kelímků začali ve větší míře používat v Norsku, kde jejich výroba dosahuje dnes 600 mil. kusů ročně. Výrobní cena tohoto kelímku se pohybuje podle velikosti od 5—18 haléřů za kus. Základní surovinu tvoří ze 75 % rašelina, 22 % odpadní dřevovina a 3 % hnojiva a tmelící látky. V roce 1962 byly v lesním hospodářství zahájeny první ověřovací pokusy s touto technologií. Srovnáním této technologie s výsadbou prostokořenných sazenic se ukazuje, že pro naše poměry bude možno s úspěchem využít technologie při likvidaci těžko zalesnitelných ploch. Ztráty na těchto zalesněních dosahují nyní 50 %. Použitím těchto kelímků je především

možno snížit o 25 % počet sazenic na ha a snížit dnešní ztráty na 20 %. I když se zde nepočítá s podstatnou finanční úsporou, sníží se podstatně špičková potřeba pracovníků z 27 600 na 2 měsíce na 5700 na 8 měsíců.

V lesním hospodářství se počítá s postupným ročním rozšiřováním tohoto způsobu výsadby až na 10 mil. kusů a jejich využitím, zejména v suťových a krasových oblastech.

Další skupinu pěstebních prací tvoří práce na obnově lesa, tj. zalesňování, česťování a první zásahy ve výchově porostů. Tyto práce tvoří dnes v našich členitých podmínkách nejobtížnější úsek z hlediska možnosti i rychlosti technického pokroku. Pro nejbližší období není počítáno s podstatnější změnou až na rovinné terény s příznivou strukturou půdy. V rámci RVHP budou proto konstruovány pojízdné agregáty pro celoplošnou přípravu půdy a sázecí stroje s možností výsadby sazenic do výšky 40 cm. Uvažuje se též o konstrukci samohybných souprav pro pruhovou přípravu půdy ve sklonitých terénech, kde nebudou dobývány pařezy, a zdokonalení nesených jamkovačů.

Pro vlastní ošetřování kultur se předpokládá zdokonalení nesených kultivátorů a využití motorových okopávaček M-4 a MR-6, jakož i využití přenosných vyžinačů a okopávaček SALP. Přes tyto některé možnosti však zůstane v našich poměrech pro nejbližší dobu na těchto úsecích činnosti značný podíl ruční práce.

Jak již bylo uvedeno, jsou v pěstební činnosti nejreálnější podmínky pro rychlý obrat v technickém pokroku ve výrobě sadebního materiálu, kde je také možno v krátké době očekávat uvolnění pracovníků. Proto této činnosti je třeba v současné době věnovat nevšední pozornost tak, aby aspoň jeden úsek činnosti byl řádně vyřešen.

Druhá hlavní činnost — těžební — je prakticky i přes některé dílčí úspěchy ve stejné situaci. Bezprostřednost jejího spojení s ostatními úseky národního hospodářství však nutí k rychlejšímu řešení. Zvláště na tomto úseku se neobejdeme bez hlubších technologických změn i samotných změn ve vlastní organizaci práce. Těžební činnost se již zdaleka více podobá průmyslové činnosti, a proto je zde možno aplikovat nejen techniku, ale i organizaci práce průmyslových podniků.

I když základem těžební činnosti budou manipulační dřevosklady, není možno jako např. u lesních školek nastoupit izolované řešení. Jednotlivé fáze těžební činnosti nutno považovat za komplex dílčích úkolů při výrobě dřeva.

Abychom vytvořili základní předpoklady, musíme se především vypořádat se značnou časovou i prostorovou roztržitostí. Až celkem na malé procento lesních porostů je možno (a ve většině případech dokonce nutno) nastoupit zásadu pětiletých cyklů v porostech včetně výchovných zásahů. Samotná pětiletá cykličnost však neovlivní koncentraci natolik, aby se mohly podstatně změnit poměry v těžební činnosti. Proto je třeba opustit zásadu posuzování provádění těžebních návrhů pouze z hlediska jednotlivých porostů a přistoupit k posuzování z hlediska celých porostních souborů. Vedoucí myšlenkou při tomto soustředování těžebních pracovišť by neměly být administrativní hranice organizačních a správních jednotek, ale terénní a gravitační podmínky. Dosavadní zkušenosti z již provedených soustředění však ukazují ještě na jiné momenty, které nelze opomíjet.

Je to především stav dopravní sítě pro odvoz dřeva, který je ve většině případů limitujícím činitelem pro stupeň soustředění. Při soustředování dřevní hmoty je nutno počítat s tím, že čím větší množství hmoty gravituje k určité komunikaci,

tím spolehlivější provoz musí být po ní umožněn i v delším časovém období, tzn. i za nepříznivých klimatických podmínek. Proto je nutno volit soustřeďování tak, aby vytěžená hmota mohla být odvezena v období odpovídajícím daným komunikačním poměrům. Je však možno postupovat i opačně a podříditi komunikační poměry soustředění za předpokladu celoročně vyhovujících komunikací nebo provedení jejich úprav, zejména zpevněním.

Druhou vážnou otázkou je časové rozdělení zvláště ve smíšených porostech a časové rozdělení porostů z hlediska rovnoměrného zastoupení věkových tříd v jednotlivých letech. Volbu soustředění je třeba upravit tak, aby nenastávaly velké meziroční výkyvy v možnosti výroby sortimentů a zásobování odběratelů surovinou.

Další vážnou podmínkou je v každém případě dodržet umístění těžby podle lesního hospodářského plánu a časově pak zajistit, aby předmýtní těžby předcházely mýtní těžby, aby případné zvyšky předmýtních těžeb mohly sloužit k zašetržení mýtních těžeb. Dá se obvykle předpokládat, že vzhledem k tomu, že předmýtní těžby jsou předepisovány jako minimální, se při těžbě předpis překročí.

Vcelku lze nakonec k intenzitě soustředění říci, že čím větší soustředěnost, tím větší nutnost dokonalé předvýrobní přípravy.

V souvislosti s časovým a prostorovým uspořádáním těžeb je třeba se ještě zmínit o vlastní přípravě pracovišť. V minulém roce bylo provedeno vlastní umístění těžeb a technologická typizace. Výsledek těchto prací dá alespoň hrubý obraz o rozdělení pracovišť a orientaci pro potřebu mechanismů. V průřezu bude sloužit jako výchozí podklad pro vlastní přípravu pracovišť. Tyto práce se u nás již vcelku vžily a mělo by se stát pravidlem, aby tato předvýrobní operace nejméně 1 rok předcházela před vlastním zahájením těžebních prací.

Vlastní technologický proces těžební činnosti i navazující technické vybavení je již v současné době a bude čím dál víc ovlivňováno nutností omezit podíl operací na pracovištích v lese a jejich přenesení na pracoviště mimo les. A právě proto je třeba celou činnost při výhledovém řešení považovat za jeden soubor technologických opatření.

Vlastní technické vybavení těžební činnosti doznalo v posledních letech kvalitativní změny. Podíl mechanizovaných prací podstatně vzrostl na všech úsecích (tabulka I). Ve stejném období se zvýšil v lesním hospodářství početní stav mechanizačních prostředků (tabulka II).

I.

Úkon	Rok				Index	
	1956	1960	1961	1962	1962/1956	1962/1960
	%					
Těžba — kácení	19,3	60,1	67,7	72,8	377	121
Přiblížování	8,2	30,1	34,0	41,1	501	136
Odvoz	77,6	96,0	96,9	97,9	126	102
Nakládání	20,7	54,3	59,4	65,6	331	121
Těžební činnost celkem	31,4	54,3	57,2	60,9	194	112

Motorový prostředek	Rok				Index	
	1956	1960	1961	1962	1962/1956	1962/1960
	plm					
Motorové pily	1839	3280	3732	4469	242	136
Kolové traktory	708	734	842	1032	144	139
Pásové traktory	416	402	482	505	121	125
Nákladní automobily	1324	1255	1370	1522	115	121

Tohoto stupně mechanizace nebylo proto dosaženo lepšími pracovními postupy nebo lepším využitím prostředků, ale zvýšením jejich počtu. U některých pracovních operací dokonce absolutní objem mechanizace poklesl. Je sice pravda, že zvýšený počet mechanismů musí být nasazován na méně příznivá pracoviště i méně příznivou dřevní hmotu a tyto podmínky ovlivňují jejich výkonnost. A právě proto musíme tím důkladněji práci s těmito mechanismy připravit.

Jaký je stav, jaké jsou další předpoklady a co je třeba na jednotlivých úsecích vykonat?

V těžbě dřeva i přes dosažení vysokého stupně mechanizace nedošlo prakticky k velkým změnám. Značná část operací je i nadále konána ručně. Ke konci roku 1962 bylo do vlastní těžby nasazeno 3556 motorových pil a jejich počet vzrostl na 126,1 % proti roku 1961. Samotné kácení je mechanizováno na 72,8 % a pokud nebudou dodávány podstatně odlehčené pily pro těžbu slabého materiálu není ani možno počítat s dalším růstem stupně mechanizace. Až na nepatrné výjimky nebylo přikročeno k motorovému odvětvování. V podstatě však zůstávají všechny tyto ostatní práce odkázány na ruční práci.

Vlastní těžba dřeva je v současné době nejméně technicky zajištěný úsek těžební činnosti. Náš vývoj motorových pil nezajišťuje potřebné parametry a dodané pily tuzemské výroby již neodpovídají potřebám. Proto se uvažuje o zastavení této výroby a krytí potřeby z dovozu do doby, než bude zajištěna kvalitní výroba pil světové úrovně.

Pro další vývoj je v rámci RVHP stanoveno, aby byly urychleně vyvinuty dva typy pil: pila o váze do 10 kg s výkonem 5–7 k pro vlastní kácení (zejména silnějších stromů) a pila o váze 6 kg s výkonem 3–4 k pro kácení slabších stromů a pro odvětvování.

Řešení motorových pil však v současné době naráží na nemalé zdravotní potíže, které nebude jednoduché odstranit. Jde zejména o snížení vibrace a hluku.

Hygienicko-zdravotní parametry dnešních motorových pil vyžadují tedy vážné řešení. V této souvislosti se uvažuje s navrácením ke konstrukci malých pojízdných elektroagregátů pro pohon 1–2 elektrických pil.

Motorovou pilu považujeme v současné době za pokrok. Přesto však prakticky další cesta technického pokroku musí jít i jinou cestou. Proto již v plánech našeho výzkumu i ve vývojových a konstrukčních pracích RVHP je stanoveno zkonstruovat pojízdná zařízení na těžení stromů. V našich poměrech se neuvažuje sice s těžebně přibližovacími kombajny, ale pouze s montáží řezacího ústrojí na traktory s hydraulickým ovládáním.

V současné době se neplánuje mechanizace jiných operací na pracovištích v lese, a proto nebudou ani vyvíjeny žádné mechanismy.

Vlastní kácení však není jen otázkou technického vybavení, ale i celé organizace práce. Výkon dnešních motorových pil v roce 1962 značně poklesl a dosáhl pouze 85 % výkonu roku 1961, tj. 2392 plm. Nasazování motorových pil při jejich značném nedostatku není věnována patřičná pozornost a jejich časové využití tomu plně nasvědčuje. Přitom však na 1 plm těžby motorovou pilou se dosahuje úspory 8,4 %, tj. 2,21 Kčs proti ruční práci, což představuje celkově značnou částku.

Přibližování dřeva dosáhlo v posledních letech nejvyššího vzrůstu podílu mechanizace. Zatímco v roce 1956 činil podíl mechanizace přibližování pouze 8,2 %, v roce 1961 již 34 % a v roce 1962 již 41,1 %. Od roku 1960 bylo do lesního hospodářství dodáno 440 nových pásových traktorů, přes 900 kolových traktorů a 82 lanovek. Početní stav mechanizačních prostředků vzrostl na 212 %, avšak objem přibližování pouze na 190 %. Růst početního stavu proto neodpovídá růstu podílu objemu mechanizace v přibližování. Nejhorší situace je u lanovek, kde celkový objem v roce 1962 dokonce poklesl na 75,5 % při početním růstu lanovek na 106,2 % proti roku 1960.

Ukazuje se proto, že technické vybavení není příčinou pomalého růstu objemu, ale že nedostatky je nutno hledat v organizaci práce a technologii. Největší překážkou na tomto úseku je malá připravenost pracovišť, kdy traktory jsou nasazovány živelně, jako tomu bylo u potahů, a že i během dne mění pracoviště. Jsou případy, kdy traktor přiblížil za den pouze 2–3 plm dřeva.

Proto musí být v současné době hlavní pozornost věnována vlastní organizaci práce, protože používané traktory již dnes odpovídají požadavkům přibližování dřeva.

Do budoucna však ani zlepšení organizace práce nebude stačit. Dnešní soustavy traktorů mají být postupně doplněny a nahrazeny traktory s náhonem na všechna čtyři kola v rámci specializace výroby. Dále je ve vývoji dálkové ovládání traktorů, které je již u nás zkoušeno a do vývoje je zařazeno i dálkové ovládání lanovek. Mimo zvýšení bezpečnosti práce snižuje se spotřeba pracovního času o 40 % a dosahuje se 1,80 Kčs úspor na 1 plm. Ve vývoji i v ověřovací výrobě je dnes již mnoho zařízení jako nutná výstroj traktorů. Je to především kolesna a přibližovací šupna, nesený výložník, ochranný rám a rampovací vzpěra. Pro přibližování rovného dříví, pokud je bude nutno v lese vyrábět, je ve vývoji jednonápravový přívěs s hnanou nápravou. Vcelku se má dnešní poměr v přibližování dřeva změnit do roku 1970 takto:

traktory v roce 1961	36,5 %,	v roce 1970	50,0 %,
lanovky v roce 1961	1,5 %,	v roce 1970	20,0 %,
potahy v roce 1961	62,0 %,	v roce 1970	30,0 %.

Změnit tento poměr nebude jednoduché, ale je to nutné. Především půjde o to, dosáhnout podstatného zhuštění přibližovací sítě tak, aby se do roku 1970 pohybovaly u traktorů přibližovací linie ve vzdálenosti 100–120 m, u lanovkových terénů 120–150 m.

Provedením všech těchto opatření lze potom dosáhnout snížení pracnosti u této operace na 78 % do roku 1970 a na 50 % do roku 1980 i přes větší podíl lanovek.

O d v o z d ř e v a je ze všech činností nejvíce mechanizován. Přebudováním odvozního parku i technickým vybavením odvozních souprav došlo prakticky úplně

k odbourání nakládání dlouhého dříví, zvýšila se obrátkovost dopravy a je zajištěna potřebná manévrovatelnost odvozního parku. Tento současný stav dopravy dřeva z lesa spotřebiteli nečiní větší potíže, avšak bude podstatně ovlivněn dalším vývojem, zejména koncentrací dřevařských závodů a výstavbou našich manipulačních skladů. S ohledem na tyto faktory ani naše doprava již dnes nevyhovuje. Toto nutné přebudování bude provedeno ve dvou etapách. Pro nejbližší dobu zůstává páteří soubor nákladních automobilů typu VS a bude doplňován odvozními soupravami typu Škoda o nosnosti 14 t a typu Tatra o nosnosti 18 tun. Obě tyto soupravy se uvažují jako návěsné soupravy. I pro rovnané dříví se předpokládá především využití těchto souprav návěsných tahačů. Poloprovozní zkoušky již probíhají a ověřovacími sériemi mají projít v roce 1965. U všech těchto souprav se počítá s dálkovým ovládáním v zatáčkách.

V další etapě bude dopravní park úplně přebudován zavedením odvozních souprav jednotné řady RVHP. Jednotlivé etapy by měly probíhat tak, aby po ukončení přestavby podíl jednotlivých kategorií činil:

40 % odvozní soupravy lehkého typu,	tj. 10 t,
40 % odvozní soupravy středního typu,	tj. 14—18 t,
20 % odvozních souprav těžkých,	tj. 18 t a více.

Rozhodujícím činitelem zde zůstane jednak kvalita lesní dopravní sítě a její únosnost, jednak dopravní vzdálenost, u níž se počítá s prodloužením až na 50 km. Zásadní koncepce nevychází již z normálních autosouprav, ale zásadně z oddělení energetického zdroje — tahače — od účelových návěsů pro možnost všestrannějšího použití energetických tažných zdrojů.

Protože již nelze v odvozu dřeva počítat se zvyšováním podílu mechanizace, musí se pozornost při organizaci dopravy obrátit k jejímu zhospořádání. Především bude nutno dosáhnout optimalizace dopravy tak, aby se dosáhlo nejmenších souhrnů odvozních vzdáleností.

S růstem dálkové dopravy bude třeba i urychleně řešit buď možnost překládání, nebo aspoň přepínání tahačů z lesa a mimo les.

Přebudováním dopravy na těžší tonáž se dosáhne snížení nákladů až o 40 % na 1 plm, současně s řešením dopravy prázdných vleků na tažném vozidle, což přinese i další materiálové úspory.

I když nám vlastní doprava dřeva z lesa dnes již nečiní tolik potíží, je třeba urychleně řešit další tři otázky:

- nakládání krátkých výřezů a rovnaného dříví, pokud se budou v lese vyrábět,
- čistou dálkovou dopravu hotových sortimentů s ohledem na stav železniční přepravy z manipulačních skladů,
- svazkování nebo paletizaci krátkých sortimentů pro možnost jejich hromadného skládání i nakládání.

Tato mechanizace má do roku 1970 dosáhnout 88 %, čímž by v podstatě odpadlo pracné nakládání a skládání jednotlivých polen a výřezů.

Jestliže dnešní stav dopravy můžeme považovat vcelku za vyhovující, zůstávají vážné nedostatky v organizaci práce. Je to především chaotičnost v nasazování odvozních souprav i do naprosto neodpovídajících odvozních poměrů (s řádně nezajištěnou hmotou, s častým měněním pracovišť a s dlouhými prázdnými jízdami), což jednak neúměrně snižuje výkon souprav, jednak zvyšuje výrobní náklady. V současné době musí být proto tyto závady odstraňovány.

Konečnou a vcelku nejdůležitější etapu výroby dřeva tvoří **m a n i p u l a č n í s k l a d y**. Jejich dnešní stav, struktura i vybavení prakticky až na malé výjimky odpovídají poměrům starého způsobu výroby, tj. většinou jsou vybaveny pouze pro naložení sortimentů na železniční vagóny.

Vybavení, síť i rozmístění dřevoskladů však není možno posuzovat pouze izolovaně z hlediska lesního hospodářství. Proto při přestavbě skladů v lesním hospodářství klademe hlavní důraz při řešení technologie výroby dřeva. Právě na těchto pracovištích můžeme radikálně změnit poměr strojního a stavebního vybavení a uplatnit princip těžké strojní mechanizace.

V připraveném výhledu spolu s odběratelskými podniky se uvažuje přebudovat ve dvou etapách naše manipulační sklady takto:

1. Zásadně u všech uvažovaných dřevokombinátů současně zřídit společný sklad pro manipulaci surového dřeva. Těchto skladů má být 59.

2. V tzv. hluchých prostorách, tj. v místech, odkud nebude dřevo komplexně dodáváno na dřevokombináty (vzdálenost přes 50 km), rekonstruovat nebo zřídit dalších 146 manipulačních skladů lesního hospodářství. Při této rekonstrukci se počítá s dnešním prodloužením odvozní vzdálenosti z průměru 17 km dosahovaného dnes na 25–30 km, přičemž maximální vzdálenost soustředování dřevní hmoty nemá překročit hranici 50 km. Tak jsou již i dnes vypracovány surovinové základny.

Celková kapacita těchto skladů má obsáhnout 96 % únosné těžby dřeva a vzroste proti roku 1960 o 50 %. Podstatně se změní kapacitní rozložení skladů. Početně budou nejvíce zastoupeny sklady od 20–50 tis. plm, hmotově však sklady od 50–150 tis. plm, kde se uvažuje soustředit 44,6 % hmoty.

Současně s kapacitním přebudováním vzroste i podíl mechanizačního vybavení. Především všechny sklady mají mít železniční vlečku, vnitroskladová doprava (zejména nakládání a skládání) má být mimo dopravníky řešena jeřáby, jejichž počet proti dnešnímu stavu vzroste u věžových jeřábů 15krát, u kabelo-portálových jeřábů 9krát, u mostových jeřábů 6,5krát.

Dále se má na těchto skladech zvětšit počet odkorňovačů 8krát, zkracovacích stanic 3krát a mechanizačních zařízení na štípání dřeva 4krát. Naproti tomu poklesne počet malých mechanismů, tj. elektrických pil o 32 %, benzínových pil o 52 %, navijáků o 62 %.

Na všech skladech s kapacitou nad 50 000 plm se počítá se zavedením této těžké mechanizace. Časový postup má být sladěn tak, aby do roku 1970 bylo rekonstruováno nebo vybudováno 85 skladů a zbytek dále po roce 1970.

Technická efektivnost přestavby a výstavby těchto skladů se projeví především celkovým zvýšením produktivity práce při výrobě dřeva.

V jednotlivých činnostech vzroste produktivita práce v těžbě dřeva o 23 %, v přibližování o 12 %, v odvozu o 28 %, v manipulaci o 42 %, v nakládání o 43 %, takže celkové zvýšení produktivity práce má dosáhnout při výrobě dřeva 29 %.

Celková výstavba a rekonstrukce si vyžádá náklady 530 mil. Kčs. Na jeden plm dřeva je možno dosáhnout skutečné úspory 4–5 Kčs, což znamená, že vložené prostředky budou navraceny zhruba za 10–12 let.

Přitom náklady na budování manipulačních skladů jsou v současné době značně vysoké a činí 70 až 80 Kčs na jeden kapacitní plm. V těchto nákladech však opět převažují náklady na stavební úpravy, které tvoří 60 až 70 %, zatímco vlastní strojní technologické vybavení je opět v minimu. Proto ani dosavadní způsob rekonstrukce manipulačních skladů nezajišťuje přechod od stavebního vybavení k vybavení strojnímu. Tento nepříznivý poměr je do budoucna třeba ovlivnit tak,

aby váhové poměry investičních prostředků byly při budování manipulačních skladů obráceny ve prospěch investic strojního a technologického vybavení.

K zajištění těchto dvou hlavních činností lesního hospodářství slouží jednak pomocné výroby a provozy, jednak hlavně investiční výstavba. Bez celkové účelné rekonstrukce základních fondů nemůže jít lesní hospodářství kupředu. Stejně jak se nepříznivě projevuje dosavadní složení základních fondů, tak je i doposud nepříznivě určován celkový směr investiční výstavby. Z investičních prostředků vložených do lesního hospodářství v roce 1961 tvoří strojní investice pouze 34 %, v roce 1962 pouze 29 %. Tento podíl je sice ovlivňován základní nutností zhuštění lesní dopravní sítě a celkovou výší investičních prostředků, avšak i na tomto úseku existuje řada možností jak tento poměr ovlivnit. Rychleji bude třeba prosazovat nové metody ve výstavbě lesních cest, účelné dimenzování vozovek a využívání materiálů z místních zdrojů. Ekonomická vzdálenost dopravy místního stavebního materiálu je dána vzdáleností 10 až 12 km od místa stavby. U lesních cest je nutno urychleně prosadit moderní mechanizaci i stabilizační prvky do výstavby. Provedenými poloprovozními pokusy na 13 km silnic bylo prokázáno, že stabilizace s povrchovým dehtovým nátěrem přináší na 1 km úsporu 80 až 130 tis. Kčs s dobrými technickými i statickými vlastnostmi silnic.

V původním plánu tvrdých lesních silnic se předpokládalo postavit do roku 1970 714 km tvrdých silnic a 425 km měkkých cest. Tento plán nebude pravděpodobně plně realizován, a proto je tím naléhavější ušetřit novými metodami výstavby potřebné investiční prostředky.

Vedle cest a silnic je nutno se do roku 1970 vypořádat jednak s garážováním vozidel, a tím i se škodami, které na těchto prostředcích vznikají v zimním období, jednak i se zajištěním možnosti řádné údržby všech mechanizačních prostředků. Proto má být do roku 1970 postaveno přes 2000 boxů garáží a 150 údržbáren mechanizačních prostředků. Tím mají být zajištěna všechna vozidla a možnost řádné a kvalitní údržby na všech závodech.

Společně s řešením těchto základních otázek technického vývoje v lesním hospodářství jednak po stránce vybavení, jednak po stránce základních technologických změn, musí být řešena především i otázka kvalifikace i pracovního a sociálního zabezpečení pracovníků v lesním hospodářství vůbec. Protože nové technologické postupy i růst technického vybavení začíná vytvářet novou výrobní základnu, která pomalu, ale bezpečně začíná přerůstat současné organizační formy lesního hospodářství, bude nutno postupně zvážit a sladit výrobní základnu s existující organizační formou.

Uvedený rozbor výrobní i technické základny v lesním hospodářství a jejího dalšího vybavování je proto úzce závislý na celkové změně technologie výrobních procesů, které musí tvořit hlavní základ pro další růst technické úrovně lesního hospodářství.

Souhrn

Lesní hospodářství tvoří v národním hospodářství ČSSR podstatný podíl. Každoročně roste podíl technického vybavení, a to jak strojního, tak především stavebního. Převážný podíl základních fondů tvoří lesní cesty.

Vlastní strojní vybavenost nedosahuje však žádoucí úrovně, a je podstatně nižší než v ostatních sektorech. Proto také podíl živé práce na celkovém objemu výroby je doposud v lesním hospodářství vysoký. Ve využívání základních stroj-

ních fondů nebylo doposud přes znatelné zlepšení dosaženo zásadního obratu, zejména pomalým postupem změn v technologii výroby.

Dalšímu a rychlejšímu zavádění mechanizačních prostředků brání v současné době technologická nepřipravenost jak na úseku pěstebním, tak i těžebním. Nejméně mechanizovaných prací je v současné době v obnově lesa, v ochraně a ošetřování a v přibližování dřeva.

Aby bylo dosaženo obratu v růstu mechanizace, je především třeba zavést do pracovních postupů zákonitou cykličnost, prosadit provádění důkladné předvýrobní přípravy pracovišť před vlastním nasazováním mechanismů a provést účelnou koncentraci pracovišť jako podmínku pro možnost uplatnění velkovýrobní technologie. Současně bude nutno soustředit výrobu, která se neváže přímo na lesní pracoviště do větších výrobních jednotek a výrobu specializovat. Další vybavování mechanismy organizovat v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci.

Nejrychlejšího obratu je možno dosáhnout v pěstební činnosti na úseku školkařské činnosti tak, aby přebudováním systému jednotlivých malých lesních školek na systém sdružených lesních školek poklesla dnešní spotřeba pracovního času na 1 ha na 1500 pracovních hodin. Nejobtížnější řešení technického rozvoje bude na úseku vlastních prací přímo na pracovištích v lese, a to i při obnově a výchově porostů.

V těžební činnosti bude soustředěna pozornost na koncentraci výroby na manipulačních skladech, kde se po jejich dobudování a technickém vybavení má dosáhnout zvýšení produktivity práce o 29 %. Pro vlastní těžbu uvažuje se mimo zdokonalení jednomužných motorových pil s konstrukcí lehkých elektrických agregátů a samohybných zařízení pro provedení vlastní těžby dřeva využitím hydrauliky.

K zajištění základních změn v technickém vybavení bude nutno usměrnit i poměr mezi stavebními a strojními podíly ročních investic a zaměřit jejich využití na tyto základní pracovní úseky.

Проблематика развития технического уровня лесного хозяйства

Лесное хозяйство представляет в народном хозяйстве СССР существенную долю. Ежегодно возрастает доля технического оснащения как машинного, так прежде всего строительного. Преимущественная часть основных фондов приходится на долю лесных дорог.

Собственно машинное оснащение, однако, не достигает желательного уровня и существенно ниже, чем в прочих секторах. Поэтому также доля живого труда в общем объеме производства до сих пор в лесном хозяйстве высока. В использовании основных машинных фондов до сих пор, несмотря на заметное улучшение, не было достигнуто принципиального поворота, в особенности вследствие медленного внедрения изменений в технологии производства.

Дальнейшему и более быстрому внедрению средств механизации препятствует в настоящее время технологическая неподготовленность как в области лесоводства, так и лесозексплуатации. Менее всего механизированным трудом в настоящее время является лесовосстановление, защита и уход за лесом, а также трелевка древесины.

В целях достижения резкого улучшения в области механизации следует прежде всего ввести в рабочие процессы закономерную цикличность, внедрить проведение тщательной предпроизводственной подготовки рабочих мест перед собственно эксплуатацией механизмов и осуществить целесообразную концентрацию рабочих точек в качестве условия внедрения крупнопроизводственной технологии. Одновременно нужно будет сосредоточить производство, которое не связано непосредственно с работой в лесу, на рабочих местах в более крупных производственных единицах и специализировать производство. Дальнейшее оснащение механизмами организовать в рамках Совета экономической взаимопомощи.

Максимально быстрого изменения положения можно достигнуть в лесоводстве в области вопроса питомников так, чтобы реорганизация систем отдельных малых питомников в системе объединенных питомников привела бы к снижению современных затрат рабочего времени на 1 га до 1500 рабочих часов. Самым трудным будет решение технического развития в области собственно работ непосредственно на местах в лесу, а именно как при лесообновлении, так и при уходе за насаждениями.

В лесозаготовке внимание сосредоточится на концентрации производства на лесораздельных складах, где после их сооружения и технического оснащения нужно достигнуть повышения производительности труда на 29 %. В собственно валке предполагается помимо усовершенствования одноручных моторных пил сконструировать легкие электрические агрегаты и самоходные устройства для проведения собственно валки леса с использованием гидравлики.

В целях обеспечения основных изменений в техническом оснащении нужно будет изменить также соотношение между строительной и машинной удельной частью годовых капиталовложений и направить их использование на указанные основные рабочие области.

Problematik der Entwicklung des technischen Niveaus in der Forstwirtschaft

Die Forstwirtschaft spielt in der Volkswirtschaft der ČSSR eine wesentliche Rolle. Alljährlich vergrößert sich die technische Ausstattung in der maschinellen und hauptsächlich in der Baueinrichtung. Den überwiegenden Anteil des Grundfonds bilden die Waldstrassen.

Die eigentliche Maschinenausstattung erreicht aber nicht den gewünschten Grad und liegt wesentlich niedriger als in den anderen Sektoren. Deshalb ist der Anteil an lebendiger Kraft im gesamten Erzeugungsumfang der Forstwirtschaft bisher zu hoch. In der Ausnützung der Maschinengrundfonds, trotz kenntlichen Verbesserungen, konnte bisher ein grundsätzlicher Umsatz nicht erreicht werden, namentlich durch einen nur kleinen Umfang im Technologiewechsel des Erzeugungsbetriebs.

Ein schneller und weiterer Fortschritt der Mechanisierung hemmen auch zur Zeit kleine technologische Vorbereitungsmaßnahmen sowie auf dem waldbaulichen als auch Holznutzungsgebiete. Die Arbeitsmechanisierung in der Bestandesbegründung, Forstschutz, Waldpflege und Holzeinbringung hat bisher nur kleine Erfolge gezeigt.

Nur eine bessere gesetzmäßig zyklische Organisation mit in voraus eingerichteter Arbeitsvorbereitung des technologischen Prozesses in der richtigen Arbeitskonzentration und zwar vor dem eigentlichen Maschineneinsatz, verbürgt eine breitere Einführung der großzügigen effektvollen Produktionstechnologie. Die Arbeit welche nicht direkt im Waldterrain durchgeführt werden muß, soll in größeren außer Wald gelegenen Arbeitszentren konzentriert werden, zwecks rationellen Spezialisierung und Mechanisierung, deren Mittelausstattung im Rahmen der Organisation beim Rat der gegenseitigen Wirtschaftshilfe gesichert werden konnte.

Die schnellsten Erfolge dürfte man in der waldbaulichen Tätigkeit auf dem Gebiet der Verschulungsarbeit erwarten durch Überführung der einzelnen kleinen Forstschulen in Vereinigungssystem mit Reduktion der laufenden Arbeitszeit auf 1.500 Arbeitsstunden pro 1 ha. Die schwierigste Lösung der technischen Entwicklung liegt im Rahmen der eigentlichen Waldarbeit in der Bestandesgründung und -erziehung.

In der Holznutzungstätigkeit muß eine höhere Aufmerksamkeit der Erzeugungskonzentration auf den Manipulationslagern gewidmet werden, wo eine Produktivitätssteigerung nach dem technischen Ausbau um 29 % planmäßig leicht erreichbar ist. Für den Wald vorbereitet man bessere Einmannmotorsägen und Konstruktion leichter Elektroagregaten und bewegliche Einrichtungen für die Holznutzung mit Hilfe von hydraulischer Krafteinrichtung.

Grundwechsel der technischen Ausstattung verlangt auch neue Orientierung zwischen den Bau- und Maschinenanteil der Jahresinvestitionen mit Rücksicht auf die richtige Ausnützung in den genannten Hauptarbeitsabschnitten.

Problema del desarrollo del nivel técnico de la economía forestal

La economía forestal participa en una amplia escala en la economía nacional de la República Socialista Checoslovaca. Anualmente está creciendo la participación de equipamiento técnico a saber tanto el mecánico como ante todo el de construcción. La parte preponderante de los fondos básicos la están formando los caminos y carreteras forestales.

El propio equipamiento mecánico no alcanza sin embargo el nivel deseable y está esencialmente más bajo que los otros sectores. Por esta razón también la participación de la mano de obra en el volumen total de la producción es hasta ahora la más elevada en la economía forestal. En el aprovechamiento de los fondos básicos, a pesar de una mejora perceptible no fué logrado hasta ahora en principio un cambio, sobre todo por el continuo procedimiento lento de los cambios en la tecnología de la producción.

A la introducción más rápida siguiente de los medios de mecanización impide al mismo tiempo la preparación tecnológica no ejecutada tanto en el sector de la cultivación como en el de la explotación. Los trabajos que menos están mecanizados en el presente son los de recultivación del bosque, protección y cuidado correcto y el acercamiento de la madera.

Para que fuera posible lograr un cambio en el crecimiento de la mecanización es necesario ante todo introducir a los procedimientos de trabajo una ciclicidad legal hacer valer la realización prolija de la preparación de producción previa en los lugares de trabajo antes de la misma introducción de los mecanismos y realizar una concentración racional de los lugares de trabajo como condición para la posibilidad de la utilización de la tecnología de la producción en gran escala. Simultáneamente será preciso la producción la cual no está ligada directamente a los lugares de trabajo forestales, concentrar a las unidades de producción más grandes y especializar la producción. Organizar el equipamiento ulterior por mecanismos en el marco del Consejo de Mutua Ayuda Económica.

El cambio más rápido se puede conseguir en la actividad de la cultivación en el sector de la actividad de los semilleros a fin de que por medio de transformación del sistema de individuales semilleros pequeños al de semilleros agrupados, descendió el consumo actual del tiempo de trabajo por 1 ha y por 1500 horas de trabajo. La solución más difícil del desarrollo técnico será en el sector de los propios trabajos directamente en los lugares de trabajo en el bosque y eso hasta en la recultivación y el tratamiento de las culturas forestales.

En la actividad de la explotación forestal será concentrada la atención a la centralización de la producción en los depósitos de manipuleo, donde después de terminar la construcción de los mismos y el equipamiento técnico debe conseguirse la elevación de la productividad del trabajo de 29 %. Para la propia explotación está considerandose, a parte del perfeccionamiento de las sierras de motor para un hombre, la construcción de ligeros grupos eléctricos y dispositivos automáticos para la realización de la misma explotación de la madera por medio del aprovechamiento de la hidráulica.

Para la aseguración de los cambios básicos en el equipamiento técnico será necesario orientar también la proporción entre las participaciones constructivas y las mecánicas de las inversiones anuales y orientar su aprovechamiento a los sectores de trabajo mencionados.

K problému technicko-ekonomického zdůvodnění plánu lesního hospodářství

K вопросу технико-экономического обоснования плана лесного хозяйства

Zur Problematik der technisch-ökonomischen Begründung der Forstwirtschaftspläne

Le problème relatif à la justification économique et technique du plan dans la
 sylviculture

Inž. Zdeněk BLUŽOVSKÝ

Ministerstvo zemědělství, lesního a vodního hospodářství, Praha

Specifické rysy lesní výroby, zejména dlouhodobý výrobní proces, složitost a pestrost výrobních podmínek a význam lesa nejen jako zdroje dřevní suroviny, ale i jako důležitého klimatického a vodohospodářského činitele, se velmi citelně promítají i do plánování lesního hospodářství. Již několikrát bylo ukázáno na značné potíže při ekonomickém vyjádření užitečného výsledku lesní výroby souhrnným ukazatelem a v souvislosti s tím i na nedostatky při praktickém plánování výrobních kapacit, produktivity práce, nákladovosti. Ztížena je i vlastní kontrola účelného a efektivního plnění stanovených plánů. Nová metodika plánování objemu výkonů část těchto nedostatků odstraňuje, i když jen v určité míře dané především fyzickou zvládnutelností zpracovávaných podkladů.

Otázka hledání možností vyjádřit souhrnný ukazatel výrobní činnosti lesních závodů a podniků je však pouze jednou z cest ke zlepšení plánování v lesním hospodářství. Předpokladem k sestavení reálných, progresivních plánů je diferenciací plánovaných ekonomických ukazatelů podle existujících výrobních podmínek a využití maximálního množství konkrétních zdůvodňovacích podkladů v plánování. Na tomto úseku, zejména při zdůvodňování plánovaných ukazatelů a při jejich rozpisu na nižší organizační články, se nelze se současným stavem spokojit. Nodostatek zdůvodňujících, normativních a objektivních údajů ztěžuje i posouzení vlivů, které působily v průběhu plnění plánu na jeho kvalitativní i kvantitativní ukazatele. Zatímco v plánování většiny průmyslových odvětví je zpracována celá soustava norem, normativů a jiných důležitých podkladů pro plánování, lesní hospodářství před tímto závažným úkolem stojí a řešení nelze dále odkládat.

Plánování lesního hospodářství se musí především opírat o údaje hospodářské úpravy lesů. Při využívání hospodářské úpravy pro plánování se zatím vycházelo zejména ze stanovení a umístění těžebních požadavků, podle lesních hospodářských plánů se projektovaly a plánovaly pěstební zásahy, prováděla se bilance holin a z nich vyplývající bilance zalesňovacích povinností. Do lesního hospodářského plánu se promítaly způsoby a metody hospodaření stanovené taxátorem.

Dnes však se s tím rozhodně nemůžeme spokojit. Hospodářská úprava lesů musí v plánování lesního hospodářství sehrát podstatně výraznější úlohu, má-li být dokonalým nástrojem uspokojujícím stále rostoucí nároky na řízení lesní výroby a pomáhajícím při stanovení diferencovaných ukazatelů, alespoň podle nejzávažnějších vlivů výrobních podmínek. Jde zejména o to, aby v lesním hospodářském plánu měly plánovací orgány dost podkladů pro vyjádření skutečné potřeby prostředků nezbytných k provedení navrhovaných opatření. Nelze samozřejmě předpokládat, že by už v samotném lesním hospodářském plánu mohlo být vyčísleno potřebné množství pracovních sil, investičních prostředků, materiálových a jiných nákladů, které si plnění navrhovaných opatření vyžádá. Pochybuji i o tom, že se podaří tuto potřebu stanovit alespoň v hrubých rysech ve formě určitých dlouhodobých normativů, kterých by bylo možno využít pro sestavování ročních i dlouhodobých plánů rozvoje lesního hospodářství. Plánovací praxe však nezbytně potřebuje, aby v lesních hospodářských plánech byli vyjádřeni ukazatelé, kteří tuto potřebu prostředků k provedení navrhovaných prací umožní konkrétně vyčíslit, popř. i finančně vyjádřit. Tito ukazatelé by měli v únosné diferenciaci zobrazovat výrobní podmínky lesního hospodářského celku tak, aby v návaznosti na využití příslušných norem a normativů mohly být provedeny potřebné plánové kalkulace potřeb. Členění ukazatelů bude třeba uspořádat v úzkém souladu se sestavenými a využívanými normami a normativy. Jestliže např. pro stanovení plánované kalkulace nákladů na přibližování v daném hospodářském celku bude třeba znát údaje o vzdálenosti přibližování, terénu, hmotnosti nebo dřevině přibližované dřevní hmoty, jestliže tyto údaje budou nezbytné pro použití příslušné výkonové nebo kapacitní normy, normy spotřeby materiálu, pohonných hmot, popř. normativu nákladovosti, pak by měl plánovač tyto podklady najít především v lesním hospodářském plánu. Podobně lze hovořit o vyjádření potřeb na provedení většiny ostatních pěstebních nebo těžebních prací. Lesní hospodářský plán by tedy měl nejen na základě detailní znalosti podmínek stanovit opatření, která je nutno pro zvýšení produktivnosti lesních porostů provést, ale současně i ve větší míře poskytnout podklady pro zjištění prostředků potřebných k provedení těchto opatření. Směrnice o hospodářské úpravě lesů vydané MZLVH v roce 1961 předepisují provádění ekonomického průzkumu jako součást lesního hospodářského plánu. Domnívám se, že právě v rámci ekonomického průzkumu bude možno zpracovat velkou část ukazatelů potřebných pro plánování lesní výroby.

Lepší znalost ukazatelů charakterizujících výrobní podmínky umožní odstranit velkou část nedostatků v řízení lesního hospodářství. Při stanovení plánovaných úkolů, prostředků a kapacit musíme vycházet z výrobních podmínek, musíme tyto podmínky respektovat a nedopustit schematičnost při rozpisu plánu. K tomu však nestačí jen sama znalost výrobních podmínek. Je třeba také znát, jak tyto podmínky působí na nákladovost a pracnost jednotlivých výkonů, na potřebu mechanizačních prostředků a materiálu. K zjištění zdůvodnění plánovaných potřeb jsou stanoveny orientační nebo závazné normy a normativy. V lesním hospodářství byla zatím věnována největší pozornost sestavení výkonových norem. Pomocí výkonových norem a příslušných tarifů je možno za předpokladu znalosti pracovních podmínek poměrně přesně zjistit pracnost jednotlivých výkonů a tak i potřebu pracovníků a mzdových fondů. Výkonových norem i časových pozorování a měření lze využít i pro stanovení potřebných kapacit mechanizačních prostředků. Má-li však být výkonových norem využito při plánování výrobních potřeb na různých stupních řízení (polesí, závod, podnik), musí být současně diferencováni ukazatelé výrobních podmínek podle místa sledování a využití. Zatímco při plánování a zdůvodnění potřeby pracovníků a mzdových fondů na polesí budeme

pravděpodobně i nadále vycházet z projektů prací v jednotlivých porostech, nelze tuto metodu aplikovat plně na lesním závodě, a tím méně na podniku. Pro posouzení úrovně plánované mzdové nákladovosti a zejména pro kontrolu a rozbor plnění plánu bude nutno podle úrovně řízení zpracovat soustavu výrobních podmínek, které umožní objektivně hodnotit nejen plány, ale i skutečné výsledky s přihlédnutím k dosahu vlivů, které budou působit nebo působily. Je samozřejmé, že i zde musíme mít na zřeteli především účelnost a fyzickou zvládnutelnost využití těchto podkladů pro plánování a rozbor hospodaření. Podobně i při sestavování kapacitních norem bude třeba vycházet z vlivu jednotlivých činitelů výrobních podmínek na výkonové a časové využití mechanizačních prostředků. Otázkou stanovení kapacitních norem se zabývá Mervart (Lesnický časopis č. 7/1963). Je třeba jen podtrhnout jeho závěry o naléhavosti sestavení a využívání diferencovaných kapacitních norem pro posuzování a plánování výkonů a využití mechanizačních prostředků pro plánování a rozdělování kapacit. Zatím se pro tyto účely používá jen odhadových údajů vycházejících většinou z výsledků dosahovaných v předchozích obdobích, zpřesněných v nejlepším případě metodou mezi-podnikového porovnání. To vede často k šablonovitosti v přidělování prostředků, k nedostatečnému přihlížení k vlivu výrobních podmínek na využití mechanismů, k přebytku některých druhů mechanizačních prostředků u jednotlivých podniků nebo závodů a nedostatečnému vybavení jiných. Přesto, že pro stanovení kapacitních norem máme dnes dost časoměrných a jiných podkladů, přestože lze ve značné míře využít normativních údajů vytvořených pro účely odměňování, není dosud otázce kapacitních norem věnována odpovídající pozornost. Je nanejvýš žádoucí, aby tento nedostatek byl urychleně odstraněn a plánování technického rozvoje v lesním hospodářství bylo postaveno na skutečně vědecký základ.

Podobná situace je i v plánování spotřeby materiálu. Lesní hospodářství dosud nemá ucelenou soustavu norem spotřeby materiálu ani pro nejdůležitější druhy materiálu u hlavních výkonů. Orientačně jsou sice stanoveny normy spotřeby pohonných hmot, mazadel a pneumatik, avšak tyto normy málo přihlízejí k objektivně existujícím výrobním podmínkám a nejsou podle nich diferencovány. To platí zejména pro spotřebu pohonných hmot u traktorů v přibližování a u motorových pil v těžbě dřeva. A přece náklady na pohonné hmoty jsou u traktorů i u motorových pil velmi významnou položkou. Nelze podceňovat ani stanovení normy materiálové spotřeby u těch prostředků, kde to je poměrně obtížné, jako např. u potahů (nejen krmiva, ale i různý pomocný materiál), motorobotů apod. Pro sestavení plánu lesního závodu chybí i tak závažní ukazatelé, jako jsou normy spotřeby alespoň nejdůležitějších náhradních dílů pro mechanizační prostředky. To vše nesmírně ztěžuje sestavování plánu materiálně technického zásobování, vede k praktikismu a nepřesnostem při plánování materiálového sortimentu a následkem je mnohdy i nedostatek určitých druhů materiálu, náhradních dílů nebo naopak růst nadnormativních zásob. Ztíženo je samo stanovení normativů zásob. Při hodnocení výsledků se opět vychází především z výsledků předchozích období se všemi důsledky, vyplývajícími zejména z nedostatečného přihlížení ke změnám v podmínkách i struktuře výroby. Plánované kalkulace nákladů sestavené na základě takto zjištěné spotřeby materiálu jsou velmi nepřesné, zkreslují skutečnou potřebu prostředků. Přecenění významu výsledků z minulých let nepomáhá účinnému odhalování skutečných rezerv a nedostatků ve výrobě, jejichž odstraňování by mělo znamenat soustavné snižování výrobních nákladů. Vypracování pokud možno ucelené soustavy norem spotřeby materiálu je tedy nutno považovat za velmi závažný úkol, zejména z hlediska zkvalitnění plánování vlastních nákladů. Nesmírný

význam budou mít tyto normy také pro důsledné a objektivní provádění komplexních rozborů, hlavně u lesních závodů.

Normy spotřeby materiálu, spolu s normami výkonů by měly být východiskem pro zpracování *n o r m a t i v ů n á k l a d o v o s t i* jednotlivých výkonů. Normativy nákladovosti bude nutno diferencovat tak, aby zobecňovaly hlavní typy výrobních podmínek a mohly být využity pro potřeby plánování vlastních nákladů na vyšších stupních řízení. Nelze samozřejmě předpokládat, že normativy nákladovosti budou vyjadřovat potřebu prostředků tak přesně, aby jich mohlo být použito pro vlastní sestavení plánu vlastních nákladů. Měly by se však stát orientačním ukazatelem pro posouzení úrovně plánované nebo dosahované nákladovosti všude tam, kde je takové srovnání možné a účelné; pomohou odhalit velkou část ztrát a ne hospodárností, zejména vznikají-li ve výrobním procesu nesprávným postupem řídicích pracovníků nezávisle na objektivních podmínkách. To umožní podstatně zkvalitnit sestavování plánů vlastních nákladů a odstranit dosavadní nedostatky, kdy plán většinou vychází z empirických údajů o skutečně dosahované nákladovosti v předchozím období. Stejně jako při sestavování kapacitních norem bude třeba ověřit vliv jednotlivých faktorů výrobních podmínek na nákladovost, zejména v souvislosti s tím, jak tyto faktory působí na daném stupni řízení.

Soustava norem a normativů v optimální míře odrážející výrobní spotřebu na základě znalosti výrobních podmínek je naprosto nezbytnou podmínkou pro zkvalitnění plánování lesního hospodářství. Nesmí ovšem vést k sešňarování řídicí činnosti do ztrnulých normativních vzorců, ale naopak musí napomáhat k tomu, aby lesní hospodářství bylo řízeno se skutečnou znalostí věci, s důsledným zohledněním složitých výrobních poměrů, v nichž lesní výrobu zajišťujeme. S rozvojem mechanizace roste i význam těchto ukazatelů, neboť orientace v stále složitějším výrobním procesu, vzájemné sladění jednotlivých operací a organizování technologie tak, aby bylo všech mechanizačních prostředků využíváno s maximální efektivností, si přímo vynucuje odstranění subjektivnosti při posuzování potřeb a výsledků výroby.

Další vážnou otázkou, úzce souvisící s technicko-ekonomickým zdůvodněním plánů lesního hospodářství je *sladění ročních plánů s dlouhodobým charakterem produkčního procesu v lesnictví*. Jde především o to, aby hospodářské zásahy v daném roce, jejich rozsah i zaměření byly v plném souladu s dlouhodobými cíli lesní výroby. V určité míře splňuje požadavky dlouhodobého plánování vyhotovení lesních hospodářských plánů. Při rostoucí intenzifikaci lesního hospodářství však plány hospodářské úpravy lesů, vzhledem k jejich specifickému charakteru a zejména proto, že nenavazují vždy dost přesně na perspektivní rozvoj, potřeby a možnosti celého národního hospodářství, nemohou tento náročný úkol splnit. Lesní hospodářství velmi naléhavě potřebuje znát své úkoly a možnosti na delší časové období, a proto je mimořádně zainteresováno na tom, aby byly zpracovány jeho perspektivní plány alespoň v nejdůležitějších ukazatelích. Tuto potřebu pocítujeme zejména v pěstební činnosti, kde se nejvíce promítá dlouhodobost výrobního procesu a kde výsledky v daném období vykonaných zásahů se zpravidla projeví až po delším časovém odstupu. Sestavování ročních plánů je velmi ztíženo, neznáme-li vlastní možnosti, potřeby a úkoly alespoň ve výhledu na nejbližších několik let. Velmi citlivě se tento problém projevuje např. při výrobě sazenic. Dokud řada lesních závodů měla absolutní nedostatek sazenic a zalesňovací úkol byl určován především s ohledem na možnosti zajištění sadebního materiálu, byla situace poměrně jednoduchá. Lesní závod nemusel mít obavy z nadprodukce sazenic, pokud ovšem druhová skladba produkovaného sadebního materiálu odpovídala alespoň přibližně potřebě hlavních hospo-

dárských dřevin. V posledních letech však byla výměra školek značně rozšířena a lze očekávat, že v nejbližší budoucnosti budeme mít sazenic dostatek. Nutno však počítat s tím, že vyřešením této otázky bude plánování výroby sazenic náročnější, než tomu bylo dosud. Nesprávné zaměření školkařského provozu by mohlo vést k nadprodukcí sazenic určitých dřevin, a tím k nežádoucím přebytkům a ztrátám. Lesní hospodář proto musí znát nejen předpokládaný rozsah zalesňování v příštích letech, ale i konkrétní lokality, kde bude zalesňováno, aby mohl alespoň s minimální přesností vypočítat předpokládanou potřebu sazenic jednotlivých dřevin. Požadavek urychleného zalesnění nových holin vede k tomu, aby v perspektivě byly známy nejen úkoly v zalesňování, ale i v dodávkách dřeva, neboť jedině na základě plánovaných dodávek stanovená těžba dřeva a umístění do porostů může zpřesnit místo i rozsah zalesňovacích prací. Situace je nesmírně komplikována tím, že právě na úseku dodávek dřeva lesní hospodářství nejúžeji navazuje na ostatní odvětví národního hospodářství. Úkol v dodávkách v podstatě závisí na potřebách národního hospodářství a nemůže být proto stanoven pro lesní hospodářství izolovaně, bez znalosti předpokládaného vývoje celého národního hospodářství. Tato skutečnost ovšem nesnižuje význam stanovení perspektivních plánů pro všechny organizační jednotky lesního hospodářství a naopak podtrhuje jejich naléhavost.

Nebylo by však správné zužovat význam znalosti dlouhodobých úkolů a potřeb jen na úsek pěstební činnosti. Stejně závažná je tato otázka pro plánování těžební činnosti a v návaznosti na plán těžební činnosti i pro ostatní části plánu lesního hospodářství. Praktické zkušenosti nejlépe dokazují, jak nepříznivě se projevují výkyvy rozsahu těžebních prací v celém řízení a provozu lesních závodů. Perspektivní nevyjasněnost úkolů v dodávkách dřeva vyvolává nutnost častých přesunů kapacit mechanizačních prostředků se všemi negativními důsledky těchto opatření. Nejde totiž jen o to, aby přebytečné mechanismy byly přesunuty tam, kde vznikla potřeba jejich nasazení. S otázkou přesunů úzce souvisí zajištění kvalifikované obsluhy, vybudování příslušné kapacity údržbářen, garážování automobilů a traktorů a řada dalších, neméně naléhavých problémů. Změna úkolů a potřebných kapacit se přímo promítá i do všech částí finančního plánu, režijní položky samozřejmě nevyjímaje. Nepředpokládaná změna úkolů v těžební činnosti způsobuje často neúplné využívání těch prostředků a zařízení, jejichž přesun je vzhledem k jejich stabilitě obtížný nebo nemožný (manipulační a expediční sklady, údržbárny, garáže) nebo naopak nedostačnou technickou i technologickou připravenost na vyšší úkoly.

Je třeba si uvědomit, že rychle postupující mechanizace těžebních prací znásobuje význam této otázky. S počtem a kapacitou používaných mechanizačních prostředků a zejména s jejich specializací pro určité výrobní podmínky bude každý nečekaný výkyv v plánovaných úkolech znásobovat obtížnost přesunů. Stejně jako si nelze představit, že výrobní kapacita průmyslového závodu místo plánovitého, plynulého vývoje bude dosahovat v jednotlivých letech značných výkyvů, nelze souhlasit ani s tím, aby kolísaly úkoly lesních závodů a podniků. A přesto se s tímto zjevem velmi často setkáváme — se všemi jeho negativními důsledky. Při očekávaném růstu kapacity specializovaných mechanizačních prostředků určených pro určité, často značně vymezené výrobní podmínky bude nutno znát nejen prostý výhled rozsahu úkolů, ale na základě konkrétního umístění těžebních úkolů do porostů i hlavní ukazatele, charakterizující výrobní podmínky, v nichž budou tyto úkoly zajišťovány. Přesuny specializovaných mechanismů (lanovky, některé typy traktorů, odkorňovačů apod.) jsou velmi obtížné a jejich dobré využití předpokládá trvalé nasazení v odpovídajících pod-

mínkách. Tyto otázky může vyřešit jen sestavení dlouhodobých plánů rozvoje lesního hospodářství důsledně navazujících na perspektivní rozvoj celého národního hospodářství a využívajících důležitých podkladů poskytovaných hospodářskou úpravou lesů. I když nerovnoměrné rozdělování těžebních úkolů je často způsobováno vlastními nedostatky v plánovací praxi nebo změnami ve zjišťování těžebních možností v jednotlivých lesních hospodářských celcích, přesto hlavní příčinou je nevyjasněnost perspektivních úkolů a potřeb, a proto především zde je třeba hledat cestu k nápravě.

Výše uvedené otázky samozřejmě nevyčerpávají celou problematiku technického a ekonomického zdůvodnění plánů lesního hospodářství. Při stanovení velké části dalších ukazatelů plánu vychází se obvykle z dosahovaných výsledků a je nedostatečně reagováno na změnu podmínek, které mohou výsledky ovlivnit, ať jsou to vlivy objektivní působící nezávisle na vůli pracovníků, nebo vlivy subjektivní, jejichž působení je možno dobrou organizačskou prací zaměřit správným směrem. Před námi stojí např. úkol zhodnocení dosavadních metod provádění průmyslové taxace nejen z hlediska přesnosti, pracovní a objektivní jejich výsledků, ale i s posouzením nejvhodnějšího způsobu využití v plánování na různých stupních řízení. Nebyla dosud hlouběji zpracována otázka optimální výše zásob dřeva na jednotlivých lokalitách v souvislosti s použitím různých technologických postupů, s přihlédnutím k nutnosti zajistit už v plánu vzájemnou návaznost jednotlivých pracovních operací dostatečnou zásobou pohotové dřevní hmoty při současném dodržení požadavku maximálně rychlého obratu oběžných prostředků. Velmi pracně a poměrně nepřesně je sestavován plán zpeněžení dodávaného dřeva, nejen pro poměrnou složitost potřebných výpočtů, ale i vzhledem k nedostatečné časové návaznosti plánovacích prací na termíny uzavírání hospodářských smluv. Nedostatečné zdůvodnění plánu tržeb a následkem toho značné výkyvy v dosahované skutečnosti ztěžují finanční plánování a nedostatek souhrnných charakterizujících ukazatelů snižuje objektivnost posuzování výsledků. Zdůvodňování plánu tržeb je zvláště nesnadné při plánování na úrovni podniku a výše, kdy lze jen s velkými obtížemi využít kalkulačních podkladů použitelných pro lesní závod. Velké množství vlivů, pestrost podmínek a podrobné členění cenových předpisů činí tyto práce nepřehlednou, takže je skutečně naléhavé zabývat se i zde stanovením syntetických ukazatelů zohledňujících hlavní vlivy, které na úroveň zpeněžení dřeva působí.

Nedostatek zdůvodňujících podkladů je citelný i na úseku plánu investiční výstavby. Také rozdělení investičních prostředků na hlavní směry a konkrétní akce je ztíženo nedostatky ve výhledovém plánování rozvoje lesního hospodářství. Ve značném měřítku se tu projevuje i určitá nesladěnost perspektiv a zaměření investiční výstavby v lesním hospodářství a v jiných průmyslových odvětvích, zejména v odvětvích na lesní výrobu technologicky úzce navazujících (dřevozpracující průmysl).

Nejvíce obtíží však vzniká při zdůvodňování ekonomické efektivity investic zejména tehdy, má-li propočít ekonomické efektivity sloužit jako kritérium pro rozhodnutí, která akce má být přednostně provedena, kterým směrem zaměřit investiční výstavbu v konkrétním lesním závodě nebo podniku. Jsou to známé otázky, zda stavět lesní cesty nebo sklady, zda mají převažovat investice strojní nebo stavební apod. Zatímco v průmyslu je otázka efektivity a zaměření investic do jisté míry zpracována, lesní hospodářství stojí teprve na počátku jejího řešení. Rozhodně je nutno odmítnout paušální přebírání zkušeností z průmyslových odvětví tam, kde charakter lesní výroby vy-

žaduje speciální řešení. To se týká zejména vztahu mezi podílem strojních a stavebních investic, v průmyslu zatím řešeným jednoznačně ve prospěch strojních investic. V lesnictví, kde výstavba cest a skladů je nezbytnou podmínkou technického pokroku, nelze zatím zaměření investiční výstavby takto kategoricky rozhodnout. Pouze důkladný ekonomický rozbor zaměřený nejen na dnešní stav, ale především na dlouhodobě předpokládané potřeby lesního hospodářství, může být spolehlivým vodítkem při plánování a řízení investiční výstavby. Metodika tohoto rozboru a zejména jeho nejdůležitější část — zjištění ekonomické efektivity — zasluhuje mimořádné pozornosti.

Jsme si vědomi toho, že zjištění hospodářské a společenské efektivity investiční výstavby v lesním hospodářství není jednoduché, že tu nestačí pouhé srovnání úspor, které využití nových investic přináší s náklady na jejich pořízení a provoz. Investiční výstavba musí pomáhat nejen splnění současných úkolů ve snižování nákladů na výrobu a zvyšování společenské produktivity práce, ale musí vést i k tomu, aby současně s trvalým dosahováním těchto cílů byly zajišťovány i další dlouhodobé úkoly lesního hospodářství, zejména intenzifikace lesní výroby zaměřená na soustavné zvyšování přírůstu a plnění všech užitečných funkcí lesa jako důležitého přírodního činitele.

Při zdůvodnění plánovaného objemu investiční výstavby bude nutno více než dosud využívat ukazatelů vybavení organizačních jednotek lesního hospodářství základními prostředky. Bude třeba se zabývat významem a závažností údajů o množství základních prostředků připadajících na hektar lesní půdy, na jednoho dělníka, na plometr přírůstu apod., a to nejen v celkovém vyjádření, ale i v členění podle skupin (stavby, stroje, cesty, budovy atd.). Třebaže to jsou vesměs pomocné a orientační údaje, mohou významnou měrou pomoci při zpřesňování plánu a při objektivním zjišťování skutečné potřeby investičních prostředků.

Příklady, o nichž jsme hovořili, potvrzují, kolik nevyjasněných otázek stojí před lesnickou ekonomikou v oblasti využití vědeckých poznatků v řízení a v plánování. Mají-li plány lesního hospodářství vycházet z objektivních možností lesní výroby a přitom odkrývat nevyužité rezervy, musí být podloženy důkladnou znalostí těchto možností, rezerv a všech podmínek, které budou jejich plnění ovlivňovat. Zajišťování reálnosti plánů, shromáždění zdůvodňujících podkladů nelze ponechat živelný a náhodný průběh. Naším cílem je sestavení ucelené soustavy ukazatelů, vzájemně na sebe navazujících a neustále přizpůsobovaných rozvoji techniky a technologie. Cílem této práce nebylo a ani samozřejmě nemohlo být vyřešení všech otázek souvisejících se zkvalitněním soustavy ukazatelů zdůvodňujících plány lesního hospodářství. Chtěli jsme především zdůraznit závažnost tohoto problému a upozornit na ty úseky plánování, kde zpracování zdůvodňujících podkladů je podle našeho názoru nejnaléhavější. Praktické využití soustavy zdůvodňujících ukazatelů v plánování je jednou z nezbytných podmínek k tomu, aby plány lesního hospodářství plně odpovídaly možnostem, potřebám a úkolům, které před ním stojí.

Souhrn

V článku je zdůrazněn význam zpracování soustavy ukazatelů pro zdůvodnění plánů lesního hospodářství. Nedostatek zdůvodňujících údajů ztěžuje promítnutí vlivu výrobních podmínek do plánů a současně ztěžuje i posouzení výsledků výroby.

K tomu účelu musí více přispět zejména hospodářská úprava lesů, v jejichž materiálech — lesních hospodářských plánech — by měly být ve větší míře shromážděny podklady pro plánování potřebných prostředků.

V oblasti normování jde o zavedení diferencovaných norem spotřeby materiálu, kapacitních norem a na vyšší úrovni řízení normativů nákladovosti.

Nezbytnou podmínkou lepšího zdůvodnění ročních plánů lesního hospodářství je zpracování perspektivních plánů zahrnujících alespoň nejdůležitější ukazatele lesní výroby a navazující na perspektivní plány celého národního hospodářství. Také při plánování investiční výstavby se citelně projevuje nedostatek zdůvodňujících podkladů. Hlavním vodítkem se musí stát zjištění ekonomické efektivity investic. Současně bude využíváno ukazatelů vybavení organizačních jednotek základními prostředky.

Připomíná se naléhavost zpracování podkladů i pro další úseky plánu, zejména využitím průmyslové taxace, řešením optimálních zásob dřeva, syntetických ukazatelů při plánování tržeb apod.

К вопросу технико-экономического обоснования плана лесного хозяйства

В статье подчеркивается значение разработки системы показателей для обоснования планов лесного хозяйства. Недостаток обосновывающих данных затрудняет учет влияния производственных условий в планах, а наряду с этим и оценку результатов производства.

Этой цели должно в большей степени помогать особенно лесоустройство. В планах лесоустройства должны содержаться показатели для планирования необходимых средств.

В области нормирования речь идет о внедрении дифференцированных норм расхода материалов, норм производственной мощности и на высшем уровне управления нормативов затрат.

Необходимым условием для лучшего обоснования годовичных планов лесного хозяйства является составление перспективных планов, включающих хотя бы самые важные показатели лесного производства и вытекающих из перспективных планов народного хозяйства. Также в планировании капитального строительства существенно проявляется недостаток обосновывающих показателей. Основой должно стать определение экономической эффективности капиталовложений. Одновременно будут применяться показатели оснащения организационных единиц основными средствами.

Подчеркивается необходимость в разработке данных и для дальнейших участков плана, в особенности путем использования промышленной таксации, решения оптимальных запасов древесины, синтетических показателей при планировании выручек и т. п.

Zur Problematik der technisch-ökonomischen Begründung der Forstwirtschaftspläne

Der Beitrag behandelt die Bedeutung der Bearbeitung des ganzen Kennziffernsystems für die Planenbegründung in der Forstwirtschaft. Mangel an Begründungsdaten erschwert den wichtigen Einflußerweis aller Erzeugungsbedingungen in der

Plankonstruktion und gleichzeitig erschwert auch die richtige Beurteilung der Erzeugungsergebnisse.

Zu diesem Zwecke muß nun mehr namentlich die Wirtschaftsregelung des Waldes beitragen, in deren Materialteilen ((Forstwirtschaftsplänen) sollten in einem größeren Maße die Unterlagen für nötige Betriebsmittelplanung gesammelt werden.

Im Normungsgebiet handelt es sich um Einführung der Differenznormen im Materialverbrauch, der Kapazitätsnormen und auf dem höheren Betriebsregelungsstand der Unkostennormativen.

Unentbehrliche Bedingung einer besseren Begründung der jährlichen Forstwirtschaftspläne ist die Bearbeitung der Perspektivpläne, die mindestens alle wichtigsten Walderzeugungskennziffer einbegreifen mußten, und welche mit den Perspektivplänen der gesamten Volkswirtschaft in Verbindung sind. Auch in der Investitionsausbauplanung wird ungünstig Mangel an Begründungsunterlagen empfunden. Als Leitmotiv muß die Feststellung der ökonomischen Effektivität der Investitionen beurteilt werden. Gleichzeitig werden die Ausstattungskennziffern der Organisationseinheit mit Grundmitteln ausgenutzt.

Zur Erwähnung kommt noch die Dringlichkeit der Unterlagenbearbeitung auch für weitere Planabschnitte, hauptsächlich durch Ausnützung der Industrietaxation, durch Lösung von Optimalgröße der Holzvorräten, der syntetischen Kennziffern in Gelderlösplanung u. s. w.

Le problème relatif à la justification économique et technique du plan dans la sylviculture

Dans l'article l'auteur met en relief l'importance de l'élaboration du système des indices pour la justification des plans de la sylviculture. Le manque de documentation justificative rend difficile la manifestation de l'influence des conditions de production sur les plans, rendant en même temps difficile également l'appréciation des résultats de la production.

C'est en particulier l'aménagement des forêts qui doit contribuer à ce but, car c'est dans sa documentation — les plans économiques forestiers — que devraient être réunis, dans une mesure beaucoup plus grande, des matériaux servant à la planification des moyens nécessaires.

Dans le domaine de la normalisation il s'agit de l'introduction des normes différenciées concernant la consommation des matériaux, des normes de capacité et, au niveau de gestion plus élevé des normatifs relatifs aux frais.

Une condition nécessaire pour renforcer la justification des plans perspectifs, comprenant au moins les indices les plus importants de la production forestière et étant en rapports étroits avec les plans perspectifs de l'économie nationale toute entière. C'est également au cours de la planification des investissements que se manifeste d'une façon sensible l'absence de la documentation justificative. Le guide principal doit être cherché dans la vérification de l'efficacité économique des in-

vestissements. En même temps on utilisera des indices d'équipement des unités d'organisation par les moyens de base.

L'auteur signale en même temps l'urgence de l'élaboration de la documentation pour les autres divisions du plan, notamment en utilisant la taxation industrielle, en fixant les volumes optimum des réserves en bois, en employant des indices synthétiques pour les plans des recettes et ainsi de suite.

Některé aspekty státního řízení socialistického lesního hospodářství

Некоторые аспекты государственного управления
социалистическим лесным хозяйством

Some Aspects of the State Management of Socialist Forest Economy

Algunos aspectos de la dirección estatal de la economía forestal socialista

Doc. Jan KNOP, ScC.
Vysoká škola ekonomická, Praha

Otázky řízení národního hospodářství jsou v popředí zájmu naší veřejnosti. XII. sjezd Komunistické strany Československa označil zvýšení úrovně řízení národního hospodářství za klíčovou otázku dalšího rozvoje naší ekonomiky.

V tomto příspěvku chceme teoreticky osvětlit předpoklady a některé principy státního řízení socialistického lesního hospodářství.

Nejprve se pokusíme osvětlit obecně pojem řízení.

Vymezení pojmu řízení

Děje probíhající v přírodě i společnosti můžeme zkoumat z různých hledisek. Jedním z nich je hledisko organizovanosti. Zkoumáme-li probíhající děje z tohoto hlediska, tj. zda jsou cílevědomě řízeny nebo nikoli, můžeme je třídit na děje probíhající živelně a děje cílevědomě řízené. Toto hledisko členění nám umožní poznat probíhající děje co do stupně cílevědomého řízení.

Obecně můžeme charakterizovat řízení jako cílevědomou činnost ovlivňující chování řízeného systému. Při řízení se využívá nutných souvislostí pohybu hmoty pro dosažení vytyčeného cíle. Jde v podstatě vždy o dvě základní činnosti, které jsou v dialektické jednotě a záleží jednak ve vytyčování úkolů (cíle), jednak v kontrole plnění úkolů.

Všeobecným předpokladem řízení je:

- schopnost správného určení cíle nebo znalost určitého cíle (mít určený cíl),
- mít k dispozici potřebné množství kvalitních informací,
- ovládat systém, který řídíme, tj. mít k řízenému systému takový vztah, který umožňuje rozhodovat a současně disponovat potřebným aparátem nezbytným pro řízení.

Chceme-li aplikovat tuto všeobecně platnou charakteristiku řízení jakéhokoli děje v oblasti hmotného světa na řízení národního hospodářství i lesního hospodářství jako dialektické části národního hospodářství, musíme nejprve vyložit obsah pojmu plánovitého řízení ekonomiky.

Plánovitě řízení ekonomiky*)

Rozhodující silou při výstavbě komunistické společnosti je revoluční dělnická strana marxisticko-leninského typu, která v jednotlivých etapách výstavby společnosti vytyčuje hospodářsko-politické směrnice odpovídající objektivním potřebám vývoje společnosti. Mají-li být zabezpečeny cíle vytyčené hospodářsko-politickými směrnicemi strany a vlády, je především nutno je promítnout do všech základních národohospodářských proporcí, realizaci těchto proporcí zabezpečit stanovením adresných úkolů, použít vhodných ukazatelů, které nepůsobí proti cílům plánu. Potřebám plánovitého řízení je nutno přizpůsobit soustavy cen, mezd, evidence apod.

Míra působení těchto činitelů závisí na tom, jak je organizována soustava řízení. Jestliže vznikly nebo byly vytvořeny podmínky nutné pro jejich působení, působí objektivně, nezávisle na vůli řídicích orgánů. Proto je nutno působení všech těchto činitelů uvádět plánovitě do souladu s cíli, popř. úkoly plánu.

V podstatě jde o to, aby bylo zajištěno souladné působení soustavy plánovitého řízení. V soustavě plánovitého řízení má vedle metodiky plánování a způsobu zajišťování úkolu plánu významnou úlohu organizace národního hospodářství a jeho odvětví. Mnoho problémů je snadněji a současně účelněji řešitelných pomocí organizačních opatření než pomocí metodických opatření nebo stanovením nového úkolu. Plánovitě řízení ekonomiky můžeme obecně charakterizovat jako společenskou činnost záležející v cílevědomém, účinném usměrňování reprodukčního procesu za účelem nejefektivnějšího uspokojování potřeb socialistické společnosti.

Plánovitě řízení zahrnuje zejména:

- analýzu stavu ekonomiky,
- vytyčení cílů rozvoje národního hospodářství,
- určení ekonomických proporcí,
- stanovení závazných a adresných úkolů, jimiž se cíle zabezpečují,
- soustředění a rozdělení určujících materiálních a finančních zdrojů nutných k zajištění cílů,
- usměrňování přípravy kvalifikovaných kádrů,
- vytvoření účelné organizace,
- usměrňování dodavatelsko-odběratelských vztahů,
- vytvoření podmínek pro zabezpečení cílů plánu nepřímým způsobem řízení, zejména řízením a úpravou
 - vztahu hmotné zainteresovanosti,
 - soustavy mezd a premií,
 - soustavy cen,
 - soustavy daní,

*) Pod pojmem plánovitě řízení ekonomiky chápeme jednotné, plánovitě řízení všech podstatných ekonomických činností, které se uskutečňují prostřednictvím soustavy řízení. Tato soustava vyúsťuje v centrálním řízení.

- soustavy opisů základních fondů,
- kontrolu plnění úkolů a rozbor procesu reprodukce z hlediska dosahování vytyčených cílů,
- vytvoření systému národohospodářské a účetní evidence.

Pojem plánovitého řízení obsahuje stanovení závazných a adresných úkolů. Přímý způsob řízení pomocí adresných úkolů je základním způsobem plánovitého řízení. Současně však platí zásada spojování přímého a nepřímého způsobu řízení. Přímý způsob řízení pomocí závazných úkolů je nezbytný proto, že nejspolehlivěji zajišťuje splnění rozhodujících úkolů. Tento způsob zajišťuje, že plánování v socialistické hospodářské soustavě nemá povahu nezávazných prognóz, ale direktiv.

Plánovité řízení musí jako jeden z hlavních cílů zajišťovat proporционаlitu rozvoje národního hospodářství nejen vcelku, v základních vztazích, ale i v podrobnostech tak, aby činnost všech článků národního hospodářství na sebe všestranně navazovala beze ztrát z neúčelného vynakládání společenské práce, aby bylo organicky skloubeno úsilí všech členů společnosti pro dosažení společného cíle.

V. I. Lenin hovořil v souvislosti s úkolem vytvořit socialistický systém řízení hospodářství o nutnosti přeměny „celého státního hospodářského mechanismu v jeden velký stroj, hospodářský organismus, který by pracoval tak, aby se stamilióny řídily jedním plánem...“^{*)}

Řízení ekonomiky v podmínkách socialismu je politickým řízením. Nutnost politického řízení vyplývá i z toho, že za socialismu mohou být a skutečně se vyskytují nespolečenské tendence (neantagonistické zájmové rozpory), které podmiňují nutnost, aby centrální řízení bylo politickým řízením. Tímto politickým řízením se za socialismu prosazují specifické zájmy jedné sociální skupiny — dělnické třídy — nikoli však proti podstatným zájmům ostatních sociálních skupin (rolnictva, pracovníků nevýrobní sféry). Podstatné zájmy dělnické třídy, nejprogressivnější společenské třídy, jsou současně základními podstatnými zájmy všech ostatních členů socialistické společnosti. V podmínkách socialistické společnosti se politické řízení hospodářských procesů uskutečňuje nejen státními, ale i nestátními řídicími orgány.

Centrální politické státní řízení hospodářství

Řízení hospodářství v podmínkách socialistického výrobního způsobu (nižší fáze komunistické společnosti) je centrální, politické, státní i nestátní.

Z charakteru socialistické hospodářské soustavy, z existence socialistického vlastnictví výrobních prostředků vyplývá možnost i nutnost jednotného centrálního řízení národního hospodářství. Tato možnost představuje současně jednu z největších předností socialismu před kapitalismem. V důsledku převládajícího státního socialistického vlastnictví mizí konkurence, tj. roztržštění výroby do mnoha živelně se rozvíjejících soukromo-kapitalistických organizací bojujících mezi sebou o co největší podíl na uspokojování potřeb trhu, o co nejvyšší zisky. Tím jsou tedy vytvořeny předpoklady pro řízení rozvoje jednotlivých odvětví a oborů z jednoho centra v přísném souladu s potřebami celého národního hospodářství.

^{*)} Referát o válce a míru na VII. sjezdu KSR/b, spisy sv. 27, str. 84—85, SNPL Praha 1954.

Jedině v socialistické hospodářské soustavě, kde je stát vlastníkem rozhodující většiny výrobních prostředků, je možno skutečně řídit proporcionalitu v rozvoji celého národního hospodářství a zabezpečovat soulad mezi zdroji a potřebami národního hospodářství.

Přitom důsledné plánovité zabezpečování proporcí mezi jednotlivými odvětvími, obory a výrobky je možné v zásadě jedině tehdy, je-li vykonáváno z jednoho centra, které řídí národní hospodářství jako celek. Jediné místo planující proces rozšířené reprodukce, všechny jeho fáze, může řídit rozvoj výroby i potřeb ve vzájemné souvislosti. Z toho vyplývá, že proces centrálního řízení chápeme tak, že řídicí soustava vychází od centra a ústí zpět v centru. Bez takového centrálního řízení by se nemohlo realizovat účelné společenské využívání vysoce společenských výrobních sil. Takové řízení nevylučuje, naopak podmiňuje zásadu demokratického centralismu.

Za socialismu, kdy stupeň vývoje společenské dělby práce vytváří rozdílné velké společenské skupiny s rozdílnými specifickými zájmy, je centrálním řídicím orgánem socialistický stát. Tento stát je státem nejprogresivnější společenské skupiny — dělnické třídy. Direktivy centrálního řídicího orgánu musí být v dnešních podmínkách závazné, musí mít charakter mocenských předpisů. Jejich uplatnění je zabezpečováno státní mocí, tj. násilím, i když převážně jen potencionálně.

Státní i nestátní rozhodování o ekonomické činnosti je za socialismu politickým rozhodováním. Pojem politického řízení je obecnější než pojem státního řízení. Státní řízení je jen jednou z forem politického řízení za socialismu.

Státním řízením rozumíme takové řízení, které uskutečňuje stát jako mocenský orgán.

V důsledku toho, že v socialismu existuje státní plánovité řízení ekonomiky, objevuje se i nutnost existence státního řízení lesního hospodářství. Státní řízení lesního hospodářství je dialektická součást s relativní samostatností v rámci celkového státního řízení národního hospodářství.

Státní řízení lesního hospodářství

Po zespolečenštění výrobních prostředků a po likvidaci vykořisťování pracujících zaniká hlavní motiv kapitalistické činnosti — kapitalistický zisk — a současně zaniká i dispozice kapitalistů s výrobními prostředky jak v celém národním hospodářství, tak i v lesním hospodářství. V souvislosti s tím vzniká objektivní nutnost plánovitého řízení. Plná dispozice výrobními prostředky v lesním hospodářství v rukou socialistického státu a vznik základní jednoty zájmů ve společnosti vytváří objektivní možnost plánovitého státního řízení lesního hospodářství.

Základní předpoklady státního řízení lesního hospodářství

Základní předpoklady státního řízení lesního hospodářství jsou analogické obecným předpokladům plánovitého řízení národního hospodářství:

a) **E k o n o m i c k ý m** p ř e d p o k l a d e m státního řízení lesního hospodářství je existence socialistické hospodářské soustavy v národním hospodářství.

b) **P o l i t i c k ý m** p ř e d p o k l a d e m státního řízení lesního hospodářství je soustředění vládní politické moci v rukou revoluční strany marxistickoleninského typu a vytvoření lidu oddaného řídicího aparátu, který je schopen stranou stanovené cíle rozpracovat do plánu tak, aby byly plně zabezpečeny.

Splnění ekonomického a společenského předpokladu řízení je podmíněno existencí jednoty zájmů společnosti v podstatných otázkách. Tato základní jednotka zájmů ve společnosti však neznamená, že by zmizely veškeré rozdílné zájmy. Základní jednotka ve společnosti vzniká z toho, že bylo zrušeno kapitalistické přivlastňování výsledků práce dělníků a nahrazeno přivlastňováním společenského produktu socialistickou společností ve prospěch všeho lidu, že cíle plánu jsou určovány v souladu s dlouhodobými zájmy lidu. Existence této základní jednoty zájmů je nezbytnou podmínkou pro zabezpečení realizace plánu.

c) **Gnoseologickým předpokladem** státního řízení lesního hospodářství je existence potřebného množství kvalitních informací o lesním hospodářství i o celém národním hospodářství. Znamená to zejména znalost stavu ekonomiky i lesního hospodářství, poznání reálných podmínek, za nichž se lesní hospodářství vyvíjí, poznání zdrojů a možností vývoje lesního hospodářství, poznání působení biologických, technických i ekonomických zákonitostí v lesním hospodářství apod.

I když jsou splněny základní politické a ekonomické předpoklady účinnosti státního řízení lesního hospodářství, může být nedostatek vědeckosti plánovitého řízení vnitřní příčinou narušování plynulosti rozšířené socialistické reprodukce. Bez vědeckého řízení nelze dosáhnout té efektivnosti vynakládání společenské práce, která vyplývá z dosaženého stupně rozvoje výrobních sil i výrobních vztahů.

Vývoj lesního hospodářství v posledních letech nás poučil o tom, že cíle vytyčené pro rozvoj lesního hospodářství nebyly beze zbytku splněny, i když v plné míře existovaly základní předpoklady pro státní řízení lesního hospodářství.

Základní principy státního řízení lesního hospodářství

Princip jednoty politického a hospodářského vedení vyplývá ze zásady jednotného řízení. Zásada jednotného řízení vyjadřuje požadavek, aby všechny součásti řízení směřovaly k zabezpečení hlavního cíle. Princip jednoty politického a hospodářského vedení vyplývá z vedoucí úlohy marxistické strany v socialistickém státě. V našem státě je vedoucí a usměrňující silou Komunistická strana Československa, určuje úkoly, směr, tempo a cíle dalšího rozvoje národního hospodářství. Činnost hospodářských orgánů a pracovníků určuje politika strany vyjádřená v politicko-hospodářských směrnicích. Při stanovení těchto směrnic vychází strana ze znalostí zákonitostí vývoje společnosti, z rozboru stavu národního hospodářství a z mezinárodní situace.

Na řízený objekt — lesní hospodářství — působí socialistická společnost především prostřednictvím příslušných orgánů ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství a příslušných orgánů národních výborů.

Státní řízení lesního hospodářství se uskutečňuje jednak prostřednictvím základních právních norem regulujících právní vztahy v celém národním hospodářství, jednak prostřednictvím právních norem týkajících se jen lesů a lesního hospodářství. Ze speciálních právních norem je nejvýznamnější zákon o lesích a lesním hospodářství č. 166 Sb. z roku 1960 a prováděcí předpisy; vládní usnesení ze dne 6. září 1961 č. 775 ke zprávě o současném stavu lesního hospodářství ČSSR; vládní usnesení ze dne 4. února 1959 č. 102 o opatřeních na postupnou úpravu obhospodařování a správy lesů v ČSSR a prováděcí směr-

nice k tomuto usnesení; vyhláška ministerstva zemědělství č. 32 Sb. ze dne 21. března 1960 o výkupu surového dříví a o mimořádném zásobování dřívím; prováděcí směrnice Věstník MZLVH č. 62/1960; směrnice o hospodářské úpravě lesů č. 71/1961 Sbírky pokynů státních lesů; vládní usnesení č. 94/1962 Sb., kterým se provádí lesní zákon v oboru působnosti ministerstva národní obrany; vyhláška č. 92/1962 Sb. o úhradách za přiblížování, vyvážení a odvoz dřeva a kůry z lesa; vyhláška č. 230/1959 Ú. l. o bezpečnosti při práci u strojů používaných v zemědělství a lesním hospodářství; nařízení č. 3/1958 Sb., kterým se provádí zákon č. 2/1958 Sb. Slovenské národní rady o úpravě poměrů obhospodařování společně užívaných lesů bývalých urbanistů, komposesarátů a podobných útvarů; směrnice o vytváření ucelených lesních částí; směrnice o úpravě majetko-právních vztahů při zakládání a pěstování lesních porostů na nelesních půdách a břehových porostů vodních toků a nádrží atd.

Účinnost právních norem jako nejvýznamnější formy státního řízení lesního hospodářství je podpořena soustavou ekonomických a morálních podnětů. Působení uvedených činitelů na rozvoj lesního hospodářství je velmi složité a jejich účinnost závisí na stupni souladu jejich působení.

Princip demokratického centralismu. Socialistické výrobní vztahy vytvářejí všeobecné podmínky pro soulad zájmů výrobců v základních otázkách. To však nevylučuje, aby při uskutečňování dělby práce a výměny činnosti mezi odvětvími při rozdělování výrobních prostředků nevznikaly dílčí neantagonistické rozpory. Obdobné rozpory mohou vznikat mezi krátkodobými i dlouhodobými zájmy. Srovnajme např. zájem na zvýšení produktivnosti lesů a tlak na spotřebu dřeva apod.

Princip demokratického centralismu znamená spojení pevného centrálního plánovitého řízení ekonomiky s širokou pravomocí nižších a místních řídicích orgánů umožňující bohatě využívat iniciativy a tvůrčí aktivity pracujících. Centrální plánovité řízení se týká zásadních otázek, zejména těch, které určují perspektivu a hlavní ukazatele rozvoje.

Je v zájmu rozvoje naší společnosti, aby vrcholné hospodářské řízení bylo ve správné míře centralizováno v rukou řídicích orgánů určených lidem.

I když centralizované řízení je nezbytné, neznamená to, že zásadě demokratického centralismu odpovídá nadměrná nebo dokonce maximální centralizace. Nadměrná centralizace snižuje účinnost řízení, brzdí iniciativu pracujících a účast lidu na řízení, znemožňuje využívání dobrých zkušeností pracujících, oslabuje tvůrčí charakter práce, a tím snižuje radost z práce apod. Nadměrná centralizace plodí byrokratické metody řízení, které konec konců vedou po delší době k snižování kvalifikace nižších orgánů, což se nepříznivě projevuje na úrovni výroby.

V této souvislosti je třeba od principu demokratického centralismu odlišit princip centralizace-decentralizace jako organizační princip bezprostředně spojený s rozvojem výrobních sil a dělbou práce. „Smyslem decentralizace není jen přenášet rozhodování o jeden stupeň níže, ale zvýšit účast pracujících na řízení... Tak jako není cílem decentralizace na národní výbory jen přesun rozhodování na nižší orgány a tam dále rozhodovat mechanicky, tak není cílem decentralizace na podnikové ředitele dát jim jen více pravomoci. I zde je hlavním cílem zlepšit úroveň řízení. Toto dosáhneme tím, že zaměstnanci závodu budou prostřednictvím svých závodních výborů o mnoho více než dosud mluvit do širokého okruhu otázek výroby a zúčastňovat se tak svými zkušenostmi, znalostmi a návrhy na jejich řešení.“*)

Správný poměr mezi centrálním řízením a pravomocí nižších a základních

*) Rudé právo z 23. prosince 1956.

orgánů nemůže být dán jednou provždy, nýbrž se mění v souladu se změnou politických, ekonomických i technických podmínek. Působí na něj také hloubka znalostí ekonomických souvislostí, úroveň teorie i techniky řízení, vyspělost kádrů, jejich uvědomělost apod.

Princip účasti pracujících na řízení národního hospodářství vyplývá ze zásady jednotného řízení. Rychlý rozvoj výrobních sil není možný bez aktivní, neustále se rozvíjející účasti pracujících na plnění plánu, řízení a kontrole výroby.

Účast pracujících na řízení se projevuje především na těchto úsecích při:

- zvyšování iniciativy pracujících za účelem zvýšení úrovně plánu a jeho rovnoměrného plnění,

- rozvoji nové techniky a zavádění pokrokové technologie do praxe, kde má význam především zlepšovatelské hnutí, technicko-ekonomické konference apod.,

- prosazování socialistických zásad odměny za práci, při zajišťování souladu zájmů jednotlivce se zájmy společnosti,

- výrobních poradách, které jsou osvědčenou a nejrozšířenější formou účasti pracujících na řízení výroby a kontrole hospodaření na každém pracovišti,

- vytváření a práci komisí národních výborů, např. při činnosti lesnicko-dřevařských subkomisí.

Při zabezpečování cílů státního řízení platí zásada spojování přímého a nepřímého způsobu řízení.

Základním způsobem státního řízení lesního hospodářství je přímý způsob. Při přímém způsobu řízení se zamýšleného cíle dosáhne stanovením úkolů např. ve státním národohospodářském plánu rozvoje, příkazem, rozhodnutím apod. Přímý způsob řízení se uplatňuje na všech stupních státního řízení (Národním shromážděním, vládou, ministry, národními výbory). Nesmíme nikdy ztotožňovat přímý způsob řízení s řízením centralizovaným stejně jako nelze nepřímý způsob řízení ztotožňovat s decentralizovaným řízením.

Nepřímý způsob řízení záleží v cílevědomém uspořádání ekonomických a morálních podnětů, aby tyto podněty vytvářely stimuly pro účinnost přímého řízení.

XII. sjezd naší strany uložil jako jeden ze základních úkolů zdokonalit a upevnit řízení národního hospodářství důsledným uplatněním zásad demokratického centralismu a zdokonalením metod a stylu práce. Usnesení ÚV KSČ týkající se této problematiky z května 1963 stanoví: „Metody a nástroje řízení je třeba zaměřit k mobilizaci rezerv na všech stupních. Zvýšení úrovně řídicí práce od závodů až po ministerstva vyžaduje:

Zvýšit vědeckou úroveň řízení, potírat subjektivismus a libovůli, zakládat řízení na soustavném porovnávání a studiu faktů, zvýšit úroveň rozborové práce.

Ve vedoucích hospodářských orgánech věnovat větší pozornost než dosud přípravě, řešení a kontrole zásadních koncepčních opatření, čelit tak improvizacím a nahodilostem v řídicí práci.

Vyvozovat osobní důsledky vůči pracovníkům, pokud neplní své úkoly, volat k odpovědnosti při neplnění úkolů i samotné vedoucí pracovníky.

Rozvinout energický boj proti byrokratismu a formalismu, proti útěku od odpovědnosti, proti průtahům při rozhodování otázek a prosazovat důslednost a cílevědomost v práci; prosadit kolektivní projednávání problémů, ale přitom upevňovat osobní zodpovědnost, bojovat proti schovávání se za porady, komise a subkomise.

Zlepšit kádrovou práci na hospodářském úseku, vyzdvihovat na vedoucí místa pracovníky odborně i politicky kvalifikované, talentované organizátory odhodla-

né řešit problémy, nesmiřitelné k nedostatkům, pracovníky, kteří dávají přednost celospolečenským zájmům před úzkými lokálními zájmy. Neponechávat na vedoucích místech pracovníky lhostejné k nedostatkům, podléhající falešnému sebeuspokojování, se sklony k přeceňování objektivních potíží. Pečovat o další zvyšování odborné kvalifikace a politické uvědomělosti vedoucích hospodářských pracovníků.

Usilovat o správný poměr vedoucích hospodářských pracovníků k lidem, vést je k tomu, aby chápali potřeby a zájmy lidí, působili výchovně jak osobním příkladem v práci, tak přesvědčováním.

Zvyšovat autoritu hospodářských vedoucích, zajistit jejich podporu správnými opatřeními stranických, odborových a mládežnických organizací.

Realizace všech těchto zásad v praxi je nezbytným předpokladem vedoucím ke zvýšení úrovně řízení i na úseku lesního hospodářství.

Souhrn

Pod pojmem státní řízení socialistického lesního hospodářství chápeme účelovou a cílevědomou činnost státních orgánů a institucí, která záleží v nepřetržité opakovaném vytyčování úkolů nezbytných pro harmonický rozvoj lesního hospodářství a v kontrole plnění vytyčovaných úkolů.

Státní řízení socialistického lesního hospodářství je centrální a plánovitě, tzn. je součástí jak socialistické nadstavby, tak i výrobních vztahů. Základním principem státního řízení socialistického lesního hospodářství je demokratický centralismus. Současně se při státním řízení socialistického lesního hospodářství prostřednictvím výrobních vztahů působí na rozvoj výrobních sil, a to tak, aby se naplňoval zákon ekonomiky času a základní ekonomický zákon socialismu.

Při státním řízení socialistického lesního hospodářství se využívá zájmů lidí, tj. hmotné a morální zainteresovanosti spolu se všemi formami ideologického působení prodchnutých komunistickou ideologií.

Ve státním řízení socialistického lesního hospodářství se projevuje hospodářsko-organizátorská funkce socialistického státu. Státní řízení lesního hospodářství tvoří hlavní obsah činnosti jak příslušných orgánů ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství, tak i příslušných orgánů národních výborů.

Řízení lesního hospodářství se uskutečňuje z hlediska činnosti orgánů státní moci jak centrálních, tak i místních jako 1. všeobecné řízení, 2. hospodářsko-organizační činnost, 3. operativně hospodářská činnost.

Státní řízení socialistického lesního hospodářství se uskutečňuje jak přímým, tak i nepřímým způsobem řízení.

Základní formou i metodou státního řízení lesního hospodářství jsou právní normy, pomocí nichž je cílevědomě a účelně usměrňován reprodukční proces. V menší míře je při státním řízení lesního hospodářství využíváno ekonomických stimulů, i když jejich působení je mnohdy do značné míry předpokladem pro realizaci právních forem řízení.

Literatura

1. XII. sjezd KSČ. 1963, Praha. — 2. Boreš S.: Tézé přednášky Otázky plánovitěho řízení. 1963, Praha. — 3. Kaigl V.: Problémy působení a využívání ekonomických zákonů. 1954, SNPL Praha. — 4. Knop J., Záměta V.: Ekonomika a organizace lesního hospodářství II. část. 1962, SZN Praha. — 5. Kocanda K.:

О теoretických problémech řízení národního hospodářství. 1957, Plánované hospodářství, č. 6, str. 449-455. — 6. Kocman M.: Nástin teorie řízení socialistické ekonomiky. 1961, Praha. — 7. Mačica Z.: K teoretickým problémům řízení národního hospodářství. 1957, Plánované hospodářství, č. 8, str. 625-630. — 8. Matějka L.: Těze přednášky Hmotná proporcionalita plánu. 1963, Praha. — 9. Mlynář Z.: Předpoklady společenského řízení. 1961, referát na konferenci Filosofického ústavu ČSAV Liblice. — 10. Národohospodářské plánování v ČSSR. 1963, SNPL Praha. — 11. Organizacija i planirovanije proizvodstva na predpriyatiji lesnogo chozjajstva. 1960, Goslesbumizdat. — 12. Protokol XXII. sjazdu KPSS. 1962, Moskva. — 13. Rosický M.: Vzájemný vztah řízení a organizace průmyslové výroby. 1961, Politická ekonomie, č. 9, str. 838-849. — 14. Šik O.: Proti nemarxistickým teoriím „decentralizace“ řízení. 1959, Tvorba, č. 3, str. 57-59. — 15. Šrogl F.: Řízení a organizace práce. 1948, Podniková organizace, str. 177. — 16. Vasiljev a kol.: Ekonomika lesnogo chozjajstva. 1959, Goslesbumizdat. — 17. Vergner Z.: Teoretické problémy zvýšení ekonomické účinnosti řízení národního hospodářství. 1957, Plánované hospodářství, č. 3, str. 195-210. — 10. Zásměta V., Böh m A.: Lesní zákon a prováděcí vyhláška. 1962, SZN Praha. — 19. Zicha O. a kol.: Moderní logika. 1958, Orbis Praha.

Некоторые аспекты государственного управления социалистическим лесным хозяйством

Под понятием государственного руководства социалистическим лесным хозяйством мы понимаем целесообразную и целенамеренную деятельность государственных органов и учреждений, состоящую в непрерывном повторном становлении задач, необходимых для гармоничного развития лесного хозяйства, и в контроле выполнения поставленных задач.

Государственное руководство социалистическим лесным хозяйством является центральным и плановым, т. е. оно представляет собой составную часть как социалистической надстройки, так и производственных отношений. Основным принципом государственного руководства социалистическим лесным хозяйством есть демократический централизм. Одновременно при государственном руководстве социалистическим лесным хозяйством оказывают производственные отношения действие на развитие производительных сил, причем так, чтобы выполнялся закон экономики времени и основной экономический закон социализма.

При государственном руководстве социалистическим лесным хозяйством используются интересы людей, т. е. материальная и моральная заинтересованность вместе со всеми формами идеологического воздействия, проникнутыми коммунистической идеологией.

В государственном управлении социалистическим лесным хозяйством проявляется хозяйственно-организаторская функция социалистического государства. Государственное руководство лесным хозяйством представляет главное содержание деятельности как соответственных органов Министерства сельского, лесного и водного хозяйства, так и соответственных органов национальных комитетов.

Руководство лесным хозяйством осуществляется с точки зрения деятельности органов государственной власти как центральных, так и местных, в качестве 1. всеобщего руководства, 2. хозяйственно-организационной деятельности, 3. оперативной хозяйственной деятельности.

Государственное управление социалистическим лесным хозяйством осуществляется как путем непосредственного, так и косвенного способов руководства.

Основной формой и методом государственного руководства лесным хозяйством являются правовые нормы, при помощи которых целесообразно и целенамеренно направляется воспроизводственный процесс. В меньшей мере при государственном руководстве лесным хозяйством используются экономические стимулы, даже несмотря на то, что их действие во многих случаях в значительной степени представляет предпосылку реализации правовых форм руководства.

Some Aspects of the State Management of Socialist Forest Economy

The notion of state management of socialist forestry means a purposeful activity of state bodies and institutions consisting in a continuously repeated determination of tasks necessary for the harmonic development of forestry and in the control of the fulfilment of such tasks.

The state management of socialist forestry is central and planwise, being a part both of the socialist superstructure and the relations of production. The basic principle of the state management of socialist forestry is the democratic centralism. At the same time, in the state management of socialist forestry the development of productive forces is influenced by the relations of production in such a way that the law of the economy of time and the fundamental economic law of socialism may be fulfilled.

In performing the state management of socialist forestry the interests of people are taken in consideration, i. e. the material and moral interest as well as all the forms of ideological influence animated with the communist ideology.

In the state management of socialist forestry the economic and organizational function of socialist state is apparent. The state management of forestry forms a main content of activity both of competent organs of the ministry of agriculture, forestry and water economy and of competent organs of national committees.

The management of forestry is performed both by the central and local organs of state power in following forms: 1. general management, 2. economic and organizational activity and, 3. operational economic activity.

The state management of socialist forestry is performed by direct and indirect form.

The legal norms are a basic form and method of state management of socialist forestry, by means of which the reproduction process is purposefully regulated. The economic stimuli are used to a less degree, though their influence is sometimes a pre-condition of the realization of legal forms, of management to a great degree.

Algunos aspectos de la dirección estatal de la economía forestal socialista

Bajo el concepto de la dirección estatal socialista de la economía forestal entendemos la actividad práctica que persigue cierta finalidad de los órganos e instituciones estatales la cual depende en el planteamiento continuamente repetido de las tareas indispensables para el desarrollo armónico de la economía forestal y en el control del cumplimiento de dichos deberes.

La dirección estatal de la economía forestal socialista esta planificada centralmente, es decir, forma tanto parte integrante de la superestructura socialista como también de las relaciones de producción. El principio básico de la dirección estatal de la economía forestal socialista es el centralismo democrático. Simultáneamente en la dirección estatal de dicha economía por medio de las relaciones de producción actúa sobre el desarrollo de las fuerzas de producción y eso de tal manera que se observará la ley de la economía de tiempo y la ley económica básica del socialismo.

En la dirección estatal de la economía forestal socialista se estan aprovechando los intereses de la gente, es decir el interés material y moral junto con todas la formas de la actividad ideológica a la par con la ideología comunista.

En tal dirección se manifiesta la función económico-organizadora del estado socialista. La dirección estatal de la economía forestal forma el contenido principal de la actividad tanto de los organos correspondientes del Ministerio de Agricultura, Economía Forestal y Hidráulica como también de los Comités Nacionales.

La dirección de la economía forestal se esta realizando del punto de vista de la actividad de los organos del poder estatal, tanto de los centrales, como también de los locales como 1. dirección general, 2. actividad económico-organizadora, 3. actividad económico-operativa.

La dirección estatal de la economía forestal socialista esta realizandose tanto de modo directo, como también del indirecto de la dirección.

La forma y el método básicos de la dirección de la economía forestal estatal son las normas jurídicas por medio de las cuales el procedimiento de reproducción está orientado racionalmente y persiguiendo un fin determinado. En menor medida en la dirección estatal se estan aprovechando los estímulos económicos a pesar de que la influencia de los mismos constituye hasta cierto punto la premisa para la realización de las formas jurídicas de la dirección.

K problematice kontroly v lesním hospodářství

К проблематике контроля в лесном хозяйстве

On the Control Problem in Forestry

Les problèmes du contrôle dans la sylviculture

Inž. Vladimír ŠTEFFEL

Státní dřevařská inspekce, Praha

Hlavní směry a cíle dalšího rozvoje naší socialistické společnosti stanovené XII. sjezdem KSČ ukládají náročné úkoly, jejichž splnění vyžaduje pozvednout zejména úroveň řídicí práce a zvýšit odpovědnost za svěřené úkoly ve všech odvětvích a na všech stupních řízení národního hospodářství. Stejně jako v celém národním hospodářství je v současných podmínkách i v lesním hospodářství úroveň řízení jednou z největších rezerv hlavně kvality a zhospodárnění výroby.

Zvýšení ekonomické účinnosti řízení není myslitelné bez řešení a podstatného prohloubení kontrolní činnosti, neboť v řízení všeobecně a v lesním hospodářství obzvláště, na všech jeho organizačních stupních, zaujímá kontrolní činnost prvořadý význam jako nedílná součást řízení, jako jeho prostředek a metoda. Přesto je kontrola v lesním hospodářství stále ještě jedním z nejslabších článků řízení a v jejím uplatňování jsou mnohé a vážné nedostatky. Nezřídka je kontrolní činnost vůbec opomíjena nebo nedoceněna a ani kontrolní systém v lesním hospodářství není dosud plně dořešen. Z toho pak vyplývá nedostačující účinnost kontroly v jejích vnitřních formách i nevyužívání kontroly v potřebném rozsahu jako hlavního prostředku a metody řízení na všech organizačních stupních lesního hospodářství. To je také v posledních letech jednou z hlavních příčin zjišťovaných nedostatků i neplnění některých základních úkolů lesního hospodářství.

Společenská úloha kontroly

Zaměření pozornosti k problematice řízení, zvýšení jeho účinnosti a úrovně a s tím souvisící i prohlubování aktivní úlohy kontroly je zcela zákonitě vyvoláno potřebou podstatného zkvalitňování výsledků hospodářské činnosti a zejména v současném období naléhavého a důsledného odstraňování a včasného odhalování nedostatků a chyb, předcházení jejich vzniku i určení jejich příčin tak, aby se nejen nerozrůstaly, ale ani dále neopakovaly a nepoškozovaly celospolečenské zájmy. V možnostech včas poznávat, předcházet a překonávat nedostatky, aktivně působit k jejich neprodlenému odstraňování, stejně jako v možnostech zobecňovat, využívat a rozšiřovat i dobré zkušenosti je právě společenská úloha kontroly jako každodenní soustavné činnosti.

Poněvadž kontrola je tou složkou, tou metodou řízení, která sleduje, zjišťuje a zkoumá, zda a jak se politická linie, hospodářské plány, směrnice, zákonné normy apod. uskutečňují v praktickém denním životě, poněvadž pomáhá zajišťovat a odstraňovat překážky plnění úkolů, a tím vlastní plnění a realizaci úkolů nových, je kontrolní činnost tou oblastí činnosti, ve které se organizovaně, soustavně a komplexně poznává skutečný průběh i výsledky společenských, zejména ekonomických procesů. Proto také problematika kontroly nemůže být problematikou dílčího významu, ale je přímo spjata se základními prvky socialistické ekonomiky. Společenská úloha kontroly tkví v tom, že jedině její pomocí je možno zajistit harmonický chod celého výrobního odvětví a všech jeho organizačních stupňů, že jedině kontrolou spolu se soustavnou národohospodářskou evidencí je možno sledovat množství a kvalitu vynakládané práce, množství a kvalitu výroby, dodržování socialistických zásad odměňování podle vykonané práce apod.

Zpravidla se zapomíná, že důsledná a účinná kontrola má značný výchovný význam, přispívá k výchově lidí, k přípravě kádrů i vytváření předpokladů pro jejich účelné rozmístění. Přitom i v lesním hospodářství je nutno skoncovat s názory, jako by základní úloha kontroly byla v hledání nebo trestání viníků za zjištěné nedostatky, ale je nutno zdůraznit, že základní úloha kontroly záleží v prevenci, v předcházení vzniku nedostatků, zjišťování překážek již v průběhu plnění úkolu i zjišťování příčin nedostatků.

Účinné řízení není tedy myslitelné, ani možné bez soustavné kontroly. Dané úkoly je nezbytné soustavně kontrolovat, ze zjištění vyvozovat okamžité důsledky a operativně reagovat na nedostatky. Pouze kontrolou je možno zajistit včasné a objektivní informace o stavu plnění úkolů, o vztahu lidí k jejich pracovním povinnostem a o výsledcích hospodaření. Sebedokonalejší plán nemůže vystihnout vliv subjektivních a mimořádných činitelů, neboť realizace plánovaných úkolů záleží na lidech různě odborně, morálně i politicky připravených k jejich splnění. Proto se vyskytují v plnění plánu výkyvy, které je nutno kontrolou sledovat a v rámci řízení zajišťovat jejich odstranění.

Kontrola na různých stupních řízení a v různých souvislostech plní různou úlohu. Tak je tomu i v lesním hospodářství, kde se úloha kontroly mění od úzce vymezené kontroly provozní až po souhrnnou technicko-ekonomickou kontrolu v rámci celého podniku. Cíl kontroly je třeba spatřovat v neustálém zvyšování úrovně řízení a v tom také je hlavní efekt kontroly na všech stupních řízení, i když v různých formách. Tohoto cíle kontrolní činnosti je možno dosáhnout jen při dodržování zásady, že kontrola je neoddelitelnou součástí řízení, že není samoučelná, že se její výsledky mají projevit v trvalém zlepšení. To je možno dosáhnout opět jen prostřednictvím zlepšení úrovně řízení i volbou dokonalejších a účinnějších metod kontrolní práce, které odpovídají úkolům i danému stupni řízení. Z toho vyplývá nutnost, aby výsledky kontrolní činnosti byly vedoucími všech organizačních stupňů skutečně využívány, aby náprava zjištěných nedostatků byla trvalá. Z toho vyplývá a platí to zejména v lesním hospodářství, že kontrolní práci nelze omezovat jen na zjišťování stavu plnění úkolů, popř. odstraňování některých překážek neplnění, ale že je nutno hledat skutečné příčiny nedostatků ve způsobu řízení.

Zásady kontrolní činnosti

Kontrolní činnost jako nedílnou součást řídicí práce je třeba vykonávat podle určitých platných zásad; jde především o zásady obecně platné pro řízení, ať již je to zásada jediného vedoucího odpovědného za řízení a kontrolu činnosti v rám-

ci jeho pravomoci a odpovědnosti, nebo zásada demokratického centralismu, který při prohlubování socialistické demokracie a zvyšování pravomoci a odpovědnosti nižších stupňů řízení vyžaduje uplatňování celospolečenských zájmů, upevňování centrálního řízení a prohlubování nejširší účasti pracujících na řízení, a tím i na kontrole.

Kontrolní činnost aktivně ovlivňuje plnění úkolů jen tehdy, zjednávali nápravu včas, bez průtahů a trvale. K takové kontrole je nutná znalost dané problematiky i situace kontrolovaného úseku a důkladně ověřené skutečnosti. Včasnost kontroly znamená, aby byla vykonána ihned po uložení úkolu tak, aby předcházela vzniku nedostatků a vzniknou-li, aby byly běžně odstraňovány dříve než se nahromadí a způsobí mnohdy značné národohospodářské škody. Kontrolu je třeba provádět bez průtahů a dovést do konce tak, aby její výsledky nebyly vývojem překonány a aby tedy mohly aktivně zasahovat do průběhu plnění úkolů.

Jednou ze zásad kontrolní činnosti je, aby sama byla vzorem hospodárnosti. Proto je třeba kontrolní činnost řádně plánovat, organizovat, koordinovat a usměrňovat tak, aby příslušné problémy a otázky řešila ve všech nutných souvislostech.

Kontrolní činnost je velmi mnohotvárná a vyžaduje tedy od všech, kdo ji vykonávají, iniciativní a tvůrčí přístup. Kontrola není jednoduchou záležitostí, neboť podle jejich forem jde často o činnost velmi obtížnou, která vyžaduje především dostatečnou míru a hloubku politických, ekonomických, technických, organizačních i psychologických znalostí a životních zkušeností.

Kontrola — důležitá státní a společenská povinnost

Kontrolní činnost v celém národním hospodářství, ve všech jeho odvětvích a na všech organizačních stupních určují zákonné normy pro kontrolní činnost. Nízká úroveň kontrolní činnosti je často způsobována i tím, že odpovědní pracovníci nejsou dostatečně seznámeni ani se zásadami organizace kontrol, ani s metodikou kontrolní činnosti, které právě tyto zákonné normy určují. Odpovědní pracovníci si neuvědomují, že kontrola jako nedílná součást řídicí práce všech orgánů odpovědných za řízení národního hospodářství a všech vedoucích pracovníků státních orgánů a socialistických organizací je stanovena zákonem o lidové kontrole a národohospodářské evidenci (č. 23 Sb. z 6. března 1963) a že tento zákon jim ukládá organizování a vykonávání účinné kontroly jako důležitou státní a společenskou povinnost. Není třeba zdůrazňovat, že opomíjením nebo nedoceněním kontroly dochází ze strany odpovědných pracovníků k hrubému porušování státní disciplíny a socialistické zákonnosti a že podle míry porušení této státní a společenské povinnosti je nutno vyvozovat i potřebné závěry.

Kromě zákona o lidové kontrole a národohospodářské evidenci (č. 23 Sb./1963) je potřebná znalost i dalších zákonných norem upravujících kontrolní činnost. Jde zejména o Zásady organizace kontrol v národním hospodářství schválené vládním usnesením č. 252 Sb. ze 14. března 1959, Opatření ku zvýšení účinnosti kontroly, statistické a cenové služby schválené vládním usnesením č. 710 Sb. z 21. srpna 1961, Vyhláška býv. ministra státní kontroly č. 75/1959 Sb., kterou se vydávají metodické pokyny pro kontrolní činnost. V lesním hospodářství je nutno při kontrolní činnosti kromě těchto zákonných norem vycházet

i z ustanovení lesního zákona (č. 166/1960 Sb.), vyhlášky ministra zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 17/1961 Sb., kterou se vydávají prováděcí předpisy k lesnímu zákonu, a směrnic Správy lesního hospodářství pro běžné přejímání práce, kontrolní příjmy a kvalitativní prověrky v lesním hospodářství.

Systém kontroly v lesním hospodářství

Kontrolní činnost zaujímá v řízení lesního hospodářství na všech jeho organizačních stupních jako prostředek a metoda tohoto řízení prvořadý význam. Rozbor úrovně a účinnosti vnitřní kontrolní činnosti v lesním hospodářství však prokazuje, že tento význam kontroly není dosud v potřebném rozsahu doceněn a ani není využíváno dostatečně soustavné kontroly ke zvýšení úrovně řízení. Při rozboru nedostatků v lesním hospodářství a v souvislosti s tím i rozboru úrovně a účinnosti kontrolní činnosti je nutno si uvědomit dva zásadní směry kontroly v tomto odvětví:

a) Kontrola hospodářsko-finanční činnosti organizační jednotky (závod, podnik) z hlediska plnění úkolů výrobního a finančního plánu jako součást jednotného systému kontrol, přičemž rozsah, způsoby, metody a organizace takové kontroly určují platné zásady dané uvedenými již normami pro kontrolní činnost.

b) Kontrola a zhodnocení činnosti lesního hospodáře, to znamená v podstatě prověrka plnění ustanovení lesních hospodářských plánů ve smyslu lesního zákona a příslušných prováděcích směrnic, majících na zřeteli zajištění podstaty lesa. Tato činnost má dlouhodobý význam záležející v tom, že důsledky včas neodhalených chyb způsobených v lesním hospodářství zejména v obnově a pěstební péči o les se projeví po dlouhé řadě let, kdy náprava je již velmi obtížná.

Systém vnitřní kontroly v lesním hospodářství tvoří jednak běžná kontrola vykonávaná vedoucími všech organizačních stupňů jako nedílná součást řízení v souladu se zásadou povinnosti vedoucích všech stupňů vykonávat kontrolu, soustavná ekonomická kontrola, kterou v rámci veškeré činnosti organizační jednotky zajišťují ekonomické úseky jednotlivých organizačních stupňů, a odborný kontrolní aparát organizovaný podle zásad vládního usnesení č. 252/1958 Sb. pro provádění prověrek a revizí jako jediný specializovaný útvar na úrovni podnikových ředitelství Státních lesů a Správy lesního hospodářství.

V celém systému kontrol v lesním hospodářství má zásadní význam účast pracujících na kontrole, a to pod vedením stranických organizací a v souladu s jejich úlohou a právem kontroly. Zajišťování stále širší účasti pracujících na kontrolní činnosti je rovněž nejdůležitějším úkolem v politickém zabezpečování vyšší účinnosti kontroly a v úsilí za všeobecné upevnění státní disciplíny i v lesním hospodářství. Proto je dáno vedoucím všech organizačních stupňů jako povinnost vládním usnesením č. 710/1961 Sb., aby v těsné součinnosti se stranickými organizacemi soustavně vytvářeli předpoklady pro spolupráci kontroly shora s kontrolou zdola, umožnili pracujícím nejširší účast na kontrole, opírali se při kontrole o iniciativu pracujících a využívali poznatků z jejich připomínek a stížností. Významným a účinným prostředkem k zvyšování aktivního podílu pracujících zejména na provádění a kontrole plnění opatření k nápravě nedostatků je seznamování s výsledky prověrek a revizí a jejich projednávání na stranických a odborářských schůzích. Toto však je dosud slabou stránkou účasti pracujících na kontrole a řízení v lesním hospodářství.

Základní a pro úspěšné řízení rozhodující význam má kontrola konaná vedoucími na všech organizačních stupních lesního hospodářství. V této kontrole se důsledně uplatňuje zásada „kdo řídí, kontroluje“. Má mimořádný význam proto, že je konána velkým počtem pracovníků a orgánů, že má charakter preventivní kontroly, neboť hodnocení skutečného stavu předem má vytvořit optimální podmínky pro správné a včasné splnění úkolů, že soustavně a běžně přímo ve výrobním procesu a při plnění úkolu může operativně, včas i důsledně odstraňovat vyskytnuvší se nedostatky. Proto je také úkolem všech vedoucích pracovníků, aby si vytvořili a propracovali účelný systém jak vykonávat běžnou a preventivní kontrolu, aby její výkon považovali za nedílnou součást své denní řídicí práce, aby ji konali zásadově a nekompromisně a aby, což je základní, používali výsledků kontroly k neustálému zvyšování úrovně vlastní řídicí práce.

Běžnou kontrolu vykonávají vedoucí pracovníci osobně a na vyšších stupních řízení (závod, podnik) za pomoci podřízených pracovníků. Jako hlavní úkoly běžné kontroly lze obecně i konkrétně v lesním hospodářství označit zejména:

a) získávání soustavného přehledu o plnění úkolu, včasné zjištění nedostatků a provádění takových opatření, kterými se nedostatkům předchází a zajišťuje plnění právních a jiných předpisů a příkazů;

b) poznávání politické a odborné úrovně pracovníků na základě výsledků jejich práce a tak zajištění výběru a účelného rozmisťování kádrů;

c) výchova pracovníků k bdělosti, státní a pracovní disciplíně, k zvyšování osobní odpovědnosti.

Z těchto základních úkolů je zřejmý dosah běžné — soustavné kontroly pro řízení i pro výchovu pracovníků. Na příkladech přímo z lesního hospodářství lze prokázat, že tam, kde se nekontroluje, se objevuje nezodpovědnost, klesá státní a pracovní disciplína, vznikají národohospodářské škody, nesprávně se vykazují plnění plánovaných úkolů a podkopávají se tak zásady plánování a řízení. Zanedbávání této kontroly má zejména v lesním hospodářství nepříznivý odraz, a to vzhledem k specifickým podmínkám a složitosti lesnické výrobní činnosti vyplývající zejména z existence dvou základních výrobních procesů, z dlouhodobosti procesu organické lesní výroby, z územní rozlehlosti výrobní činnosti, z přírodních podmínek a vlivů i jiných dalších činitelů.

V lesním hospodářství se významně podílí na běžné — preventivní kontrole zejména systematická technická kontrola, kterou v lesním provozu má zajišťovat technický aparát provozních oddělení lesních závodů a podnikových ředitelství Státních lesů. Existence odborného kontrolního aparátu na podnikových ředitelstvích nesnižuje, ani neomezuje kontrolní povinnost technických pracovníků provozních oddělení. K účinnosti kontrolní činnosti těchto technických pracovníků je však nutné, aby se neomezovali jen na zjišťování stavu plnění úkolů, ale aby současně zkoumali příčiny zjišťovaných závad a aby těchto zjištění bylo operativně využíváno v řízení k odstraňování příčin nedostatků. Při kontrolní činnosti techniků provozních oddělení, závodů i podniků je rovněž třeba dodržovat určité zásady kontrolní činnosti, jako je příprava, znalost problematiky prověřovaných úseků nebo pracovišť, plánovitost a systematickosti takové činnosti. Zatím se převážně omezuje kontrolní činnost tohoto druhu jen na povrchní, téměř kancelářské ověření stavu místo cílevědomého prověřování faktů a na pracovištích nejsou často těmito pracovníky odstraňovány ani očividné a zjevné nedostatky. Kdyby pracovníci ústředí lesních závodů a podnikových ředitelství přicházející na polesí nebo jiná pracoviště lesního provozu skutečně kontrolovali a plnili tak svou zá-

kladní povinnost, nebyly by následnými kontrolami konanými odborným kontrolním aparátem vyšších stupňů řízení nebo vnější kontrolou zjišťovány nedostatky v takovém rozsahu. Tato skutečnost ukazuje, že k zvýšení účinnosti běžné kontroly, ke skutečnému uplatnění zásady „kdo řídí, kontroluje“ není dosud v lesním hospodářství plně rozpracován systém a způsob kontroly na jednotlivých úsecích výrobní činnosti i jednotlivých stupňů řízení, ačkoli takové rozpracování uložilo již vládní usnesení č. 710/1961 Sb., o opatřeních k zvýšení účinnosti kontroly, jako povinnost všem vedoucím pracovníkům na všech stupních řízení.

Při rozboru účinnosti vnitřní kontroly jako celku v lesním hospodářství nelze opomíjet skutečnost, že kontrola, zejména na úseku kvality a vykazování skutečného objemu pěstebních prací je nepříznivě ovlivňována tím, že pracovníci podnikových ředitelství i lesních závodů, kteří tuto kontrolu organizují, řídí nebo vykonávají, jsou hmotně zainteresováni na vykazování příznivých finančních výsledků organizačních jednotek, a proto jedním z předpokladů účinnosti vnitřní kontroly na úseku pěstební činnosti je důsledné dořešení otázky hmotné zainteresovanosti, zejména za dlouhodobé pracovní výsledky.

O tom, že běžné kontrole v lesním hospodářství není věnována žádoucí pozornost, svědčí výsledky o kontrolních příjmech a kvalitativních prověrkách z průběhu roku 1962. Ukazuje se, že kontrolní příjmy nejsou konány rovnoměrně a systematicky v průběhu celého roku, ale mnohdy se koncentrují až na konec III. nebo do IV. čtvrtletí roku. Přitom kvalita kontrolních příjmů často neodpovídá kvalitě přebíraných prací, která je nadhodnocována. Ani výsledky kvalitativních prověrek za rok 1962 nesvědčí o správných metodách kontrolní činnosti lesních závodů a podnikových ředitelství Státních lesů. Např. průměrný kvalitativní ukazatel za všechny podniky Státních lesů v roce 1962 je 1,33, přičemž 12,5 % lesních závodů dosáhlo výborného ohodnocení, 85,6 % závodů bylo ohodnoceno jako velmi dobré a jen 5 závodů, tj. 1,9 %, nedosáhlo kvalitativního ukazatele nutného pro přiznání prémie z titulu lepší kvality práce. Toto ohodnocení kvality prací, jak ukazují výsledky následných kontrol, neodpovídá ve všech případech skutečnosti.

Z uvedeného vyplývá, že významným úkolem kontrolních orgánů jak vnější, tak vnitřní kontroly je zabezpečit při všech příležitostech (průzkumech, prověrkách i revizích) důsledné zajišťování preventivní a soustavné běžné kontroly všemi za ni odpovědnými pracovníky. Přitom je nutno využívat požadavku osobní zodpovědnosti proti těm pracovníkům, kteří zanedbali preventivní a běžnou kontrolu, čímž vznikly nedostatky a závady, je porušována státní disciplína, nejsou dodržovány zásady režimu hospodárnosti nebo jsou uplatňovány podnikové zájmy na úkor celospolečenských zájmů.

V systému vnitřní kontroly zaujímá významné místo ekonomická kontrola, jejíž hlavní úkol v každé organizační jednotce je charakterizován jako soustavné sledování a trvalý dozor nad zajišťováním maximálního využití všech svěřených materiálních a finančních prostředků, to znamená, že záleží v zabezpečování maximální efektivity a hospodárnosti při plnění všech plánovaných úkolů, provádění opatření k zajištění ochrany socialistického vlastnictví a dodržování pracovní a státní disciplíny. Ekonomickou kontrolu v lesním hospodářství mají (v souladu se svou povinností vykonávat kontrolu vůbec) zajišťovat vedoucí všech úseků a stupňů řízení a soustavnou ekonomickou kontrolu ekonomický úsek závodu a podniku.

Základní úkoly pro činnost každého vedoucího pracovníka určují ukazatele státního plánu, a proto i hlavní zaměření ekonomické kontroly konané vedoucími

všech stupňů se soustřeďuje zejména na plnění úkolů státního plánu. Vedoucí zpravidla nevykonávají sami kontrolu v plném rozsahu, tj. v rozsahu činnosti jednotky, která je jim svěřena, zejména tehdy, jde-li o vyšší stupeň řízení.

Povinností vedoucích všech stupňů je, aby zajistili řádné plnění všech úkolů ekonomické kontroly. Jsou tedy za ekonomickou kontrolu na všech stupních řízení zodpovědní vedoucí, a to i vedoucí nižších stupňů, tj. lesního závodu, polesí, střediska i lesnického úseku. Vykonávají ji buď sami (vedoucí polesí), nebo prostřednictvím podřízených pracovníků (ředitel závodu nebo podniku).

Účinnost ekonomické kontroly jako celku záleží zejména v jejím přednostním zaměření na taková místa, kde lze očekávat, že dochází k největší ne hospodárnosti, ztrátám ve výrobní činnosti nebo dokonce k rozkrádání národního majetku. V podmínkách lesního hospodářství je pak zvlášť důležité úzké se pjetí ekonomické kontroly s technickou kontrolou, neboť vzhledem k charakteru výrobní činnosti, zejména v organickém výrobním procesu, neznamená vždy úspora finančních prostředků kvalitní splnění úkolů.

Zvyšování úrovně kontroly zabezpečované ekonomickými úseky organizačních jednotek lesního hospodářství je rovněž závažnou otázkou. Takové zlepšení nelze oddělovat od zvýšení úrovně národohospodářské evidence jako základu a rozhodujícího nástroje právě ekonomické kontroly. V lesním hospodářství není současná národohospodářská evidence dosud účinným nástrojem řízení a ekonomické kontroly. Vyskytují se v ní dosud nedostatky, zejména pokud jde o pravdivost a věrohodnost údajů, jejich včasnost i obsahové uspořádání podle potřeb řízení. Zvlášť závažná je skutečnost, že na podřízených jednotkách není v dostatečné míře prověřována pravdivost a věrohodnost národohospodářské evidence a příčiny vyskytujících se nedostatků. Nedostatky, které se vyskytují v základních jednotkách (polesí), se přenášejí na vyšší stupně řízení (závod, podnik) a málo příznivě se promítají do práce ekonomických úseků závodů a podniků, které dostávají často i údaje nespolehlivé, neúplné nebo se zpožděním. Po zpracování a zhodnocení takových podkladů vznikají nepřesné, často i vzájemně si odporující informace a zprávy o skutečném stavu. Příčiny takových nedostatků v národohospodářské evidenci jsou v nedostatečném řízení, kontrole a využívání evidence a statistiky odpovědnými pracovníky, kteří by nemohli takové nedostatky připustit, kdyby běžně používali národohospodářské evidence pro svou praxi v řídicí práci. Budou-li vedoucí pracovníci údajů národohospodářské evidence využívat, budou i sami dbát na její věrohodnost a včasnost, což přispěje k zvýšení úrovně řízení i ekonomické kontroly.

Odborný kontrolní aparát v lesním hospodářství je vytvořen na vyšších stupních řízení (podniky Státních lesů, Správa lesního hospodářství). Tento odborný kontrolní aparát vykonává ve vlastní organizační jednotce i jednotkách jí podřízených tematické prověrky, periodické revize, různá šetření i vyřizování stížností pracujících. Jeho činnost nesnižuje ani neomezuje kontrolní povinnosti technicko-hospodářských pracovníků podniků a závodů, naopak má účelně doplňovat ostatní články vnitřní kontrolní soustavy celého odvětví. Nedostatkem kontrolního a odborného aparátu v lesním hospodářství je, že pracuje výhradně jen na podřízených organizačních jednotkách, zatímco by měl prověřovat a přesvědčovat se i o tom, jak plní své úkoly technicko-hospodářský aparát vlastní jednotky. Přestože zásady organizace kontrol v národním hospodářství stanoví, že do prověrek a revizí zabezpečovaných odborným kontrolním aparátem mají být započíváni pracovníci i ostatních odborných útvarů, děje se tak dosud jen v malém rozsahu, odborný kontrolní aparát plní pak většinu úkolů jen vlastními

silami. To vede i k tomu, že se jednostranně zaměřuje zpravidla jen na konání periodických revizí. Tento aparát by měl být ve větší míře než dosud zaměřován na tematické prověrky důležité z hlediska aktuálních potřeb řízení a k metodickému usměrňování kontrolních orgánů nižších stupňů.

Kontrolní systém v lesním hospodářství by měl být účelně doplněn i výsledky proverek náležitostí lesních hospodářských plánů, které podle vyhlášky ministra zemědělství, lesního a vodního hospodářství č. 17/1961 Sb. má organizovat a provádět hlavní článek systému vnější kontroly na úseku lesního hospodářství — útvary státní péče o lesy krajských a okresních národních výborů.

Nutnost kontrolní činnosti státní péče o lesy je vyvolána přímo povahou dlouhodobého výrobního procesu v lesním hospodářství a nelze ji chápat jako oddělenou od zásadních principů kontroly v národním hospodářství. Jde o kontrolu, která je bezprostřední součástí kontrol na celém úseku lesního hospodářství a jejichž výsledků a poznatků je nutno mnohem účinněji využívat v řídicí práci vedoucích pracovníků všech organizačních stupňů lesního hospodářství i pro posuzování plnění podmínek osobní hmotné zainteresovanosti za dosažení dlouhodobých pracovních výsledků.

Z á v ě r

Zvýšení účinnosti kontrol, a tím řízení v lesním hospodářství vyžaduje:

a) zvyšovat znalosti vedoucích všech stupňů řízení o formách a metodách kontroly jako nedílné součásti řízení, a to účelným školením o problematice kontrolní činnosti;

b) základy metod kontroly a jejího významu a funkce v řízení učinit součástí výuky na odborných lesnických školách vyšších stupňů;

c) dořešit a rozpracovat systém a způsob kontrolní činnosti včetně ekonomické kontroly pro každý úsek činnosti a jednotlivé organizační stupně lesního hospodářství, takový systém, který by vycházel z obecných zásad kontroly v národním hospodářství a přitom přihlížel plně k specifickým podmínkám v lesnické výrobní činnosti;

d) pravidelně hodnotit kontrolní činnost a její výsledky na jednotlivých organizačních stupních a soustavně prověřovat úroveň řídicí práce včetně úrovně kontroly;

e) přednostně uplatňovat preventivní formy kontroly a předcházet tak vzniku nedostatků; odborný kontrolní aparát a kontrolní činnost vůbec zaměřovat plánovitě, operativně a soustavně na nejdůležitější problematiku, důsledně prověřovat nedostatky a jejich příčiny, operativně zjednávat nápravu; skoncovat se smířlivostí k nedostatkům a z výsledků kontrol vyvozovat důsledky vůči odpovědným pracovníkům tam, kde se nedostatky soustavně opakují;

f) využívat důsledně všech forem a možností účasti pracujících na kontrole a zajišťovat vhodnou formou publicitu výsledků kontrolní činnosti s cílem mobilizovat pracující k odstraňování nedostatků.

К проблеме контроля в лесном хозяйстве

В области повышения уровня народного хозяйства как целого и в самом лесном хозяйстве в существующих условиях один из самых больших резервов представляют качество и экономичность производства. Повышение уровня управления на всех его ступенях в лесном хозяйстве неотделимо от решения проблематики контрольной дея-

тельности, от ее углубления и последовательного использования в качестве главного средства и метода управления.

Правильная оценка общественной роли контроля в качестве ежедневной систематической деятельности дает возможности не только правильно вовремя познавать, преодолевать недостатки и избегать их, активно воздействовать на их немедленное устранение, но и обобщать, использовать и распространять положительный опыт. Только контроль, его эффективная система в лесном хозяйстве может обеспечить гармоничный ход отрасли, наблюдение за выработкой, качеством работы, соблюдения социалистических принципов оплаты труда в зависимости от выработки и т. п.

Нельзя оставлять вне внимания и воспитательную роль, причем главный состав контроля нужно усматривать не в установлении или наказании виновных, а в профилактике возникновения недостатков, в установлении и устранении их причин уже в ходе выполнения заданий. Цель контроля следует усматривать в постоянном повышении уровня управления на всех его ступенях.

В ходе контрольной деятельности нужно исходить из контрольных принципов, данных законными нормами, прежде всего законом о народном контроле и народнохозяйственном учете № 23 Код. от 6 марта 1963 г. Закон помимо прочего определяет контроль в качестве неотъемлемой составной части руководящей работы всех органов, ответственных за управление народным хозяйством и всех ведущих работников государственных органов и социалистических организаций и предписывает им организовать и осуществлять эффективный контроль в качестве важной государственной и общественной обязанности.

Контроль в лесном хозяйстве еще имеет многие и серьезные недостатки. Повышение экономической эффективности управления совершенно закономерно предполагает существенное углубление контрольной деятельности. Контроль является одним из самых слабых звеньев управления в лесном хозяйстве и нередко пропускается и недооценивается. Если контроль запущен, то это в лесном хозяйстве неблагоприятно отражается в особенности на специфических условиях лесной производственной деятельности. Серьезный также вопрос улучшения экономического контроля. Уровень контрольной деятельности находится также под неблагоприятным влиянием того, что ведущие работники в недостаточной степени ознакомлены с принципами организации контроля и с методикой контрольной работы.

Проблематику контрольной деятельности нельзя считать проблематикой частного значения, так как она связана с основными элементами социалистической экономики, и без нее нельзя решать вопросы повышения уровня управления в лесном хозяйстве.

On the Control Problem in Forestry

In increasing the level of national economy as a whole and especially of forestry, the control is one of the most important potential reserve of the quality improvement and effective production. The increase of the level of managing activity in forestry at all its stages is inseparable from the solution of the problem of control activity and from its intensive and effective use as a basic means and method of management.

The acknowledgment of the social role of control as an everyday systematic activity makes it possible not only to discover, to prevent and to remove all shortcomings at due time, but also to generalize, to use and to propagate good experiences. By means of perfect control, it is further possible to secure a harmonic process to observe the socialist principles of remuneration according to the labour.

Not even the educational role of the control must be neglected, whereby the main subject of the control may not be shown in searching for trespasser and in punishing them, but in the prevention, in forestalling the origin of defects, and in determining or removing their causes yet in the course of fulfilment of appropriate tasks. The aim of the control consists in a steady increase of the level of management at all its stages.

In performing the control, the principles given by laws must be observed, especially the Provisions of the Law no. 23/1961 on the control made by people and on economic recording. According to this Law, the control is an indivisible part of management activity of all bodies responsible for the management of national economy and of all leading officials of state bodies and socialist organizations, and the law charges them also with organizing and performing the control as an important state and social duty.

There are still many shortcomings in performing the control in the field of forestry. The increase of economic effectiveness of the management requires an intensive control activity. The control is one of the weakest elements in the management of forestry, being often neglected and underestimated. The neglect of control in forestry unfavourably afflicts the specific conditions of forest production. The problem of economic control improvement is also of a great significance. Finally the level of control activity is unfavourably affected by the fact that the leading officials do not sufficiently know the principles of control organization and the method of control work.

The problem of control activity must not be taken for a problem of minor importance because it is closely joint with the basic elements of the socialist economics and, without taking this into account, it is impossible to solve the problems concerning the improvement of the level of management in the field of forestry.

Les problèmes du contrôle dans la sylviculture

C'est dans le relèvements du niveau de l'économie nationale, considérée comme un tout, et dans la sylviculture elle même que doit être cherchée, dans les conditions actuelles, une de plus grandes réserves, en particulier de la qualité et de l'économie de la production. L'amélioration du niveau de la gestion en sylviculture à toutes les échelles est inséparable de la solution des problèmes concernant l'exercice du contrôle, son approfondissement et son utilisation conséquente comme un moyen et une méthode principale de la gestion.

L'appréciation du rôle social du contrôle à son juste prix, comme étant une activité quotidienne systématique, offre des possibilités non seulement de reconnaître à temps, de prévenir et de surpasser les déficiences et d'exercer une activité pour les éliminer immédiatement, mais encore de généraliser, d'utiliser et d'étendre des expériences bonnes. C'est uniquement par le contrôle, par l'application de son système efficace dans l'agriculture, que l'on peut assurer la marche équilibrée du secteur, suivre le volume du travail, sa qualité, suivre l'observation des principes socialistes de la rémunération suivant le travail fourni, et ainsi de suite.

Il ne faut pas négliger non plus son rôle éducatif, tout en cherchant la mission principale du contrôle non pas dans la recherche et la poursuite des coupables, mais dans les mesures préventives, dans le devancement des causes provoquant les déficiences, dans la vérification et l'élimination de leurs causes déjà au cours de l'accomplissement des plans. Le but du service de contrôle doit être cherché dans l'amélioration continuelle du niveau de la gestion à toutes les échelles.

Au cours du service de contrôle il faut faire valoir les principes du contrôle imposés par les normes légales, en particulier par la loi sur le contrôle populaire et l'évidence de l'économie nationale, No 23 du Recueil, du 6 mars 1963. La loi définit, entre autres, le contrôle comme une composante indivisible du travail directeur de tous les organes responsables de la gestion de l'économie nationale et de tous les dirigeants des organes d'Etat et des organisations socialistes, en leur imposant l'organisation et l'exécution du contrôle efficace comme un devoir national et social important.

La mise en oeuvre du service de contrôle dans la sylviculture fut suivie de beaucoup et de graves déficiences. L'amélioration de l'efficacité économique de la gestion suppose nécessairement que le service de contrôle soit essentiellement approfondi. Le contrôle, c'est un des plus faibles maillons de la gestion dans la sylviculture, étant souvent négligé ou n'étant pas toujours apprécié à son juste prix. L'inobservation du contrôle provoque dans la sylviculture une répercussion défavorable, particulièrement à cause des conditions spécifiques de l'activité forestière de production. Ce qui est important c'est également la gestion de l'amélioration du contrôle économique. Le niveau du service de contrôle est influencé d'une façon défavorable également du fait que les travailleurs dirigeants ne sont pas suffisamment familiarisés avec les principes de l'organisation des contrôles, ni même avec les méthodes du service de contrôle.

Les problèmes relatifs à l'activité du contrôle ne peuvent être considérés comme problèmes n'ayant qu'une importance locale et partielle, étant, en effet, unis aux éléments principaux de l'économie socialiste, sans lesquels on ne peut pas trouver de solution aux questions concernant l'amélioration du niveau de la gestion dans la sylviculture.

Vývoj hospodaření dřevem mezi XI. a XII. sjezdem KSČ

Развитие хозяйства в области древесины между XI и XII съездами КПЧ

Die Entwicklung des Holzbewirtschaftens in dem Zeitraum zwischen dem
XI. und XII. Kongreß KPČ

L'évolution de l'économie du bois entre le XIe et le XIIe Congrès du parti
communiste de Tchécoslovaquie

Josef PAULY

Státní dřevařská inspekce, Praha

XI. sjezd Komunistické strany Československa v generální linii — dovršit výstavbu socialismu v naší vlasti — postavil před pracující v celém národním hospodářství úkoly, které v minulosti neměly obdoby. Značný rozvoj všech odvětví národního hospodářství, který byl nutnou podmínkou uskutečnění dané generální linie, kladl mimo jiné i značné požadavky na surovinové zdroje, mezi tím na čelném místě i na spotřebu dřevní suroviny.

Vzhledem k tomu, že řadu desetiletí již trvá nepříznivý vývoj ve snižování produkční schopnosti lesů v důsledku přetěžeb, uložil XI. sjezd KSČ za účelem zamezení dalšího snižování produkce dřevní hmoty, jakož i za účelem zajištění plnění ostatních užitečných funkcí lesa na úseku hospodaření dřevem konkrétní úkoly, a to:

- do roku 1970 odstranit disproporci mezi přírůstem a těžbou dřeva,
- do roku 1965 snížit spotřebu řeziva o 30 %.

Zhodnotit vývoj hospodaření dřevem od roku 1957 znamenalo by provedení širokého rozboru, který přesahuje možnosti dané rámcem jednoho článku, a proto se pokusím o zhodnocení pouze v několika hlavních a zásadních ukazatelích, jakož i rozhodujících odvětvích spotřeby dřeva.

Při provádění rozboru vývoje spotřeby dřeva je nutno vždy vycházet z vývoje celého národního hospodářství, zejména z vývoje průmyslové výroby, výstavby a vývozu, jakožto hlavních článků, které vývoj spotřeby dřeva bezprostředně ovlivňují.

Vývoj objemu hrubé výroby a objemu stavebních prací a podílu vývozu na průmyslové výrobě dřevozpracujícího a celulózového průmyslu v období 1957 až 1961 ukazuje tabulka I.

Z uvedeného přehledu vyplývá, že od roku 1957 do roku 1961 zaznamenaly všechny úseky národního hospodářství, které bezprostředně ovlivňují spotřebu dřeva, prudký vzestup výroby, což by za předpokladu zachování úrovně hospodaření dřevem z roku 1957 mělo za následek prudké zvýšení těžby dřeva. Skutečný vývoj těžby dřeva v tomto období udává tabulka II.

I.

		1957	1958	1959	1960	1961
Objem hrubé výroby	v % roku 1957	100,0	111,3	123,4	137,8	141,4
Objem stavebních prací	v % roku 1957	100,0	108,0	130,9	139,9	146,3
Podíl vývozu na výrobě:						
a) průmysl dřevozpracující	v %	11,1	11,3	12,5	13,7	13,1
b) průmysl papírenský	v %	12,4	15,0	14,6	15,2	15,4

II.

	1957	1958	1959	1960	1961
V tis. plm b. k.	14 123	13 464	13 124	12 565	13 292
V % roku 1957	100,0	95,3	92,9	89,0	94,1
V % etátu roku 1950	152,4	145,3	141,6	135,6	135,6*

*) v % etátu roku 1960.

Z uvedených hrubých ukazatelů je zřejmé, že přes velký rozvoj průmyslové výroby, investiční výstavby i vývozu se podařilo řadou opatření podstatně snížit těžbu dřeva. Po částečném přechodném vzestupu těžby v roce 1961 a v roce 1962 (13 134 mil. plm) dochází v plánu na rok 1963 k dalšímu snížení těžby dřeva na 12,6 mil. plm, což při přepočtu na výsledek inventarizace 1960 činí cca 127,5 % etátu. V průběhu šesti let byla úroveň těžby snížena o 1600 tis. plm a proti roku 1957 pokleslo překračování únosné těžby z 52,4 % na 27,5 %, což znamená, že zatímco v průběhu posledních 6 let byl rozdíl mezi únosnou těžbou a těžebním požadavkem snížen přibližně o 25 %, zbývá na období 1964–1970 snížit tento rozdíl o dalších 27 %.

Při hodnocení vývoje těžby je však třeba vycházet z rozdělení na těžbu jehličnatých a těžbu listnatých dřevin. V tomto směru, přes řadu provedených opatření a usnesení vlády, je poměr dosud velmi nepříznivý, neboť přetěžbami jsou především zatěžovány jehličnaté porosty, a tím porušována biologická rovnováha a vytvářeny v některých případech nežádoucí listnaté monokultury. (V roce 1963 těžba jehličnanů 136 % etátu, těžba listnáčů 106 % etátu.)

Z uvedeného rozboru vývoje těžby dřeva, objemu hrubé výroby, stavebních prací i vývozu vyplývá, že v průběhu let 1957–1962 došlo k podstatnému snížení spotřeby dřevní hmoty v našem národním hospodářství.

Na tomto snížení spotřeby dřeva se podílely všechny úseky národního hospodářství a v zásadě je možno rozdělit opatření, konaná k dosažení tohoto cíle, do několika základních úkolů:

1. zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty;
2. nahrazování dřeva tam, kde z technologických nebo konstrukčních důvodů není nutno dřeva používat;
3. snižování spotřeby dřeva maximálním jeho využitím a snižováním odpadu;
4. rozvoj výroby nových hmot na bázi dřeva a zpracování odpadu.

III. Dodávky palivového dříví z lesa

	1957	1958	1959	1960	1961	1962
Jehličnaté palivo v tis. plm b. k.	1171,5	1053,9	948,7	860,5	825,3	788,5
Jehličnaté palivo v % celkové dodávky dřeva	10,73	9,76	9,18	8,65	7,83	7,40
Listnaté palivo v tis. plm b. k.	1346,0	1150,8	1170,8	821,0	725,6	589,9
Listnaté palivo v % celkové dodávky dřeva	45,47	39,03	30,72	30,75	26,86	22,55

Zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty

Na úseku zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty byly v průběhu posledních let mobilizovány značné rezervy a snižování podílu paliva podstatně ovlivnilo výši těžeb v tomto období. Vývoj na tomto úseku ukazuje tabulka III.

Uvedený přehled ukazuje, že podíl dodávek jehličnatého palivového dříví poklesl z 10,73 % v roce 1957 na 7,4 % v roce 1962, což znamená, že v důsledku zvýšení užitkovosti bylo možno v roce 1962 pokrýt potřebu národního hospodářství v jehličnatém dřevu těžbou o cca 400 tis. plm nižší, než jaká by byla potřeba v roce 1957.

Ještě zjevnější je zvyšování užitkovosti u listnatého dřeva, kde podíl paliva poklesl ze 45,47 % v roce 1957 na 22,55 % v roce 1962, což představuje snížení těžby listnatého dřeva zhruba o 995 tis. plm.

Vývoj ve zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty příznivě ovlivnil výši těžeb nutných pro krytí potřeb národního hospodářství. Těchto výsledků bylo dosaženo především zlepšením práce při manipulaci dřeva v lesním hospodářství, ale i tím, že byly v některých odvětvích národního hospodářství (zejména celulózový průmysl) vytvořeny předpoklady pro využívání dosud opomíjených dřevin (Hencovce — buk, Štětí — borovice).

Do určité míry napomohlo zvýšení užitkovosti i zavedení nového sortimentu, tj. kulatiny pro průmyslové zpracování.

Přesto je třeba vidět, že zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty v lesním hospodářství bylo v některých případech dosaženo nesprávnými metodami, a to těžebním opomíjením méně kvalitních a přestálých porostů, jakož i nezpracováním tzv. zbytků po těžbě, zejména při těžbě listnáčů na Slovensku.

Na úseku zvyšování užítkovosti těžené dřevní hmoty v lesním hospodářství jsou přes dosud dosažené výsledky ještě značné rezervy, jejichž mobilizace vyžaduje úzkou koordinaci mezi rozvojem zpracovatelských odvětví a lesního hospodářství.

V období 1964–1970 bude nutno především řešit otázku zpracování slabších dimenzí dosud opomíjených dřevin (dub, dub cer, jasan, javor, habr, bříza apod.). Půjde především o zpracování některých těchto dřevin suchou destilací náhradou za buk, dále o využití dřevin v důlním průmyslu (ztracené hráně) a dalších odvětvích národního hospodářství.

Pokud jde o využití rezerv v jehličnanech, půjde především o zvýšení podílu zpracování II. jakostní třídy vlákniny v celulózovém průmyslu, jakož i nahrazení dosavadních dodávek dřeva odpovídajícími jakostními znaky vláknině I. jakostní třídy dodávkou hmoty v jakosti stanovené ČSN pro dodávky na desky z aglomerovaného dřeva.

Základním předpokladem podstatného zvýšení užítkovosti je pochopitelně především vybudování dolních manipulačních skladů v lesním hospodářství a přenesení maximálního podílu manipulace z porostů na tyto sklady (např. proti dosavadnímu podílu 7,4 % jehličnatého paliva je dosahováno při manipulaci surových kmenů na dolních skladech pouhých 3–4 % paliva).

Efektivní řešení otázky manipulačních skladů v lesním hospodářství závisí do značné míry na úzké spolupráci mezi dřevařským průmyslem a lesním hospodářstvím, zejména při koncentraci pilařského průmyslu do kombinátních celků.

V souladu s plánem dalšího snižování dodávek palivového dříví bude nutno dořešit v předstihu otázku vhodných podpalovačů jak pro průmysl, tak pro obyvatelstvo.

Vývoj spotřeby dřeva jako pomocného materiálu

K zajištění úkolů daných XI. sjezdem strany na úseku odstranění disproporce mezi přírůstem a těžbou dřeva je nutno se zejména orientovat na ty úseky spotřeby dřeva, kde dřevo slouží jako pomocný materiál a kde je především možno je nahrazovat.

Jde především o odvětví důlního průmyslu, výstavby, dopravy, energetiky a spojů, která v minulosti představovala největší oblast spotřeby dřeva. Přitom jde o oblast spotřeby, kde použití dřeva není do značné míry z důvodů provozních i konstrukčních bezpodmínečně nutné a kde je možno často i efektivněji použít jako náhrady dřeva jiných materiálů. Období mezi XI. a XII. sjezdem strany bylo právě v těchto úsecích spotřeby dřeva obdobím přelomu, ve kterém došlo i přes rozvoj těchto odvětví k maximálnímu snížení měrné, ale i absolutní spotřeby dřeva.

Jedním z největších spotřebitelů dřeva je důlní průmysl, zejména ministerstvo paliv. O vývoji měrné spotřeby dřeva na tomto úseku svědčí tabulka IV.

Značné snížení měrné spotřeby důlního dříví bylo ovlivněno jednak zvýšením hospodárnosti ve využívání důlního dříví, jednak zaváděním ocelové důlní výztuže.

Snížením měrné spotřeby dřeva v důlním průmyslu bylo, přes značný rozvoj těžby uhlí i ostatních surovin, dosaženo i absolutního snížení spotřeby dřeva na tomto úseku.

Tak např. celková těžba uhlí a lignitu stoupla ze 73 559 tis. t v roce 1957

IV.

Spotřeba důlního dříví na 100 t těžby	1957	1958	1959	1960	1961	1962	% snížení 1962/1957
Kamenné uhlí	2,707	2,458	2,468	2,254	2,147	1,898	29,9
Hnědé uhlí z hlubin	1,032	1,018	0,959	0,945	0,866	0,876	15,1
Lignit z hlubin	3,429	3,505	3,208	2,897	2,634	1,946	43,2

jen do roku 1961 na 91 536 tis. t, což znamená zvýšení o cca 39 % a tento vývoj pokračoval i v roce 1962. Přesto došlo k poklesu spotřeby dřeva u ministerstva paliv z 1123 tis. plm v roce 1957 na 807 tis. plm v roce 1962, což znamená absolutní snížení spotřeby důlního dříví zhruba o 28,1 %.

Podobný vývoj byl i v ostatních odvětvích důlního průmyslu, kde přes růst těžby došlo k podstatnému snížení absolutní spotřeby důlního dříví (tabulka V).

Z uvedených přehledů vyplývá, že na úseku spotřeby důlního dříví byl vývoj celkem příznivý a že jsou za předpokladu udržení dosavadního tempa v nasazování náhradních výztuží i lepšího využívání dřevní hmoty reálné předpoklady pro dosažení úkolů stanovených pro snížení spotřeby důlního dříví do roku 1965.

Dalším, z hlediska spotřeby dřeva rozhodujícím odvětvím, je stavebnictví, kterému bylo nutno v uplynulém období věnovat mimořádnou pozornost, neboť právě na tomto úseku existovaly ještě ve spotřebě dřeva značné rezervy.

Do jaké míry se podařilo zlepšit situaci v hospodaření dřevem ve stavebnictví, svědčí přehled v tabulce VI.

V.

		1957	1961
MHD	index	100	70
ÚSVTRS	index	100	68

VI.

	Měrná jednotka	1957	1958	1959	1960	1961	Index 1961-1957
Objem stavebních prací	mil. Kčs	24 346	26 300	31 279	34 055	35 613	146,3
Spotřeba jehl. řeziva	m ³	1,374 000	1,301 300	1,265,100	1,172 600	1,096 700	79,8
	m ³ /mil. Kčs	51,5	49,5	40,2	34,4	30,7	59,6
Spotřeba surového dříví	plm	383 000	357 100	333 400	348 400	386 700	100,96
	plm/mil. Kčs	15,8	13,6	10,7	10,2	10,9	69,0
Spotřeba dřeva celkem	plm	2,403 000	2,267 000	2,181 400	2,068 400	2,006 700	83,5
	plm/mil. Kčs	99,0	86,4	69,9	60,8	56,2	56,8

Z uvedeného rozboru vyplývá, že ve stavebnictví jako celku byla měrná spotřeba dřeva od roku 1957 do roku 1961 snížena přibližně o 43 %. Tento vývoj pokračoval v roce 1962 a je zajišťován i v plánu na rok 1963.

Do jaké míry se na snížení spotřeby dřeva podílejí rozhodující úseky stavební výroby, ukazují údaje v tabulkách VII a VIII.

VII. Podniky řízené ministerstvem výstavby

	Měrná jednotka	1957	1958	1959	1960	1961	1962	Plán 1963	Index 1963-1957
Spotřeba jehl. řeziva	m ³	523 205	447 203	424 074	383 008	325 990	296 948	238,678	45,61
	m ³ /mil. Kčs	47,86	37,00	32,4	27,2	20,7	19,7	16,0	33,43

VIII. Svépomocná výstavba JZD

	Měrná jednotka	1957	1958	1959	1960	1961	1962	Plán 1963	Index 1963-1957
Spotřeba jehl. řeziva	m ³	225 800	245 800	245 500	222 600	175 800	122 706	85 695	37,95
	m ³ /mil. Kčs	138,4	113,9	91,9	76,9	70,9	56,43	55,00	39,73

K podstatnému snížení spotřeby dřeva ve stavebnictví došlo rozšířením prefabrikace, částečně i náhradou jehličnatého řeziva a stavební kulatiny trubkovým lešením, vodovzdornými překližkami a bednicemi dílci. Přes příznivý vývoj spotřeby dřeva ve stavebnictví jsou na tomto úseku ještě značné rezervy, zejména v zemědělské výstavbě, kde není dosud v plném rozsahu používáno celostátních, na dřevo úsporných typů. Ve stavebnictví dosud dochází k značným ztrátám tím, že není prováděna vstupní kontrola, je používáno nevhodných dimenzí dřeva, není zabezpečeno správné skladování dřeva, jeho ochrana, jakož i další využití již jednou použitého dřeva.

Rovněž na ostatních úsecích, kde je dřeva používáno jako pomocného materiálu, došlo v období mezi XI. a XII. sjezdem KSČ k podstatnému zvýšení podílu náhradních hmot za dřevo, a to především u výroby sloupů a prachů. Vývoj na těchto úsecích ukazuje přehled v tabulce IX.

Podobná situace je i u náhrady dřevěných prachů prachy železobetonovými, jak ukazují údaje v tabulce X.

IX.

Sloupy	1957	1958	1959	1960	1961
Výroba betonových sloupů v tis. ks	—	—	738	936	802
Spotřeba dřevěných sloupů v tis. m ³	485	472	520	495	430
Podíl dřevěných sloupů na celkové spotřebě v %	—	—	41,33	34,59	34,90

X.

Pražce	1957	1958	1959	1960	1961
Spotřeba dřevěných pražců v tis. ks	1847,5	1820,5	1832,7	2258,4	1045,8
Spotřeba betonových pražců v tis. ks	—	—	625,4	763,6	722,4
Podíl dřevěných pražců na celkové spotřebě v %	—	—	74,6	74,7	59,1

Z uvedeného rozboru spotřeby na úsecích, kde je dřeva převážně používáno jako pomocné hmoty, vyplývá, že došlo v těchto výrobních oborech k podstatnému snížení měrné spotřeby dřeva, a tím i k snížení absolutní spotřeby.

Vcelku je možno konstatovat, že na těchto úsecích je možno za předpokladu dodržení dosavadního vývoje dodržet původně uvažovaný trend nánrady dřeva tak, aby úkoly XI. sjezdu KSČ o odstranění disproporce mezi přírůstem a těžbou dřeva do roku 1970 mohly být splněny.

V ý v o j v o b o r e h p o u ž í v á j í c í c h d ř e v a j a k o z á k l a d n í s u r o v i n y

Zatímco na úsecích, kde dřevo slouží jako pomocný materiál, byl vývoj celkové spotřeby a zejména měrné spotřeby dřeva celkem příznivý, čímž byly vytvořeny příznivé předpoklady k splnění úkolů XI. sjezdu KSČ, nepodařilo se v hodnoceném období dosáhnout obdobného vývoje u sektorů, kde je dřevo základní surovinou. Jedním z těchto hlavních sektorů je průmysl celulózy a papíru.

V souladu s rozvojem tohoto odvětví je nutno počítat s tím, že podíl tohoto odvětví na spotřebě dřeva bude stále vzrůstat.

Tato tendence se plně projevila již v období 1958—1961, kdy absolutní spotřeba vlákniny v průmyslu celulózy a papíru v souladu s rozvojem výroby tohoto odvětví soustavně vzrůstala, jak ukazuje tabulka XI.

Spotřeba vlákniny probíhala pouze v souladu s pozvolným růstem výroby jednotlivých druhů vláknovin, přičemž měrná spotřeba vlákniny zůstávala v podstatě na stejné úrovni, jak ukazuje tabulka XII.

XI.

		1958	1959	1960	1961	Index 1961/1958
Vláknina vč. odřezků a boků	v tis. plm	2285	2605	2787	2846	125,4

XII.

		1957	1958	1959	1960	1961	Index 1961/1957
Měrná spotřeba vlákniny na výrobu dřevoviny	v plm b. k.	2,968	2,963	2,918	2,940	2,892	97,1

Podobná nepříznivá situace je i v měrné spotřebě dřeva na výrobu buničiny, což ukazuje tabulka XIII.

Z uvedených důvodů vyplývá, že v období mezi XI. a XII. sjezdem KSČ zůstala měrná spotřeba vlákninového dřeva v podstatě na stejné výši a nebyly vytvořeny ani základní předpoklady pro to, aby ve smyslu směrnic XI. sjezdu strany a dalších jejich rozpracování byla do roku 1965 snížena průměrná měrná spotřeba na výrobu dřevoviny a buničiny do roku 1965 na 4,5 plm vlákniny.

XIII.

Druh buničiny	Spotřeba na 1 t výroby v plm					Index 1961/1957
	1957	1958	1959	1960	1961	
Sulfitová nebílená buničina	5,500	5,488	5,463	5,486	5,476	99,56
Sulfátová nebílená buničina	5,39	5,229	5,193	5,060	4,926	91,39

Splnění tohoto úkolu znamená především zvýšit podíl výroby vysokovýěžkových buničin a snížit ztráty ve všech etapách výroby (zejména při odkornování, uskladňování vlákniny, sekání a zachycování vláken v odpadních vodách).

Největším zpracovatelem surového dřeva a důležitým spotřebitelem řeziva i dalších výrobků ze dřeva je resort ministerstva spotřebního průmyslu, jakož i dřevařské závody řízené národními výbory a Ústřední radou družstev. Vývoj využití a spotřeby dřeva v těchto sektorech chtěl bych ukázat alespoň v některých hlavních sortimentech a oborech výroby.

Největší podíl ve struktuře užitkových sortimentů surového dřeva zaujímá dosud pilařská a pražcová kulatina (zhruba 60 %), kterou téměř výhradně zpracovávají dřevařské podniky ministerstva spotřebního průmyslu.

Vývoj v absolutní spotřebě pilařské a pražcové kulatiny měl od roku 1958 klesající tendenci, jak ukazuje tabulka XIV.

XIV.

Pilařská kulatina	Měrná jednotka	1958	1960	1961	Index 1961/1958
Jehličnatá	v tis. plm b. k.	5461	5147	5248	96,09
Listnatá	v tis. plm b. k.	859	876	841	97,90

K absolutnímu snížení spotřeby pilařské a pražcové kulatiny došlo v důsledku snížení výroby řeziva, neboť měrná spotřeba kulatiny na výrobu řeziva zůstala v podstatě na stejné úrovni (tabulka XV).

XV.

Výřez řeziva v %	1958	1960	1961	Index 1961/1958
Z jehličnaté kulatiny	67,7	67,4	67,2	99,26
Z listnaté kulatiny	74,5	75,1	75,5	101,34
Celkem	68,6	68,5	68,4	99,70

Přesto, že měrná spotřeba kulatiny na výrobu řeziva zůstala v podstatě na stejné úrovni, došlo v letech 1958—1961 k podstatnému zvýšení využití pilařské a pražcové kulatiny k užitkovým účelům, jak o tom svědčí tabulka XVI, která ukazuje, že soustavně vzrůstaly dodávky odřezků a boků pro průmysl celulózy.

XVI.

Spotřeba v tis. plm	1958	1959	1960	1961	Index 1961/1958
Odřezky a boky	329,4	460,6	570,8	591,3	179,50

Na úseku hospodaření s rozhodujícím výrobkem dřevařského průmyslu, tj. řezivem, vytyčil XI. sjezd úkol snížit do roku 1965 spotřebu řeziva o 30 %, což znamená snížení spotřeby zhruba o 1 mil. m³.

Vývoj spotřeby jehličnatého řeziva v letech 1957—1961 je zřejmý z tabulky XVII.

V uplynulém období bylo tedy dosaženo absolutního snížení spotřeby jehličnatého řeziva o 536 tis. m³, což znamená zhruba 50 % úkolu snížení spotřeby stanoveného do roku 1965. Tohoto snížení spotřeby bylo dosaženo především na úseku stavební výroby, kde měrná spotřeba řeziva byla zpevňována tak progresivně, že i přes značný růst výroby se projevilo podstatné snížení absolutní spotřeby.

XVII.

Řezivo v m ³	1957	1960	1961	Index 1961/1957
Jehličnaté	3564	3163	3028	84,96

Naproti tomu ve většině výrobních oborů dřevozpracujícího průmyslu, i když došlo většinou k snížení měrné spotřeby řeziva u řady výrobků, nepostačilo toto zpevnění pokrýt růst výroby, takže v těchto oborech došlo v souladu s plánovaným vývojem k absolutnímu zvýšení spotřeby řeziva.

Ze spotřeby jehličnatého řeziva pro výrobní účely připadá značný podíl na stavebně truhlářskou výrobu a výrobu nábytku.

Výroba ve všech těchto odvětvích dosáhla značného rozvoje, jak ukazují výsledky za rok 1958—1961 (tabulka XVIII).

U výroby oken probíhal v letech 1957—1961 vývoj v celkové i měrné spotřebě jehličnatého řeziva podle přehledu v tabulce XIX.

XVIII.

Výrobek	Měrná jednotka	1958	1959	1960	1961	Index 1958-1961
Okna včetně rámu	tis. m ³	1 355,2	1 709,9	2 041,9	2 080,8	153,54
Dveře	tis. ks	740	993	1 257	1 407	190,13
Laťovky	m ³	106,111	111 333	116 867	109 653	103,33
Dveřovky	m ³	17 043	17 441	22 117	23 032	135,14
Dřevěný nábytek	mil. Kčs	1 785	1 928	2 050	2 297	128,68

XIX.

Spotřeba na okno	1957	1958	1959	1960	1961	Index 1961-1957
Celková spotřeba v m ³	67 171	85 085	97 840	110 134	112 557	167,56
Měrná spotřeba v m ³	0,078	0,075	0,070	0,065	0,065	83,33

Z uvedeného přehledu vyplývá, že snížení měrné spotřeby řeziva o přibližně 16 % zdaleka nestačilo pokrýt růst výroby, takže absolutní spotřeba jehličnatého řeziva stoupla proti roku 1957 zhruba o 68 %. K progresivnějšímu snižování spotřeby jehličnatého řeziva na výrobu oken bude nutno rychleji přecházet na nové typy — na řezivo méně náročných oken, jakož i dořešit používání a výrobu nových hmot.

Horší vývoj byl na úseku výroby rámových dveří, kde měrná spotřeba řeziva v roce 1961 zůstala na úrovni roku 1958 a celková spotřeba řeziva se v důsledku růstu výroby rámových dveří zvýšila proti roku 1957 na 150 %.

Snížení měrné i absolutní spotřeby řeziva při výrobě dveří předpokládá podstatné zvýšení podílu hladkých dveří při maximálním přechodu na typy hladkých dveří vyráběných z desek z aglomerovaného dřeva. Podobná situace je i pokud jde o výrobu laťovek, na kterou bylo ještě v roce 1961 spotřebováno zhruba 107 tis. m³ řeziva.

Ve výrobě nábytku došlo k snížení měrné spotřeby jehličnatého řeziva, ani v tomto výrobním oboru nestačí však zpevnění měrné spotřeby jehličnatého řeziva k tomu, aby bylo zabráněno zvýšení absolutní spotřeby jehličnatého řeziva, jak ukazuje tabulka XX.

Z přehledu vývoje spotřeby řeziva u vpředu uvedených oborů dřevozpracujícího průmyslu vyplývá, že většinou docházelo k soustavnému zpevňování měrné

XX.

	1957	1960	1961	Index 1961/1957
Spotřeba jehličnatého řeziva v m ³	106 000	127 000	137 000	129,24
Spotřeba jehličnatého řeziva v mil. Kčs	65,4	59,7	58,0	88,68

spotřeby řeziva. I když i v těchto oborech existují ve spotřebě řeziva ještě určité rezervy, které je nutno odstraňováním nedostatků v technologii výroby mobilizovat, k zásadnímu obratu ve snižování spotřeby řeziva dojde, až bude zabezpečena dostatečná produkce dřevodeselek, popř. jiných náhradních materiálů.

Přestože v letech 1957–1961 značně vzrostlo množství přepravovaného zboží, podařilo se řadou opatření zabránit růstu výroby dřevěných obalů a naopak bylo v tomto směru dosaženo mírného poklesu (tabulka XXI).

XXI.

	1957	1958	1959	1960	1961	Index 1961/1957
Výroba beden v tis. m ³ čisté hmoty	381,2	387,5	380,4	358,8	352	92,33

Kromě objemu výroby dřevěných obalů se podařilo v tomto období snížit měrnou, a tím i absolutní spotřebu jehličnatého řeziva na jednotlivé druhy beden, jak ukazuje přehled z podniků podléhajících ministerstvu spotřebního průmyslu (tabulka XXII).

XXII.

Druh beden		1957	1958	1959	1960	1961	Index 1961/ 1957
Bedny celk.	celková spotřeba v m ³	282 124	—	280 090	271 508	263 153	93,27
Bedny sklád.	spotřeba dřeva na 1 m ³ čisté hmoty	1,085	1,163	1,168	1,062	1,068	98,43
Bedny ostat.		1,180	—	1,153	1,093	1,124	95,25

Přes zdánlivě příznivý vývoj je nutno i na úseku obalů počítat do budoucna s konstrukcemi, kde by jehličnaté řezivo bylo nahrazováno slabým deskovým materiálem na dřevní bázi (umělé desky, překližky, lepenka) nebo nedřevěnými materiály (kovy, umělé hmoty).

V příštím období bude dále nutno v podstatně větší míře přecházet v obalové technice z řeziva na lepenku, u které se snižuje spotřeba dřevní hmoty proti dřevěným obalům o zhruba 50 %, nehledě k nižší ceně lepenkových obalů a snížení přepravních nákladů. Je pochopitelné, že postupný přechod na tyto materiály předpokládá především podstatné zvýšení příslušných výrobních kapacit.

Náhrada jehličnanů listnáči

Nepříznivé důsledky přetěžeb dřeva jsou ještě zhoršovány tím, že přetěžba se soustřeďuje do jehličnatých porostů. Následkem toho celková porostní zásoba jehličnatých porostů za období 1951–1960 poklesla o více než 21 mil. plm.

Vezmeme-li v úvahu, že za stejné období porostní zásoba listnáčů vzrostla zhruba o 7 mil. plm a podíl užitkových sortimentů z dodávek listnáčů činí pouze 77,45 %, jasně nám vyplyne účelnost, ba i nutnost podstatně zvýšit podíl listnáčů na spotřebě dřeva, a tak nahradit deficitní jehličnany.

O tom, že tento úkol byl přes určité zlepšení v uplynulém období nedostatečně plněn, svědčí údaje v tabulce XXIII.

XXIII. Podíl dodávek listnatých sortimentů surového dříví v % celkových dodávek

Druh surového dříví	1957	1958	1959	1960	1961
Surové dříví celkem	21,3	21,8	22,7	21,3	20,5
Z toho:					
užitkové	14,2	16,0	16,6	17,2	17,2
palivo	53,5	52,2	55,2	48,8	47,0

Podle uvedené tabulky podíl listnáčů na celkové spotřebě užitkového dříví sice postupně mírně stoupal, avšak tento vzestup byl způsoben v podstatě pouze dvěma faktory, a to jednak uvedením do provozu Vranovského drevopriemyslu v Hencovciach, jednak zvýšením výrobního úkolu v podlahovinách, nábytkových hranolcích a nábytku.

Šlo tedy vesměs o rozšiřování výroby, a tím i spotřeby dřeva, nikoli však o náhradu jehličnanů listnáči, jak o tom svědčí přehled, týkající se hlavního spotřebitele listnatého řeziva, tj. ministerstva spotřebního průmyslu, v rozhodujících výrobních oborech, kde je listnaté řezivo spotřebováváno (tabulka XXIV).

V uplynulém období se soustřeďovala spotřeba dřeva a požadavky spotřebitelů hlavně na jehličnaté dřevo a tempo nahrazování jehličnanů listnáči bylo naprosto nedostatečné, neboť zejména v mechanickém zpracování dřeva se drží spotřebitelé konzervativně, i v těch případech, kde je možno využít listnáčů, dosavadní technologie a k náhradě jehličnanů listnáči přistupují v naprosto nedostatečném rozsahu. Pro tento postup je typická výroba obalů, kde jak zjišťujeme i v těch případech,

XXIV.

Spotřeba listnatého řeziva v m³ na		1958	1959	1960	1961	Index 1961/1958
Surové vlysy	celková	117 980	131 639	137 473	132 100	111,96
	měrná	1 836	1 745	1 651	1 639	89,27
Nábytkové hranolky	celková	84 582	86 103	92 801	86 105	101,80
	měrná	2 159	2 174	2 174	2 232	103,38
Dřevěný nábytek	celková	—	—	34 172	41 178	—
	měrná/tis. Kčs	—	—	0,0244	0,0265	—

kde výkresová dokumentace předpisuje použití listnáčů, je dosud používáno jehličnanů. Důkazem toho je, že např. podle výhledového plánu ministerstva spotřebního průmyslu mělo být na výrobu obalů v roce 1960 spotřebováno 12 100 m³ listnatého řeziva, zatímco ve skutečnosti bylo zpracováno pouhých 6200 m³.

Zvýšení podílu listnáčů na celkové spotřebě dřeva a zvýšení užitekosti těžených listnatých hmoty předpokládá jednak při mechanickém zpracování dřeva nahrazovat jehličnany listnáči všude tam, kde je to z technologických důvodů možné, jednak rozšířit spotřebu listnáčů především slabších dimenzí pro výrobu celulózy (buk, habr), pro výrobu dřevovláknitých desek suchou cestou a v neposlední řadě využití dosud opomíjených dřevin pro suchou destilaci a částečně i pro důlní průmysl (ztracené hráň). Důsledné řešení této otázky předpokládá řadu opatření jak na úseku ekonomickém (ceny, produktivita práce), tak zejména vytvoření technologických předpokladů vybudováním nových kapacit výroby zaměřených na efektivní zpracování této dřevní hmoty k produkci výrobků potřebných ke krytí potřeb dalšího rozvoje společnosti.

Rozvoj výroby velkoplošných materiálů

Podle usnesení XI. sjezdu strany a směrnic rozpracovaných k zajištění tohoto usnesení má dojít k podstatnému snížení spotřeby řeziva, zejména v oborech, kde je řezivo základní surovinou, jakož i v obalovém hospodářství, neboť má být nahrazeno velkoplošnými materiály (překližky, dřevovláknité a dřevotřískové desky, pazdeřové desky apod.).

Vývoj výroby umělých desek a překližek ukazují údaje v tabulce XXV.

XXV.

Desky	Měrná jednotka	1958	1959	1960	1961	Index 1961/1958
Likus	m ³	8 068	8 602	3 578	4 449	55,14
Třískové a pilinové desky	m ³	9 163	16 164	33 747	61 867	675,18
Voštinové desky	m ³	38 816	45 679	44 808	44 981	115,88
Dřevovláknité tvrdé desky	t	25 864	27 915	28 836	31 262	120,87
Dřevovláknité měkké desky	t	8 782	9 259	9 668	10 025	114,15
Překližky	m ³	36 351	36 300	44 894	53 516	147,22

Přehled ukazuje na poměrně značný vzestup výroby velkoplošných materiálů, při tom však v rozvoji těchto výrobních nebylo v důsledku různých nedostatků a potíží při plánování, přípravě a zajišťování investiční výstavby dosaženo původně stanovených cílů.

Vážným problémem při rozvoji výroby umělých desek zůstává otázka zpracování dosud nevyužívaných surovinových zdrojů, zejména odpadu.

Zatímco podle původních záměrů bylo plánováno především využití odpadu, skutečnost se od této linie značně odlišuje a pro nedořešení některých technologických otázek, zejména roztřískování, nedošlo k plánovanému rozšíření dřevní

surovinové základny, ale naopak rozšiřuje se spotřeba těch sortimentů dřeva, které zpracovává papírenský průmysl.

Vzhledem k plánovanému rozvoji papírenského průmyslu i výroby desek z aglomerovaného dřeva by setrvání na dosavadním stavu znamenalo nebezpečí vzniku vážných disproporcí, pokud jde o zabezpečení obou odvětví vhodnou surovinou.

Z toho důvodu je třeba urychleně dořešit otázky technologické i otázku poměru mezi růstem výroby jednotlivých druhů desek tak, aby byl v maximální míře zpracováván odpad, v jehož využití jsou značné rezervy. Mobilizace těchto rezerv by znamenala rozšíření dosavadní celkové surovinové základny dřevní hmoty o cca 15–20 %. Je samozřejmé, že kromě dořešení technologie zpracování, je podstatné zvýšení efektivního využívání odpadu závislé především na vytvoření předpokladů pro nejefektivnější koncentraci tohoto odpadu.

Z á v ě r

Z předchozího rozboru vyplývá, že v důsledku úsilí pracujících na všech úsecích a všech stupních řízení národního hospodářství se podařilo v podstatě ve všech oborech zpevnit měrnou spotřebu dřeva, a tím dosáhnout nejen podstatného snížení materiálových nákladů výroby, ale i toho, že přes značný vzrůst objemu průmyslové a stavební výroby i vývozu dřeva a dřevařských výrobků, došlo v období mezi XI.—XII. sjezdem KSČ k podstatnému snížení těžby dřeva.

Přestože vývoj v tomto období byl příznivý, není možné při posuzování dalšího výhledu podléhat sebeuspokojení, neboť v uplynulém období sice bylo snižování měrné spotřeby dřeva dosaženo především zvýšením jeho lepšího využití, nebyly však vytvořeny dostatečné předpoklady pro jeho náhradu jinými hmotami, neboť plánované kapacity na výrobu dřevovláknitých a dřevotřískových desek nebyly uvedeny v plánovaných termínech do provozu.

Stejně tak nebyly v uplynulém období vytvořeny plánované provozní předpoklady pro plné nahrazování dřevěných telefonních a telegrafních sloupů železobetonovými sloupy, ve stavebnictví, zejména v zemědělské a bytové výstavbě, tradičních konstrukcí konstrukcemi prefabrikovanými a na dalších úsecích spotřeby dřeva předpoklady pro náhradu jehličnanů listnáči, využití nehroubí a zejména zpracování odpadu.

Vzhledem k současné situaci ve výrobě oceli je ohrožena i náhrada dřeva v důlním průmyslu, nehledě k tomu, že další zvyšování užitkovosti těžené dřevní hmoty předpokládá především další výstavbu dolních manipulačních skladů v lesním hospodářství, kde rovněž není situace z hlediska investičního příznivá.

K dosažení stanovených úkolů ve vyrovnání disproporce mezi produkční schopností lesa a spotřebou dřeva bude proto nutno ve všech odvětvích národního hospodářství v úzké meziodvětvové koordinaci dořešit ještě mnoho zásadních úkolů jak technických a technologických, tak i ekonomických.

Půjde především o to, důsledně propracovat zásadní koncepci, která by stanovila odvětví a výrobky, jejichž produkce jak z hlediska společenské produktivity práce a efektivnosti, tak i z hlediska maximálního uspokojování potřeb společnosti, bude třeba dále rozvíjet na bázi dřevní surovinové základny, a která odvětví a výrobní obory budou místo na bázi dřevní hmoty rozvíjena na

základě využívání jiných surovin, tj. především nových hmot, kovů, betonu aj., např. keramických surovin.

Řešení tohoto úkolu způsobí základní změnu v dosavadní struktuře spotřeby dřeva v národním hospodářství, neboť bude nutno především dořešit a plně prosadit zásadu maximálního využití dřevní hmoty k získání nejvyšších užitných hodnot, při vyloučení spotřeby dřeva jako pomocného materiálu. V důsledcích to bude znamenat přechod dřevařského průmyslu z dosud převládající funkce dodavatele dřevařských polotovarů pro pomocné účely na funkci dodavatele především finálních výrobků určených pro maximální uspokojování potřeb společnosti.

Této zásadní linii bude nutno podřídit jak technický rozvoj, tak i celou koncepci výstavby nových výrobních kapacit a technologií, jakož i produkční a ekonomické vztahy mezi dřevem a materiály, kterými lze dřevo nahradit.

K uspokojování potřeb společnosti nestačila by však pouze opatření zaměřená k správnému využití a rozdělení dřeva, aniž bychom využili všech rezerv, které dosud máme v možnostech rozšíření naší surovinové základny.

Jde zde o opatření k soustavnému zvyšování produkční schopnosti lesa a zejména o rozšíření surovinové základny o maximální podíl dřevní hmoty, která se dosud spaluje a dosahuje v lesním hospodářství cca 11 % těžené dřevní hmoty a ve spotřebitelských resortech dosahuje dosud nevyužívaný odpad zhruba 20 % spotřeby užitkového dříví.

Je samozřejmé, že mobilizaci těchto rezerv je třeba řešit postupně a v celém komplexu otázek a že je třeba především vytvořit předpoklady pro soustředění tohoto odpadu a řešit i technologické předpoklady související s možností zejména chemického zpracování této hmoty.

V neposlední řadě jsou značné rezervy ve využití dřeva na všech stupních jeho výroby, zpracování a spotřeby v dosud nedostatečné ochraně před předčasným znehodnocením a i tyto otázky budou urychleně dořešeny.

Z uvedeného rozboru vyplývá, že cílevědomým a soustavným řešením otázek maximálního využití těžené dřevní hmoty a její účelné náhrady, jsou rok od roku postupně vytvářeny předpoklady pro snižování spotřeby dřeva, a tím i jeho těžby, a že při řádném plnění úkolů s tím souvisejících, na všech úsecích výroby, zpracování a spotřeby dřeva jsou reálné předpoklady pro vyrovnaní dosavadní disproporce mezi produkcí a spotřebou dřeva, aniž by bylo ohroženo maximální uspokojování potřeb společnosti potřebnými výrobky ze dřeva.

S o u h r n

Již déle než 40 let trvá nepříznivý vývoj ve snižování produkční schopnosti lesů v důsledku stálých přetěžeb dřeva. Za účelem zamezení dalšího snižování produkce dřeva, jakož i k zajištění řádného plnění ostatních užitečných funkcí lesa, uložil XI. sjezd KSČ odstranit do roku 1970 disproporci mezi produkcí a těžbou dřeva.

V článku je zhodnocena dílčí etapa plnění tohoto úkolu, a to vývoj hospodaření dřevem v roce 1957—1961 a v některých základních ukazatelích i v roce 1962. Splnění úkolu snižování spotřeby a tím i těžby dřeva v tomto období bylo značně obtížné, neboť ho bylo nutno dosáhnout při rychlém rozvoji průmyslové výroby, výstavby a vývozu dřeva, tedy úkolů bezprostředně spjatých se spotřebou dřeva.

V roce 1961 vzrostl proti roku 1957 objem průmyslové výroby na 141,4 %, objem stavebních prací na 146,3 % a stoupl i podíl vývozu na celkové výrobě dřevozpracujícího a celulóзовého průmyslu.

Přesto se podařilo v roce 1961 snížit těžbu proti úrovni roku 1957 na 94,1 % a přetěžbu ve výši 152,4 % etátu v roce 1957 snížit do roku 1961 na 135,6 % a do roku 1963 na cca 127,5 %.

Přitom však rozdělení přetěží mezi porosty jehličnaté a listnaté zůstává nepříznivé, neboť v roce 1963 činí těžba jehličnanů 136 % etátu a těžba listnáčů pouze 106 % etátu.

Snížení těžby dřeva bylo dosaženo jednak zvýšením užítkovosti těžené dřevní hmoty v lesním hospodářství, kde podíl jehličnatého paliva klesl z 10,73 % v roce 1957 na 7,83 % v roce 1961 a u listnatého paliva ze 45,47 % v roce 1957 na 26,86 % v roce 1961. Jen tato zvýšená užítkovost těžené dřevní hmoty znamenala, že pro potřeby národního hospodářství bylo možno dodat při stejném objemu potřeby o cca 1,395 plm užité hmoty více než v roce 1957. Přitom ve snižování podílu paliva jsou dosud značné rezervy, zejména ve vytvoření technologických předpokladů pro rozšíření zpracování slabé hmoty listnáčů a borovice.

Pro snižování spotřeby, a tím i těžby dřeva při plném krytí oprávněných potřeb dřevní suroviny rychle se rozvíjejícího národního hospodářství byla stanovena a prosazována další zásada, a to využívat dřevní suroviny především v těch oborech, kde dřevo slouží k získávání nejvyšších užitečných hodnot, a tím maximálnímu uspokojování potřeb společnosti a naopak omezovat a postupně vylučovat používání dřeva v oborech, kde slouží jako pomocný materiál a kde je možno často i efektivněji použít jako náhrady dřeva jiných materiálů.

Jde především o odvětví důlního průmyslu, výstavby, dopravy, energetiky a spojů, která v minulosti představovala největší oblast spotřeby dřeva.

Prosazování této linie se plně osvědčilo a tak měrná spotřeba dřeva v hlu-
binných dolech poklesla o cca 30 %, ve stavebnictví o cca 57 %, podíl dřevěných sloupů na celkové spotřebě poklesl na cca 34 %, podíl prachů na 59 % a tento pokles měrné spotřeby se projevil i přes růst objemu výroby ve značném absolutním snížení spotřeby dřeva.

Naproti tomu u výrobních oborů, kde dřevo nutně musí tvořit základní surovinu pro výrobu hotových výrobků určených pro uspokojování potřeb společnosti, nedošlo většinou k absolutnímu snížení spotřeby dřeva, i když měrná spotřeba dřeva i zde soustavně klesala, neboť v souladu s plánovaným rozvojem národního hospodářství a růstem osobní spotřeby byl růst objemu výroby těchto oborů rychlejší než snižování měrné spotřeby dřeva (papír, nábytek, okna, dveře, drobné spotřební předměty).

Do značné míry přispěla k vyrovnání disproporce i výroba umělých desek a překližek, která v tomto období vzrostla zhruba o 50 %.

Z uvedeného rozboru vyplývá, že cílevědomým a soustavným řešením otázek maximálního využití těžené dřevní hmoty a její účelné náhrady jsou rok od roku postupně vytvářeny předpoklady pro snižování spotřeby dřeva, a tím i jeho těžby a že při řádném plnění úkolů s tím souvisejících jsou na všech úsecích výroby, zpracování a spotřeby dřeva reálné předpoklady pro vyrovnání dosavadní disproporce mezi produkcí a spotřebou dřeva, aniž by bylo ohroženo maximální uspokojování potřeb společnosti potřebnými výrobky ze dřeva.

Развитие хозяйства в области древесины между XI и XII съездами КПЧ

Уже более 40 лет продолжается неблагоприятное развитие в снижении продуктивной способности лесов вследствие постоянного превышения размеров рубок. В целях воспрепятствования дальнейшему снижению продукции древесины, а также обеспечения правильного выполнения прочих полезных функций леса, XI съезд КПЧ постановил устранить до 1970 года несоответствие между продукцией и эксплуатацией древесины.

В статье оценивается частный этап выполнения этой задачи, а именно развитие хозяйства в области древесины в 1957—1961 гг., а в некоторых основных показателях — и в 1962 году. Выполнить задачу снижения потребления, а тем самым и рубки древесины за это время было весьма трудно, так как его нужно было достигнуть при одновременном быстром развитии промышленности, строительства и экспорта древесины, т. е. задач, непосредственно связанных с погребением древесины.

В 1961 году возрос по сравнению с 1957 годом объем промышленного производства до 141,4 %, объем строительных работ до 146,3 %, а также повысилась общая доля экспорта в общем производстве деревообрабатывающей и целлюлозной промышленности.

Все же удалось в 1961 году снизить эксплуатацию по сравнению с уровнем 1957 года до 94,1 % и чрезмерные рубки в размере 152,4 % сметного отпуска за 1957 год снизить до 1961 года до 135,6 % и до 1963 г. до примерно 127,5 %.

При этом, однако, распределение чрезмерных рубок между хвойными и лиственными насаждениями остается неблагоприятным, так как в 1963 году рубки хвойных пород составляют 136 % сметного отпуска, а рубки лиственных пород — только 106 % сметного отпуска.

Снижение рубок древесины было достигнуто, с одной стороны, путем повышения продуктивности заготовленной древесины в лесном хозяйстве, где доля хвойного топлива снизилась с 10,73 % в 1957 году до 7,83 % в 1961 году, и у лиственного топлива с 45,47 % в 1957 году до 26,86 % в 1961 году. Только эта повышенная продуктивность заготавливаемой древесной массы означала, что для нужд народного хозяйства можно было поставить при одинаковом объеме требований на примерно 1395 млн деловой древесины больше, чем в 1957 году. При этом в снижении доли топлива до сих пор еще имеются значительные резервы, в особенности в образовании технологических предпосылок для внедрения обработки мелкой древесины лиственных пород и сосны.

Для снижения потребления, а тем самым и рубок древесины при полном покрытии обоснованных запросов в отношении древесного сырья быстро развивающегося народного хозяйства был установлен и проводился в жизнь дальнейший принцип: а именно, использование древесного сырья прежде всего в тех отраслях, где древесина служит получению максимальной потребительской стоимости, а тем самым максимальному удовлетворению нужд общества и, наоборот, ограничению и постепенному исключению древесины в отраслях, где она служит в качестве подробного материала, и где можно часто более эффективно использовать в качестве заменителей древесины другие материалы.

Прежде всего это отрасли горной промышленности, строительства, транспорта, энергетики и связи, которые в прошлом представляли самую большую область потребления древесины.

Проведение этой линии полностью оправдало себя и, таким образом, удельное потребление древесины в глубинных шахтах снизилось примерно на 30 %, в строительстве — примерно на 57 %, доля деревянных столбов в общем потреблении снизилась на примерно 34 %, доля шпал — на 59 %; это снижение удельного потребления проявилось, несмотря на рост объема производства, в значительном абсолютном снижении потребления древесины.

Напротив, в производственных отраслях, где древесина обязательно должна составлять основное сырье при производстве готовых изделий, предназначенных для удовлетворения потребностей общества, в большинстве случаев не имело место абсолютное снижение потребления древесины, хотя удельное потребление древесины и здесь систематически снижалось, так как, в соответствии с плановым развитием народного хозяйства и ростом личного потребления, был рост объема производства в этих отраслях более быстрым, чем снижение удельного потребления древесины (бумага, мебель, окна, двери, мелкие потребительские изделия).

В значительной мере помогло выравнивать несоответствия также производство искусственных плит и фанеры, которое за этот период возросло примерно на 50 %.

Из указанного анализа вытекает, что целенамеренное и систематическое решение вопросов максимального использования заготовленной древесины и ее целесообразная замена из года в год постепенно образует предпосылки снижения потребления древесины,

а тем самым и ее рубки; далее, что при правильном выполнении заданий, связанных с этим, имеются на всех участках производства, обработки и потребления древесины реальные предпосылки для устранения существующего несоответствия между выходом и потреблением древесины без угрозы срыва максимального удовлетворения нужд общества продукцией из древесины.

Die Entwicklung des Holzbewirtschaftens in dem Zeitraum zwischen dem XI. und XII. Kongreß KPC

Mehr als 40 Jahre dauert schon die ungünstige Entwicklung der laufend sinkenden Produktionsfähigkeit unserer Wälder infolge der verlaufenden Holzübernutzungen. Um die weitere Holzproduktionsniedrigung zu verhindern, sowie zum besseren Sicherstellen der Erfüllung aller anderen nützlichen Aufgaben des Waldes, wurde vom XI. Kongreß der KPC grundsätzlich entschieden, zum Jahre 1970 die bisherige Disproportion zwischen Holzproduktion und Holznutzung völlig zu beseitigen.

Dieser Beitrag behandelt die erste Etappe des Auftrages, d. i. die Entwicklung in der Holzwirtschaftsorganisation in den Jahren 1957—1961 und in einigen Grundkennziffern auch im Jahre 1962. Das Erfüllen der planmäßigen Holzverbrauchsenkung und damit auch der Holznutzung — bei schneller Aufbau der Industrieproduktion, der Bautätigkeit und des Holzexports, die alle unmittelbar mit dem Holzverbrauch verbunden sind — hatte nicht kleine Schwierigkeiten mitgebracht.

Im Jahre 1961 gegen 1957 ist die industrielle Erzeugung auf 141,4 %, die Bautätigkeit auf 146,3 % aufgestiegen und auch der Anteil des Produktenexports auf der gesamten Holzverarbeitenden- und Zelluloseindustrie ist gestiegen.

Nichtsdestoweniger wurde im Jahre 1961 die Holznutzung im Vergleich mit der Höhe im Jahre 1957 auf 94,1 % und die Übernutzung des Jahresatzes im Jahre 1957 von 152,4 % auf 135,6 % im Jahre 1961 und auf 127,5 % im Jahre 1963 ermäßigt.

Dabei bleibt aber der Anteil in der Holzübernutzung zwischen den Nadel- und Laubholzarten weiterhin ungünstig, denn im Jahre 1963 macht die Nadelholznutzung 136 % und die Laubholznutzung bloß 106 % der Etatsmenge aus.

Die Herabsetzung der Holznutzung wurde einerseits durch erhöhtes Nutzungsprozent der Holzerträge erzielt, indem der Brennholzanteil vom 10,73 % im Jahre 1957 auf 7,83 % im Jahre 1961 und beim Laubholz vom 45,47 auf 26,86 % gesunken ist. Nur durch diesen erhöhten Nutzwert der erzielten Holzmasse ist die Möglichkeit gegeben für die Nationalökonomie zwecke beim demselben Verbrauchsvolumen mehr um cca 1,395 Fm Nutzholzmasse als im J. 1957 zu übergeben. Dabei findet man immer noch weiter in der Brennholzanteilherabsetzung beträchtliche Reserven, namentlich in Eröffnung der neuen technologischen Voraussetzungen für industrielle Verarbeitung des schwachen Holzes der Laubhölzer und der Kiefer.

Für die Holzverbrauch- und zugleich für die Forstnutzungslenkung mit Rücksicht auf volle Deckung der rechtfertigten Rohholzanforderungen in hochsteigender Volkswirtschaft ist eine neue Tendenz eingesetzt, und zwar durch Einsatz des Holzrohstoffes in der ersten Reihe in den Gebieten, wo das Holz zum Erzielen der höchsten Nutzwerten dient und damit im maximalen Maße die nötige soziale Gesellschaftsbedürfnisse befriedigt. Dagegen muß der Holzverbrauch ermäßigt und sukzessiv ausgeschieden werden in solchen Richtungen, in denen es nur als Hilfsmaterial dient und wo mehr effektiv manchmal Ersatzmaterial benutzt werden kann.

Es handelt sich vor allem um die Bergbauzweige, die Bautätigkeit, das Verkehrswesen, die Energetik und Verbindungseinrichtungen, die in vergangener Zeit meistens als größte Holzverbrauchsgebiete beurteilt wurden.

Das Durchsetzen der angeführten Senkungslinie hat sich voll gerechtfertigt erwiesen und der faktische Meßeinheitsverbrauch von Holz im Bergbau hat sich um cca 30 %, in der Bautätigkeit um cca 57 %, im Holzmastenverbrauch um cca 34 % und der Holzseisenbahnschwellen auf 59 % ermäßigt. Die Holzverbrauchssenkung trat hier trotz dem erhöhten Erzeugungsumfang dieser Industriezweige ein und hat sich in beträchtlich absolutem Maße um große Erniedrigung des gesamten Holzverbrauches verdient.

Dagegen in den Erzeugungszweigen, in denen das Holz ein unentbehrliches Grundrohmaterial im Erzeugungsprozeß für wichtige Bedarfsdeckung der Gesell-

schaftsforderungen darstellt, die absolute Holzverbrauchssenkung am meisten nicht eingetreten ist, trotzdem auch hier die partiellen Holzverbrauchsmessziffern planmäßig herabgesetzt wurden. Der Aufstieg der volkswirtschaftlichen und auch persönlichen Verbrauchsforderungen auf den Erzeugungsumfang hat hier einen mehr schnellen Verlauf als die eigentliche Meßverbrauchssenkung nachgewiesen (z. B. Papier, Möbel, Fenster, Türe, kleine Verbrauchsgegenstände).

Bedeutend hat zur Ausgleichung der Holzdisproportion auch die Kunstplatten- und Sperrholzerzeugung beigetragen, deren Umfang in der Zeitperiode rund um 50 % gestiegen ist.

Aus der angeführten Analysis geht hervor, daß durch eine zielbewußte und systematische Bearbeitung der Problematik zwecks einer maximal und intensiv begründeten Ausnützung der gesamten Holzproduktion unserer Wälder, zugleich mit Rücksicht auf zweckmäßige Einreihung der passenden Ersatzstoffen, können Schritt nach Schritt gute Voraussetzungen zum Holzverbrauchsermäßigung und damit auch zur Waldholznutzungssenkung gebildet werden. Auch bei voller Erfüllung der planmäßigen Aufgaben auf dem Gebiet der Holzerzeugung, -verarbeitung und des Holzverbrauchs, gibt es überall reale Bedingungen zum vollen Ausgleich der bisherigen Disproportion zwischen der Holzproduktion und dem Holzverbrauch, immer mit Rücksicht darauf, daß die gewünschten maximalen Verbrauchsforderungen des gesellschaftlichen Wirtschaftslebens in vollem Maße laufend versorgt werden.

L'évolution de l'économie du bois entre le XIe et le XIIe Congrès du parti communiste de Tchécoslovaquie

Il y a déjà plus de 40 ans que se poursuit un développement défavorable concernant l'abaissement de la faculté de production des forêts par suite d'incessantes sur exploitation du bois. C'est dans le but d'empêcher l'abaissement ultérieur de la production du bois, de même que d'assurer le fonctionnement rationnel de toutes les autres missions utiles de la forêt que le XIe Congrès du parti communiste de Tchécoslovaquie a déterminé d'éliminer d'ici 1970 la disproportion entre la production et l'exploitation du bois.

Dans l'article on évalue l'étape partielle, ayant trait à l'accomplissement de la tâche précitée, à savoir l'évolution du bois dans les années 1957—1961 et pour certains indices fondamentaux également en 1962. L'accomplissement de la tâche, concernant l'abaissement de la consommation et par là également de l'exploitation du bois dans cette période, fut particulièrement difficile, car il fallait l'atteindre au cours d'un développement rapide de la production industrielle, de l'édification et de l'exploitation du bois, tout cela représentant des tâches immédiatement liées à la consommation du bois.

En 1961 a augmenté, comparativement à l'année 1957 le volume de la production industrielle, atteignant 141,4 p. 100, le volume des travaux de construction atteignant 146,3 p. 100, dans le même temps augmentant également la proportion de l'exploitation à la production d'ensemble de l'industrie du bois et de la cellulose.

Malgré cela, on a réussi en 1961 à abaisser les coupes, en comparaison du niveau de l'année 1957, à 94,1 p. 100, à diminuer la surexploitation, ayant un volume de 152,4 p. 100 de la possibilité de l'année 1957, jusqu'à l'année 1961 à 135,6 p. 100 et jusqu'à l'année de 1963 à environ 127,5 p. 100.

Cependant la répartition des surexploitations entre les essences feuillues et les essences résineuses reste toujours défavorable, car en 1963 l'exploitation des conifères s'effectue à 136 p. 100 de la possibilité, l'exploitation des essences feuillues n'atteignant que 106 p. 100 de la possibilité.

L'abaissement de l'exploitation du bois fut obtenu, d'une part, par l'augmentation du rendement du volume du bois exploité dans la sylviculture, où la proportion du bois combustible des essences résineuses s'est abaissé de 10,73 p. 100 en 1957 à 7,83 p. 100 en 1961 et quant au combustible des essences feuillues de 45,47 p. 100 en 1957 à 26,86 p. 100 en 1961. Ce n'est que grâce à ce rendement augmenté du volume du bois exploité qu'on a pu livrer pour les besoins de l'économie nationale, à un volume de besoin égal, d'environ 1,395 m³ du volume productif en plus qu'en 1957. Avec cela, on se rend compte qu'il y a, en ce qui concerne l'abaissement de la proportion du combustible, encore des réserves considérables, en particulier sur le plan de la création des conditions technologiques pour l'extension du traitement du bois faible des essences feuillues et du pin.

En abaissant la consommation et en conséquence également l'exploitation du bois, tout en couvrant d'ailleurs pleinement les besoins légitimes en matière ligneuse de l'économie nationale, dont l'essor est rapide, on a déterminé et imposé un principe ultérieur, consistant dans l'utilisation de la matière ligneuse particulièrement dans ces branches de l'économie nationale, où le bois sert à l'obtention des valeurs productives maxima et par conséquent à la satisfaction optimale des besoins de la société et au contraire dans la limitation et successivement dans l'élimination de l'emploi du bois dans les branches, où il sert que comme matière secondaire et où on peut souvent utiliser, même avec plus d'efficacité, d'autres matériaux en remplace du bois.

Il s'agit particulièrement de la branche de l'industrie de mines, de construction, de transports, d'énergie et de communications qui par le passé ont représenté la zone la plus étendue de la consommation du bois.

L'imposition de la ligne en question a fait toutes ses preuves et c'est ainsi que la consommation d'unités de mesure du bois s'est abaissée dans les mines profondes d'environ 30 p. 100, dans les constructions d'environ 57 p. 100, la part des poteaux en bois s'abaissant dans la consommation d'ensemble à environ 34. p. 100, la part des traverses de chemin de fer à 59 p. 100, cet abaissement de la consommation d'unités de mesure se manifestant, malgré la croissance du volume de la production, dans l'abaissement considérable absolu de la consommation du bois.

Par contre, dans les branches de production, où il faut absolument que le bois constitue la matière première de base pour la production des produits finis, destinés à la satisfaction des besoins de la société, il ne s'est produit pas pour la plupart un abaissement absolu du bois, même si la consommation d'unités de mesure du bois s'est abaissée également sur ce point d'une manière systématique, car en accord avec le développement planifié de l'économie nationale et la croissance de la consommation personnelle, la croissance du volume de la production dans ces branches fut plus rapide que l'abaissement de la consommation d'unités de mesure du bois (papier, meubles, fenêtres, portes, menus objets de consommation).

C'est également, dans une grande mesure, la production de plaques artificielles et de bois déroulé, augmentant dans cette période grossièrement de 50 p. 100, qui a contribué à l'équilibre de la disproportion.

Il ressort de l'analyse mentionnée que c'est en apportant la solution rationnelle et systématique aux questions concernant l'utilisation maxima du volume ligneux exploité et son remplacement rationnel, que l'on crée successivement, d'année en année, des conditions pour l'abaissement de la consommation du bois et par la même de son exploitation et qu'en accomplissant convenablement les tâches en connexion, on trouverait dans tous les secteurs de la production, transformation et consommation du bois des conditions réelles pour équilibrer les disproportions actuelles entre la production et la consommation du bois, sans menacer la satisfaction maximale des besoins de la société en produits nécessaires de bois.

Bludovský Z.: K problému technicko-ekonomického zdůvodnění plánu lesního hospodářství К вопросу технико-экономического обоснования плана лесного хозяйства Zur Problematik der technisch-ökonomischen Begründung der Forstwirtschaftspläne Le problème relatif à la justification économique et technique du plan dans la sylviculture	61
Knop J.: Některé aspekty státního řízení socialistického lesního hospodářství Некоторые аспекты государственного управления социалистическим лесным хозяйством Some Aspects of the State Management of Socialist Forest Economy Algunos aspectos de la dirección estatal de la economía forestal socialista	71
Steffel V.: K problematice kontroly v lesním hospodářství К проблематике контроля в лесном хозяйстве On the Control Problem in Forestry Les problèmes du contrôle dans la sylviculture	81
Pauly J.: Vývoj hospodaření dřevem mezi XI. a XII. sjezdem KSČ Развитие хозяйства в области древесины между XI и XII съездами КПЧ Die Entwicklung des Holzbewirtschaftens in dem Zeitraum zwischen dem XI. und XII. Kongreß KPČ Évolution de l'économie du bois entre le XIe et le XIIe Congrès du parti communiste de Tchécoslovaquie	91

LESNICKÝ ČASOPIS uveřejňuje vědecká pojednání o vyřešených úkolech výzkumu v oboru lesnické vědy, studie a rozborů. Vydává Ústav vědeckotechnických informací ministerstva zemědělství, lesního a vodního hospodářství. Vychází měsíčně. Celoroční předplatné 144 Kčs. Redakce: Praha 2, Mánesova 75, telefon 274551-58. Rozšiřuje Poštovní novinová služba. Objednávky a předplatné přijímá PNS — ústřední expedice tisku, administrace odborného tisku, Jindřišská ul. 14, Praha 1. Lze též objednat u každé pošty nebo doručovatele. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS — ústřední expedice tisku, odd. vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. Vytiskl Mír, novinářské závody, n. p., závod 2, provozovna 22, Legerova 22, Praha 2.
A-15*31718

LESNICKÝ ČASOPIS č. 2/1964

uveřejňuje práce:

V i n c e n t G. a J.: Ekotypy smrku ztepilého, jejich vzrůst a dřevní produkce

P o h o ř e l ý M.: Příspěvek k otázce přesnosti buzolního měření ob stanovisko

J a n č o J.: Rezacia část jednomužných motorových píl

S a m e k V., J a v ů r e k M.: Světlostní stadia bučin a smrkobučin ve vztahu k přirozené obnově

J a n á s e k M.: Ke kontrole zámotků pilatky smrkové (*Pristiphora abietina* Christ.)

Aktuality:

Ř e h á k J., M a c h e k J.: Příspěvek k otázce použití matematiky a zejména statistických metod k řešení lesnických úloh a několik dalších úvah

V i n š B.: Standardizace metod provenienčního výzkumu a testování a recenze G. S t e i n h ü b e l a Časopisu Slezského musea XI, 1962 — Dendrologie.

Lesnický časopis č. 2/1964 stojí 12,— Kčs a můžete si jej objednat

**v Ústavu vědeckotechnických informací MZLVH,
Slezská 7, Praha 2**

**a u Poštovního novinového úřadu,
Jindřišská 14, Praha 1**